

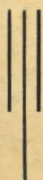
ACTA DER VOORLOOPIGE
GENERALE SYNODE

VAN
DE GEREFORMEERDE KERKEN
IN NEDERLAND

(ONDERHOUDENDE ART. 31 K.O.)

GEHOUDEN TE ENSCHEDE
VAN 9—18 OCTOBER

1945

UITGEVERIJ J. BOERSMA

—

ENSCHÉDE

100

**ACTA DER VOORLOOPIGE GENERALE SYNODE
van
DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND
1945**

ACTA DER VOORLOOPIGE GENERALE SYNODE

VAN

DE GEREFORMEERDE KERKEN
IN NEDERLAND

(ONDERHOUDENDE ART. 31 K.O.)

GEHOUDEN TE ENSCHEDE

VAN 9—18 OCTOBER

1945

UITGEVERIJ J. BOERSMA

—

ENSCHDEDE

ACTA DER VOORLOOPIGE GENERALE SYNODE VAN DE
GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND (Onderh. art. 31
K.O.), GEHOUDEN TE ENSCHEDE VAN 9—18 OCTOBER 1945.

Op den Maandagavond 8 October 1945, voorafgaande aan de samenkomst van de voorloopige Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (onderhoudende artikel 31 K.O.), kwamen de afgevaardigden der verschillende Particulier-Synodale ressorten der Kerken en de Praeadviseerende Hoogleeraren, onder leiding van den Kerkeraad van Zwolle, met de gemeente van Enschede samen in de Zuiderkerk (Haaksbergerstraat 118), tot de ure des gebeds. Op verzoek van de roepende Kerk van Zwolle ging Ds. D. van Dijk van Groningen voor in den dienst. Na een Bediening des Woords over Jesaja 6, smeekte Hij den Heere om Zijn zegen voor het werk der voorloopige Synode.

Bidstond.

Eerste Zitting, 9 October.

ARTIKEL 1.

Namens de roepende Kerk van Zwolle, daartoe uitgenoodigd door twee Particuliere Synoden, nl. die van het Noorden en die van het Westen, opent Ds. D. Vreugdenhil van Zwolle deze voorloopige Generale Synode. Hij laat zingen Psalm 89:7, leest Psalm 48, en gaat voor in gebed. Hierna spreekt Ds. Vreugdenhil het volgende Openingswoord.

Opening.

Broeders en Zusters,

Het is mij een eer en een voorrecht namens de roepende kerk van Zwolle deze Generale Synode van onze kerken te mogen openen.

Daar deze Synode immers de eerste is, die bijeenkomt na de vrijmaking van onze kerken van de dogmatische en kerkrechtelijke beslissingen en praktijken der Synodes van 1942 en 1943, welke bewezen werden te strijden met Schrift, belijdenis en K.O., is deze van groote historische beteekenis.

Ze komt bijeen in een tijd, die vol is van de stuwende werking van den Geest des Heeren, Die de oogen opent en de harten bereid maakt en getrouwheid en gehoorzaamheid schenkt om voort te gaan met het werk der Reformatie, dat ter hand genomen worden moest.

Er waren immers besluiten genomen door de Generale Synode van 1942, die

niet hun voedsel dronken uit de warme, vruchtbare grond van de Heilige Schrift, maar die hun ontstaan dankten aan het laboratorium der theologische wetenschap en de kerk en de kerkleden werden gebonden niet langer aan het Woord des Heeren alleen, aan het in menselijke klanken aan ons geopenbaarde woord en aan de drie formulieren van eenigheid, maar ook aan die besluiten, die bewezen werden te strijden met wat God duidelijk aan ons heeft bekend gemaakt.

En bovendien werden ambtsdragers, die in getrouwheid aan hun eenmaal gegeven woord en krampachtig zich vasthoudend aan wat ze eenmaal aan God beloofd hadden bij de bevestiging in hun ambt, deze besluiten niet voor vast en bondig hielden overeenkomstig de Kerkenordering, waaraan zij ook trouw hadden gezworen, in de uitoefening van hun ambt geschorst en vervolgens afgezet.

Deze dingen zijn als vuurslangen heengeflitst door onze kerken. Een groote bewogenheid deinde door de gelederen van allen, die van hun kerk hielden en het deed pijn te zien, hoe er een scheur werd getrokken en hoe er gerukt werd aan de vastigheid van de kerk.

Allerlei bezwaarschiffen werden afgewezen. Allerlei pogingen om de wagen van de kerk weer in het goede spoor te krijgen, faalden.

Op allerlei wijze werd geprobeerd de eenheid van de kerken te redden, in de oorlog en daarna, toen de Duitschers hun razzia's hielden en toen de bevrijders reden door onze straten. Niets heeft geholpen.

Alles stuitte af op de vasthoudendheid van de Synode. De besluiten werden gehandhaafd. De confessioneele binding aan de bestreden besluiten bleef bestaan. De geschorste ambtsdragers werden niet in hun ambt hersteld. Integendeel. Meerdere schorsingen volgden. Zij, die zich zullen zetten tot het beschrijven van de Kerkgeschiedenis van onze dagen, zetten zich tot een moeilijk en droef werk, tot een werk, dat hen smart.

Maar toch ook weer tot een heel mooi werk. Want zij beschrijven ook het werk van de vrijmaking, het werk van de Reformatie, dat ondanks alles gezegend voortgaat, van week tot week.

Steeds meer kerkeraden, steeds meer ambtsdragers, steeds meer gemeenteleden gaan het verkeerde zien, waaraan zij gebonden zijn. En steeds meerderen maken zich vrij van alles wat niet is overeenkomstig het Woord van God en de drie formulieren van eenigheid en de Dordtsche Kerkenordering. En zij keeren terug, welbewust, met een blij hart tot de oude grondslag, waarop de kerk vast kan staan, het Woord des Heeren.

Toen de oorlogsmachine nog daverde in de landen en ook toen die machine door de gunst des Heeren was stilgezet, zijn ze gekomen, de velen, die trouw wilden zijn, die wilden blijven zwaaien het oude vaandel, die wilden blijven voortgaan achter de oude vlag.

Velen zijn er, die het besluit genomen hebben al kostte het hun ook veel strijd, om te blijven in de kerk en om mee te helpen die kerk groot te maken en daarin te dienen den Heere, hun God.

Wat een vreugde, die eerste kerkeraadvergaderingen, waar je één van geest en één van zin je samen weer één wist in de dienst van God. Wat een vreugde, die eerste classisvergaderingen, waar je elkaar ontmoette uit andere kerken en waar je elkaar begroette met de hartelijke blijdschap, dat je elkaar weer gevonden had in het oude belijden.

Nu kon er weer het waarachtig zoeken van eenheid zijn, nu we zelf weer vast stonden op de oude grond. Nu kon het gesprek weer geopend worden met allen, die met ons staan en staan willen op de grondslag van Woord en belijdenis.

Zoo hebben we vergaderd in de particuliere Synodes, waar de kerken van de provinciale ressorten bijeen kwamen door hun afgevaardigden.

En zoo is er vandaag dit groote, dat er de eerste Generale Synode is van onze kerken, die zich vrij maakten naar art. 31 van de D.K.O.

Het zal een voorloopige Synode zijn.

Het voortgaande werk van de Reformatie verhindert nog een reeds nu geconsolideerd kerkelijk leven te hebben. De groei, de verrassende groei van onze kerken maakt, dat het eene voornemen achterhaald wordt door het volgende. De rustige voorbereiding voor een gewone Generale Synode, een voorbereiding,

die geeischt wordt door onze K. O., kan er nog niet zijn. Maar toch zijn er belangrijke dingen, die haastig geregeld moeten worden en belangrijke punten, die met urgentie besproken moeten worden en die het noodzakelijk maakten op korte termijn een Synode samen te roepen.

Het agendum, dat aan alle kerken nog kon worden toegezonden, spreekt van die punten, die moeilijk uitstel kunnen lijden.

Het is ook eenigszins ongewoon, dat de Synode hier in Enschede vergadert, daar Zwolle immers roepende kerk is. Dit is ook een gevolg van het feit, dat de Particuliere Synodes niet tijdig genoeg vergaderen konden om alles te regelen. Vanwege de urgentie van sommige zaken was min of meer officieus aan Enschedé opgedragen de Synode voor te bereiden en samen te roepen, terwijl later door de officieele vergaderingen ook deze zaak geleid kon worden in de geordende weg, zoodat zij aangewezen werd als roepende kerk door twee particuliere Synodes en we ook hierin blijven voortgaan in de oude lijn.

Het is ons een behoefte om de kerkeraad van Enschedé heel hartelijk te danken voor al het voorbereidende werk, dat door hem is verricht en in die dank ook te betrekken alle gezinnen, die zoo bereidwillig en gastvrij hun huizen hebben opengesteld om hun gasten te ontvangen.

Zoo gaan we ons werk beginnen en bidden Gods onmisbaren zegen af op de arbeid, die ons zal worden voorgelegd en Hij, de Koning der Kerk stelle ook de besluiten van deze historische Synode tot een rijke zegen voor de bloei van onze kerken, voor de eenheid van allen, die bij elkaar hooren en tot de komst van Zijn Koninkrijk op heel de aarde.

Van harte heet ik U allen welkom. U, broeders afgevaardigden, die U gereed maakt Uw werk hier te doen. U ook in het bijzonder, professor Dr. S. Greijdanus en professor Dr. K. Schilder, die als praeadviseerende leden onze zittingen zult bijwonen. En voorts U allen, die als belangstellende en meelevende gemeenteleden en ambtsdragers hier aanwezig zijt.

De zaak van de Synode is Uw zaak en we hopen in uw bijzijn open en klaar de zaken van onze kerken, die wij liefhebben met heel ons hart, te mogen behartigen.

Met deze woorden verklaar ik deze Generale Synode van onze kerken voor geopend.

ARTIKEL 2.

Ds. O. W. Bouwsma en Ouderling C. D. Goudappel zien de credentiebrieven na. De vier reeds gevormde Particuliere Synoden zijn alle door acht afgevaardigden vertegenwoordigd. De afvaardiging is als volgt:

Credentiebrieven.

I. *De Part. Synode van het Noorden* vaardigde af:

- als *primi*: Ds. B. A. Bos, Assen.
 Ds. D. v. Dijk, Groningen.
 Ds. J. Schelhaas Jzn, Roodeschool.
 Ds. J. Waagmeester, Murmerwoude.
 Oudl. J. W. Broekema, Hoogeveen.
 Oudl. G. C. Homan, Drachten.
 Oudl. E. Kamminga, Roodeschool.
 Oudl. A. Zijlstra, Groningen.
- als *secundi*: Ds. J. Meijer, Hoogeveen.
 Ds. P. Deddens, Groningen.
 Ds. K. Holwerda, Houwerzijl.
 Ds. A. Bos, Harlingen.
 Oudl. G. C. Ottevanger, Zuidlaren.

Oudl. D. Schotanus, Minnertsga.

Oudl. J. M. de Zoete, Veendam.

Oudl. K. Wierenga, Helpman.

II. *De Part. Synode van het Centrum* vaardigde af:

- als *primi*: Ds. O. W. Bouwsma, Breukelen.
 Ds. J. Groen Jr., Bilthoven.
 Ds. B. Holwerda, Amersfoort.
 Ds. C. Veenhof, Utrecht.
 Oudl. H. Griffioen Gzn., Loenen aan de Vecht.
 Oudl. Jac. G. van Oord, Utrecht.
 Oudl. H. Troostheide, Bilthoven.
 Oudl. P. Waalewijn, Amersfoort.
- als *secundi*: Ds. A. I. Krijtenburg, Eemdijk.
 Ds. J. Rijneveld, Bunschoten-Spakenburg.
 Ds. M. de Goede, Utrecht.
 Ds. E. T. v. d. Born, Amersfoort.
 Oudl. J. de Graaf, Bunschoten-Spakenburg.
 Oudl. S. Kok, Hilversum.
 Oudl. W. C. van Zwieten, Utrecht.
 Oudl. W. Stassen, Bilthoven.

III. *De Part. Synode van het Oosten* vaardigde af:

- als *primi*: Ds. C. H. Lindeboom, Kampen.
 Ds. H. Meulink, Enschede.
 Ds. H. Vogel, Enschede.
 Ds. D. Vreugdenhil, Zwolle.
 Oudl. W. Beekman, Zwolle.
 Oudl. H. W. Bosman, Enschede.
 Oudl. P. v. d. Herberg, Almelo.
 Oudl. C. Lentink, Apeldoorn.
- als *secundi*: Ds. J. J. Verleur, Zalk.
 Ds. G. Ph. Pieffers, Bergentheim.
 Ds. G. Th. Koopman, Hardenberg.
 Ds. J. O. Mulder, Hattem.
 Oudl. P. v. d. Vinne, Zwartsluis.
 Oudl. Jac. Olthoff, Hardenberg.
 Oudl. J. A. Roukema, IJsselmuiden.
 Oudl. J. Admiraal Jr., Hasselt.

IV. *De Part. Synode van het Westen* vaardigde af:

- als *primi*: Ds. F. A. den Boeft, Rotterdam-Oost.
 Ds. H. Knoop, Rotterdam-Delfshaven.
 Ds. W. Scheele, Zwijndrecht.
 Ds. J. Smelik, 's-Gravenhage-Loosduinen.
 Oudl. C. D. Goudappel, Delft.
 Oudl. H. J. Kouwenhoven, Voorburg.
 Oudl. D. Roorda, Rozenburg.
 Oudl. H. J. Wijn, Rotterdam-Centrum.

als *secundi*: Ds. Joh. Francke, Hoek.
 Ds. J. v. d. Schaft, Zwijndrecht-Groote Lindt.
 Ds. C. Vonk, Schiedam.
 Ds. D. K. Wielenga JDzn., Rotterdam-Centrum.
 Oudl. L. Geusebroek, 's-Gravenhage.
 Oudl. J. C. van Gurp, Delft.
 Oudl. H. J. v. d. Meulen, Papendrecht.
 Oudl. A. Schilder, 's-Gravenhage.

Blijkens de presentielijst zijn de broeders Ds. J. Waagmeester en Oudl. A. Zijlstra, beide *primi*-afgevaardigden van de Part. Synode van het Noorden, door hun *secundi* Ds. A. Bos en Oudl. K. Wierenga, vervangen.

De vergadering wordt geconstitueerd.

ARTIKEL 3.

Als Praeadviseerende leden zijn tegenwoordig de Hoogleraren Dr. S. Greijdanus, en Dr. K. Schilder.

Praeadviseerende leden.

ARTIKEL 4.

Bij schriftelijke stemming worden als leden van het Moderamen gekozen, de broeders:

Moderamen.

Ds. D. van Dijk, Praeses.
 Ds. H. Knoop, Assessor.
 Ds. B. A. Bos, 1e Scriba.
 Ds. B. Holwerda, 2e Scriba.

ARTIKEL 5.

Nadat het Moderamen zijn plaats heeft ingenomen, neemt de Praeses de leiding van de vergadering op zich. Mede namens de andere leden dankt hij voor het in hen gestelde vertrouwen. Hij spreekt de bede uit, dat de Heere, Die het met de Reformatie onzer Kerken tot nu toe zoo wonderlijk-wèl heeft gemaakt, aan heel het handelen in Synode moge geven een hemelsche stijl, waardoor alles wat gesproken en gedaan zal worden, moge dienstbaar zijn aan den bouw van het Huis onzes Gods.

Woord van den Praeses.

De Praeses dankt Ds. Vreugdenhil, voor zijn, namens de roepende Kerk van Zwolle, gesproken hartelijk openingswoord, en de Kerk van Enschede voor het feit dat zij aan al de Synodeleden gastvrijheid wil verleen, en voor alle werk ter voorbereiding van deze voorloopige Generale Synode verricht.

ARTIKEL 6.

Door op te staan van hun zetels betuigen alle leden, op uitnoodiging van den Praeses, instemming met de belijdenisschriften van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Instemming met de Belijdenisschriften.

ARTIKEL 7.

Adviseur. Nadat de Praeses bijzonder de Praeadviseurs, Prof. Dr. S. Greijdanus en Prof. Dr. K. Schilder heeft welkom geheeten, verzoekt hij namens de Synode Ds. I. de Wolff, plaatselijk predikant van Enschede, zitting te willen nemen als adviseerend lid.

ARTIKEL 8.

Orde der vergadering. Besloten wordt te vergaderen des morgens van 9—12 uur; des middags van 2—5½ uur en des avonds van 6½—10 uur.

ARTIKEL 9.

Perscommissie. In de perscommissie worden benoemd Ds. I. de Wolff en Mr. J. Meulink van Enschede.

ARTIKEL 10.

Commissies. Op voorstel van het Moderamen besluit de vergadering tot het instellen van drie commissiën:

I. Een commissie voor zaken, *de Opleiding* betreffende.

Voorzitter: Ds. F. A. den Boeft.

Praeadviseurs: Prof. Dr. S. Greijdanus.

Prof. Dr. K. Schilder.

Leden: Ds. J. Schelhaas.

Ds. J. Groen Jr.

Ds. C. H. Lindeboom.

Ds. W. Scheele.

Oudl. K. Wierenga.

Oudl. Jac. G. van Oord.

Oudl. C. Lentink.

Oudl. H. J. Kouwenhoven.

Oudl. D. Roorda.

II. Een commissie voor *Kerkrechterlijke zaken*.

Voorzitter: Ds. H. Meulink.

Praeadviseur: Prof. Dr. S. Greijdanus.

Leden: Ds. A. Bos.

Ds. C. Veenhof.

Ds. J. Smelik.

Oudl. E. Kamminga.

Oudl. P. Waalewijn.

Oudl. H. Griffioen.

Oudl. W. Beekman.

Oudl. H. J. Wijn.

III. Een commissie voor *Algemeene zaken*.

Voorzitter: Ds. D. Vreugdenhil.

Praeadviseur: Prof. Dr. K. Schilder.

Leden: Ds. O. W. Bouwsma.
 Ds. H. Vogel.
 Oudl. J. W. Broekema.
 Oudl. G. C. Homan.
 Oudl. H. Troostheide.
 Oudl. H. W. Bosman.
 Oudl. P. v. d. Herberg.
 Oudl. C. D. Goudappel.

ARTIKEL 11.

De ingekomen stukken worden gelezen.

Ingekomen stukken.

1. Van de Geref. Kerk van Maartensdijk: a. Over het Promotierecht; (zie Acta Art. 28). b. Over een getuigenis betreffende de vrijmaking; (zie Acta Art. 55).

2. Van br. Goossens te Amersfoort over Zendingzaken; (zie Acta Art. 84 sub 19).

3. Van de Part. Syn. van het Centrum, over Praeadviseerende leden (zie Acta Art. 21, 35); over den naam der Kerken (zie Acta Art. 29, 75, 76).

4. Van de Geref. Kerk van Middelburg, over den naam der Kerken (zie Acta Art. 29, 75, 76); over de geestelijke verzorging der militairen (zie Acta Art. 42, 51).

5. Van de Geref. Kerk van Deventer, over den naam der Kerken (zie Acta Art. 29, 75, 76); over de benoeming van Deputaten (zie Acta Art. 64).

6. Van de classis Assen over het Promotierecht (zie Acta Art. 28).

7. Van br. P. H. Hoogendonk van Amersfoort over een Jaarboek (zie Acta Art. 41) en over Kerkelijke Statistiek (zie Acta Art. 41).

8. Van de Part. Synode van het Noorden, over het Hulppredikerschap (zie Acta Art. 38); radio-kerkdiensten (zie Acta Art. 40, 52); Emeriti verzorging (zie Acta Art. 23).

9. Van de Geref. Kerk van Hengelo, over catechesatie aan schipperskinderen (zie Acta Art. 63).

10. Van de classis N. Holland over het instellen van een Part. Synode Noord-Holland (zie Acta Art. 22, 36).

11. Van br. H. Heinen van Kampen, over de geestelijke verzorging van militairen (zie Acta Art. 42, 51).

12. Van A. J. O. Gautier, van Rotterdam, lid der Ned. Herv. Kerk, over het anti-semitisme (zie Acta Art. 53).

Deze stukken worden ter voorbereiding van behandeling, onder de commissieën verdeeld.

ARTIKEL 12.

Er zijn instructies, die eveneens over de commissieën worden verdeeld. Ze handelen over den Naam der Kerken (zie Acta Art. 29, 75, 76); over Opleidingszaken, zoowel benoeming van professoren (zie Acta Art. 20), als het Promotierecht (zie Acta Art. 28); over het be-

Instructies.

noemen van deputaten en andere functionarissen (zie Acta Art. 64); over contact met Oost-Friesland, Bentheim en de Buitenlandsche Kerken (zie Acta Art. 57, 58); over voorlichting van N. Amerika en Canada (zie Acta Art. 84); over verwarming van kerkel. lokaliteiten en andere zaken (zie Acta Art. 54, 70); over het Zendingswerk (zie Acta Art. 74) en over de geestelijke belangen der militairen (zie Acta Art. 42, 51).

ARTIKEL 13.

Agendum.

Het Agendum, met wat er later nog aan wordt toegevoegd bevat de volgende punten:

1. Opening der Synode door den praeses van den raad der roepende kerk, Ds. D. Vreugdenhil.
2. Onderzoek der credentiebrieven.
3. Verkiezing van het Moderamen: a. praeses; b. assessor; c. 1e scriba; d. 2e scriba.
4. Ingekomen stukken:
 - A. Over het Promotierecht:
 - a. Van de Geref. Kerk van Maartensdijk.
 - b. Van de classis Assen.
 - B. Over den Naam der Kerken:
 - a. Van de Geref. Kerk van Middelburg.
 - b. Van de Geref. Kerk van Deventer.
 - C. Over contact met Kerken in Bentheim en Oost-Friesland:
 - a. Van de Geref. Kerk van Gorinchem.
 - D. Over de geestelijke verzorging der militairen:
 - a. Van de Geref. Kerk van Middelburg.
 - b. Van br. Heinen te Kampen.
 - E. Over Zendingzaken:
 - a. Van br. P. Goossens te Amersfoort.
 - F. Over de benoeming van deputaten:
 - a. Van de Geref. Kerk van Deventer.
 - G. Over een getuigenis betreffende de „Vrijmaking”:
 - a. Van de Geref. Kerk te Maartensdijk.
 - H. Over een Jaarboek en over Kerkelijke Statistiek:
 - a. Van br. P. H. Hoogendonk te Amersfoort.
 - I. Over het werk onder de schippers:
 - a. Van de Geref. Kerk van Hengelo.
 - J. Over het werk in de Noord-Oost Polder:
 - a. Van de Geref. Kerk van Gorinchem.
 - K. Over voorlichting van Amerika:
 - a. Van de Geref. Kerk van Gorinchem.
 - L. Over het instellen van een Part. Synode van Noord-Holland:
 - a. Van de classis Noord-Holland.
 - M. Over het anti-Semitisme:
 - a. Van A. J. O. Gautier, lid der Ned. Herv. Kerk te Rotterdam.
5. Voorstellen en instructies:
 - A. Inzake den Naam der Kerken:
 - a. Voorstel van de Part. Synode van het Centrum: „In overweging te willen nemen de door de Classes Utrecht en Amersfoort met inwonende Kerken en door ons overgenomen uitspraak van de Kerk van Oud-Loosdrecht:

1. dat over den naam onzer Kerken niet behoeft te worden gediscussieerd, aangezien deze naam als van ouds is „Gereformeerde Kerken”;
 2. dat evenwel ter onderscheiding van die Kerken, die zich nog niet hebben vrijgemaakt, kan worden bijgevoegd: „vrijgemaakt naar art. 31 D.K.O.”.
- b. „De Part. Synode van het Noorden spreekt uit en stelt aan de Generale Synode voor uit te spreken, dat de naam „Gereformeerde Kerk” onverkort blijft gehandhaafd. Indien dit moeilijkheden geeft voor de praktijk, doe men tusschen haakjes een toevoeging, die niets mag praejudiceeren.”

B. Inzake de Opleiding tot den dienst des Woords:

- a. „De Part. Synode van het Noorden stelt aan de Generale Synode voor, niet terstond over te gaan tot de definitieve benoeming van professoren, maar te beginnen met het benoemen van curatoren, die eerst in verband met het aantal der te benoemen hoogleeraren een onderzoek zullen instellen naar de draagkracht der Gereformeerde Kerken t.a.v. haar Hoogeschool, om dan later met een officieele voordracht te komen tot het definitief benoemen van professoren. Intusschen zal door het zoonoodig voorloopig benoemen van lectoren of docenten de opleiding toch voortgang kunnen hebben.”
- b. Van de Part. Synode van het Oosten: „De Generale Synode neme maatregelen tot verdere regeling der wetenschappelijke opleiding tot den Dienst des Woords o.a. door naast de Hoogleeraren Dr. S. Greijdanus en Dr. K. Schilder andere professoren en/of lectoren te benoemen, en eventueel te zorgen voor een gebouw waarin de colleges kunnen worden gegeven.”
- c. De Voorloopige Part. Synode van het Westen van de Gereformeerde Kerken, in vergadering bijeen te Delft op 27/28 September 1945 stelt aan de Voorloopige Generale Synode voor:
1. dat zij uitspreke, dat de Hoogleeraren aan haar Theologische Hoogeschool gebruik maken van hun bevoegdheid tot het afnemen van het doctorale examen en het verlenen van den doctorstitel in de Godgeleerdheid;
 2. dat zij daarom opdracht geve aan haar Deputaten voor de Opleiding tot den Dienst des Woords het gebruik-maken van deze bevoegdheid mogelijk te maken.
- d. Van de Part. Synode van het Oosten:
„De Generale Synode erkenne het recht tot het verlenen van den doctoralen graad door het College van Hoogleeraren der Theologische Hoogeschool en geve aan het Curatorium opdracht, zoodra dit praktisch mogelijk is, in overleg met de Hoogleeraren, de regelingen vast te stellen voor de doctorale studieën aan de Hoogeschool der Kerken en voor de toekenning van den doctoralen graad.”

C. Inzake de geestelijke verzorging der militairen:

Van de Part. Synode van het Oosten:

„De Generale Synode geve aandacht a.d. geestelijke verzorging van onze militairen, benoeme daartoe deputaten die terzake een voordracht hebben in te dienen bij de Overheid en berade zich in het bijzonder ook over het aantal predikanten, dat in aanmerking moet komen voor de functie van leger- en vlootpredikant en geve aan de deputaten opdracht om zoo spoedig mogelijk aanwijzingen te geven aan de kerken inzake de wijze van deze geestelijke verzorging.”

D. Inzake de positie der Praeadviseerende leden:

De Part. Synode van het Westen verzoekt de Generale Synode „maatregelen te treffen, dat de positie en de arbeid der praeadviseerende

leden der Generale Synode meer dan tot dusver beantwoorde aan het karakter, dat het instituut van praeadviseerende leden uit den aard der zaak dragen moet.”

E. Inzake het hulppredikerschap:

De Part. Synode van het Noorden stelt de Generale Synode voor uit te spreken:

„dat het hulppredikerschap dat in onze K.O. niet gevonden wordt zoodra mogelijk dient te verdwijnen, omdat het verrichten van ambtelijke arbeid door personen, die niet in het ambt staan, tot schade moet zijn van de Kerk; dat Kerken waar thans een „hulpprediker” werkzaam is, door de zusterkerken dermate dienen te worden geholpen, dat de „hulpprediker” zoodra mogelijk tot Dienaar des Woords beroepen worde.”

F. Inzake benoeming van Deputaten:

1. De Part. Synode van het Noorden stelt aan de Generale Synode voor:

a. Uit te spreken, dat het in de lijn der voortgaande reformatie der Kerken ligt bij verkiezingen van functionarissen en benoeming van deputaten, meer dan tot dusver er rekening mee te houden, dat niet alleen predikanten, maar ook andere ambtsdragers en leden der kerk benoembaar zijn.

b. Deputaten te benoemen voor de geestelijke verzorging van de tewerkgestelden in de Noord-Oost polder.

c. Deputaten te benoemen voor de radiouitzending van Kerkdiensten.

2. De Part. Synode van het Oosten stelt aan de Generale Synode voor: Deputaten te benoemen voor het werk in de Noord-Oost polder, opdat deze arbeid landelijk geregeld worde en te bevorderen, dat de kerken voor dezen arbeid zullen collecteeren, en te sanctioneeren de benoeming van Ds. J. de Waard van Kampen tot predikant in algemeen dienst in de Noord-Oost polder.

G. Inzake Buitenlandsche Kerken, en de Kerken in Bentheim en Oost-Friesland:

a. De Part. Synode van het Noorden spreekt de wenschelijkheid uit, dat er zoo spoedig mogelijk contact kome met de kerken in de graafschap Bentheim en Oost-Friesland, België en Noord-Frankrijk, opdat de vrijmaking ook daar een feit worde. Bovendien spreekt zij de wenschelijkheid uit, in contact te komen met alle buitenlandsche Kerken, waarmee de Geref. Kerken in correspondentie staan.

b. De Part. Synode van het Noorden stelt aan de Generale Synode voor, maatregelen te treffen, dat de Kerken in de Vereenigde Staten van N. Amerika en Canada tegenover verkeerde berichtgeving van synodocratische zijde over de gerezen geschillen, zoo spoedig mogelijk op juiste wijze over den stand van zaken worden ingelicht.

c. Van de Part. Synode van het Oosten:

„De Generale Synode geve aandacht aan het zoeken van contact met de Geref. Kerken in de Graafschap Bentheim en Oost-Friesland.”

H. Inzake de verzorging der Emeriti:

De Part. Synode van het Noorden stelt aan de Generale Synode voor: „bij de regeling voor de vaststelling der emeritaatsgelden:

a. de factor van het aantal dienstjaren niet meer te doen gelden.
b. meer aandacht te besteden aan de verzorging der predikantsweduwen met opgroeiende kinderen.”

I. Inzake het werk onder de Schippers:

De Part. Synode van het Oosten stelt de Generale Synode voor maatregelen te nemen tot het doen beroepen van een predikant, die speciaal belast zal worden met het werk onder de schippers.

J. Inzake verwarming enz.:

De Part. Synode van het Noorden verzoekt de Generale Synode zich te wenden tot het Centraal distributiekantoor te Zwolle, om te wijzen op de noodzakelijkheid van verwarming van studeer- en catechisatiekamers, en op de dringende behoefte aan fietsbanden. Aangaande deze materie richtte de Synode zich ook met een dringend adres tot onze regeering.

K. Inzake verzorging van gevangenen:

De Part. Synode van het Westen stelt voor „Deputaten te benoemen ter verzorging van de geestelijke belangen van gevangenen”.

L. Inzake de Zending:

De Part. Synode van het Westen stelt voor „diligent te zijn inzake het zendingswerk en de mogelijkheden te overwegen in dezen actief te zijn.”

ARTIKEL 14.

In aansluiting aan het voorstel van de Part. Synode van het Noorden, waarin de Generale Synode verzocht wordt „te beginnen met het benoemen van Curatoren” (Agendum 5Ba), worden tot Curatoren van de Theologische Hoogeschool van de Gereformeerde Kerken in Nederland benoemd, de volgende, door de Particuliere Synoden aangewezen broeders:

Curatoren.

voor het <i>Noorden</i> :	Primi:	Ds. D. v. Dijk, Groningen. Ds. B. A. Bos, Assen.
	Secundi:	Ds. J. Schelhaas, Roodeschool. Ds. A. Bos, Harlingen.
voor het <i>Oosten</i> :	Primi:	Ds. J. de Waard, Kampen. Ds. H. Meulink, Enschede.
	Secundi:	Ds. G. Th. Koopman, Hardenberg. Ds. D. Vreugdenhil, Zwolle.
voor het <i>Centrum</i> :	Primus:	Ds. C. Veenhof, Utrecht.
	Secundus:	Ds. B. Holwerda, Amersfoort.
voor het <i>Westen</i> :	Primi:	Ds. F. A. den Boeft, Rotterdam-Oost. Ds. H. Knoop, Rotterdam Delfshaven.
	Secundi:	Ds. J. Smelik, 's-Gravenhage- Loosduinen. Ds. D. K. Wielenga, Rotterdam- Centrum.

Waar de Part. Synode van het Centrum slechts één primus en één secundus-curator heeft aangewezen, wordt de secundus Ds. B. Holwerda verzocht, voorloopig in het Curatorium zitting te willen nemen en aan de besprekingen deel te nemen, terwijl de door de Part. Synode van het Centrum later aan te wijzen curatoren, als door de Generale Synode benoemd zullen worden beschouwd.

ARTIKEL 15.

Nadat besloten is het verdere van den dag in verschillende commissies te vergaderen, gaat de Assessor voor in dankgebed, en sluit de Praeses de eerste zitting dezer Synode.

Sluiting 1e. Sessie.

Tweede Zitting, 10 October.**ARTIKEL 16.**

Heropening. Op Woensdagmiddag 10 October, om 2 uur heropent de Praeses de vergadering. Gezongen wordt Ps. 113 : 1; gelezen Psalm 113, waarna de Praeses voorgaat in gebed.

ARTIKEL 17.

Appèl-Nominal. De presentie-lijst wordt gelezen, waaruit blijkt dat br. H. W. Bosman, afgevaardigde van de Part. Synode van het Oosten, vervangen is door zijn secundus Oudl. Jac. Olthoff van Hardenberg. Op verzoek van den Praeses betuigt hij, door op te staan, instemming met de Belijdenis.

ARTIKEL 18.

Lezing der Acta. De scriba leest de Acta der eerste zitting voor, welke na een kleine wijziging worden vastgesteld.

ARTIKEL 19.

Ingekomen stukken. Ingekomen is een schrijven van Ds. J. Waagmeester van Murmerwoude, waaruit blijkt dat deze afgevaardigde door ongesteldheid en een procedure over de pastorie verhinderd was, als afgevaardigde zitting te nemen. Aan Ds. Waagmeester zal een schrijven van meeleven worden gericht.

ARTIKEL 20.

**Benoeming van
Professoren of
tijdelijke docenten.**

Ds. C. H. Lindeboom rapporteert namens commissie I inzake de instructie van de Part. Synode van het Noorden (Agendum 5Ba) aldus luidende:

„De Part. Synode van het Noorden stelt aan de Generale Synode voor, niet terstond over te gaan tot de definitieve benoeming van professoren, maar te beginnen met het benoemen van curatoren, die eerst in verband met het aantal der te benoemen hoogleeraren een onderzoek zullen instellen naar de draagkracht der Gereformeerde Kerken, t.a.v. haar Hoogeschool, om dan later met een officieele voordracht te komen tot het definitief benoemen van professoren. Intusschen zal door het zoonoodig voorloopig benoemen van lectoren of docenten de opleiding toch voortgang kunnen hebben”;

en inzake het voorstel van de Part. Synode van het Oosten (Agendum 5Bb), aldus luidende:

„De Generale Synode neme maatregelen tot verdere regeling der wetenschappelijke opleiding tot den Dienst des Woords o.a. door naast de Hoogleraren Dr. S. Greijdanus en Dr. K. Schilder

andere professoren en/of lectoren te benoemen en eventueel te zorgen voor een gebouw waarin de colleges kunnen worden gegeven."

Aan het verzoek in het eerste deel der instructie vervat is door de Synode, bij de benoeming van Curatoren (zie art. 14) reeds voldaan.

De commissie is voorts van oordeel dat de opleiding tot den Dienst des Woords, een taak is, welke door God den Kerken is opgelegd, die in geloof moet worden voortgezet. Ze meent dat het benoemen van tijdelijke krachten vele bezwaren oplevert en adviseert de Synode dan ook:

„niet over te gaan tot het benoemen van tijdelijke krachten, maar, zoo spoedig als dit mogelijk is, te komen tot de definitieve benoeming van drie Hoogleraren en één Lector." Zie Bijlage I.

Deze conclusie wordt zonder discussie in eenparigheid van gevoelen aanvaard.

ARTIKEL 21.

Ds. C. Veenhof rapporteert namens Commissie II over het voorstel van de Part. Synode van het Centrum (Agendum 5D) aldus luidende: Praeadviseerende leden.

„De kerken der classes Utrecht en Amersfoort, in Part. Synode bijeen te Bilthoven op 5 September 1945, verzoeken de Generale Synode maatregelen te treffen, dat de positie en de arbeid der praeadviseerende leden der Generale Synode meer dan tot dusver beantwoorde aan het karakter, dat het instituut van praeadviseerende leden uit den aard der zaak dragen moet."

Na breede discussie, waaraan deelgenomen werd door Prof. Dr. K. Schilder, Ds. B. A. Bos, Ds. D. v. Dijk, Ds. H. Knoop en Ds. F. A. den Boeft, wordt het rapport, dat tot de volgende conclusie komt:

„Uitgaande van de noodzakelijkheid, dat in verband met de talrijke en ernstige bezwaren welke tegen de functioneering van het instituut der praeadviseerende leden gerezen zijn, en nadere bezinning daaromtrent moet plaats vinden, stelt de commissie voor een vijftal deputaten te benoemen, met opdracht de positie en de taak van de praeadviseerende leden der Synode principieel, historisch en practisch te onderzoeken, en daaromtrent op de volgende Synode rapport uit te brengen, welk rapport tenminste drie maanden vóór de Synode aan de Kerken moet gezonden worden,"

nog even naar de commissie teruggewezen.

ARTIKEL 22.

Ds. C. Veenhof rapporteert vervolgens namens Commissie II over het schrijven van de classis Noord-Holland (Agendum 4L), waarin deze classis mededeelt de rechten van een Part. Synode te hebben en zich als Part. Synode te willen formeeren. Part. Synode
Noord-Holland.

Na eenige bespreking gaat dit rapport ter nadere formulering der conclusie, naar de commissie terug.

ARTIKEL 23.

Verzorging Emeriti.

Namens Commissie II rapporteert ouderling H. J. Wijn over het voorstel van de Part. Synode van het Noorden, (Agendum 5H) aldus luidende:

„De Part. Synode van het Noorden stelt aan de Generale Synode voor, bij de regeling voor de vaststelling der emeritaatsgelden:

- a. de factor van het aantal dienstjaren niet meer te doen gelden;
- b. meer aandacht te besteden aan de verzorging der predikantsweduwen met opgroeiende kinderen.”

De Commissie stelt voor:

„ten aanzien van punt a. aan de Part. Synode van het Noorden te berichten, dat, nu langs den gewonen kerkelijken weg voorstellen met betrekking tot de wijze waarop artikel 13 K.O. toegepast zou moeten worden, tegemoet gezien kunnen worden, de Generale Synode het profijtelijk acht de behandeling van de in het voorstel aan de orde gestelde vraag tot zolang onbeantwoord te laten en, mocht bij de inkomende voorstellen die vraag onbesproken blijven, deze alsdan in behandeling te zullen nemen;

ten aanzien van punt b. uit te spreken, dat, nu het voorstel geen gronden noemt die een nader onderzoek naar de vraag of meer aandacht moet worden besteed, terzake als daarbij nader is omschreven, motiveeren, volstaan moet worden met een verwijzing naar het in art. 13 K.O. bepaalde en naar het besluit van de Generale Synode van 1893, art. 179, en voorts de Part. Synode te berichten, dat naar het oordeel van Uwe vergadering elke kerk volledig verantwoordelijk is voor de verplichtingen, welke voortvloeien uit het in art. 13 bepaalde.”

Aan de discussie werd deelgenomen door Ds. D. v. Dijk, Prof. Dr. S. Greijdanus, Ds. B. A. Bos, Ds. F. A. den Boeft, oudl. H. J. Kouwenhoven en Ds. H. Meulink. Besloten werd, waar de zaak van art. 13 in den breede op de volgende gewone Synode zal worden behandeld, en dienaangaande reeds uitvoerige rapporten uit de kerken opkomen, nu geen incidenteele uitspraak te doen, maar de Part. Synode van het Noorden te adviseeren, zich tot de gewone Generale Synode te wenden. (Zie bijlage II).

ARTIKEL 24.

N.O. Polder.

Ds. H. Vogel rapporteert namens Commissie III over het voorstel van de Part. Synode van het Noorden (Agendum 5F 1b).

„De Part. Synode verzoekt aan de Generale Synode Deputaten aan te wijzen voor de kerkelijke arbeid in de N.O. polder en eventueel andere nieuwe gebieden”

alsmede over het voorstel van de Part. Synode van het Oosten,

„De Generale Synode benoeme deputaten voor het werk in de Noord-Oost polder, opdat deze arbeid landelijk geregeld worde

en bevordere dat de kerken voor dezen arbeid zullen collecteeren, en sanctioneere de benoeming van Ds. J. de Waard van Kampen tot predikant in algemeenen dienst in de Noord-Oost polder."

De volgende conclusies worden voorgesteld:

Deputaten te benoemen, met de opdracht

- a. een instructie op te stellen, waarbij de arbeid van Ds. de Waard in dier voege geregeld wordt, dat deze het gemeentelijk werk in den Noord-Oost polder verrichte en tevens in den lande werke om gezinnen, die behooren tot onze kerken te bewegen zich in Nederlands 12de provincie te vestigen;
- b. in overleg met de kerk van Emmeloord de financiering te regelen, waarbij gerekend wordt op een jaarlijksch bedrag van 7000 gulden;
- c. hun aandacht te wijden aan kerkelijken arbeid in eventueel andere nieuwe gebieden;
- d. een collecte in de kerken jaarlijks te doen houden, waarbij gerekend wordt op een bedrag van 10 cent per ziel.

Besloten wordt deze zaak eerst in een comité zitting der Synode te behandelen, waarna ze opnieuw in openbare zitting zal ter sprake komen.

Nadat nog besloten is een paar rapporten eerst te vermenigvuldigen, gaat de Synode over in vergadering in comité-generaal.

Derde Zitting, 11 October.

ARTIKEL 25.

Nadat gezongen is Psalm 119 : 7 en gelezen is 1 Tim. 4 : 6-16 gaat de Praeses voor in gebed .

Opening.

ARTIKEL 26.

Bij het appel-nominal blijkt dat Oudl. W. Beekman vervangen is door zijn secundus Oudl. P. v. d. Vinne. Door opstaan betuigt hij instemming met de belijdenisschriften.

Appel-Nominal.

ARTIKEL 27.

Ingekomen is een schrijven van de Geref. Kerk van Gorinchem, handelende over de arbeid in de Noord-Oost polder; de voorlichting van N. Amerika, en het Contact zoeken met de Kerken in Bentheim en Oost-Friesland. Waar al deze zaken reeds ter sprake komen, zal, indien noodig op dit schrijven worden teruggekomen.

Ingekomen stukken.

ARTIKEL 28.

Ds. J. Schelhaas rapporteert namens commissie I inzake het promotie-recht der Theologische Hoogeschool. Hierover zijn verschillende voorstellen gedaan:

Promotierecht.

1. Voorstel van de classis Assen (Agendum 4A.b.):

„De classis Assen der naar art. 31 K.O. vrijgemaakte Gereformeerde kerken in vergadering bijeen op 20 September 1945, gehoord de instructie van de kerk van Hoogeveen inzake het promotierecht,

gelet op de omstandigheden, die het thans niet mogelijk maken dit promotierecht ook metterdaad te doen uitoefenen door de Opleiding tot den Dienst des Woords der naar art. 31 K.O. vrijgemaakte Gereformeerde Kerken, handhavende de pretentie dat deze opleiding voornoemd de wettige voortzetting is van de zgn. „Theologische Hoogeschool van de Gereformeerde Kerken in Nederland”, acht het gewenscht, dat de Generale Synode thans reeds uitspreke, dat het recht tot het verleenen van de doctorale graad in onverkorte zin op deze opleiding door haar van toepassing wordt geacht.”

2. Voorstel van de Part. Synode van het Oosten (Agendum 5B.d.):

„De Generale Synode erkenne het recht tot het verleenen van den doctoralen graad door het College van Hoogleraren der Theologische Hoogeschool en geve aan het Curatorium opdracht, zoodra dit practisch mogelijk is, in overleg met de Hoogleraren, de regelingen vast te stellen, voor de doctorale studieën aan de Hoogeschool der Kerken en voor de toekenning van den doctoralen graad.”

3. Voorstel van de Part. Synode van het Westen (Agendum 5B.c.):

„De voorloopige Part. Synode van het Westen van de Gereformeerde Kerken, in vergadering bijeen te Delft op 27/28 Sept. 1945 stelt aan de Voorloopige Generale Synode voor:

a. dat zij uitspreke, dat de Hoogleraren aan haar Theologische Hoogeschool gebruik maken van hun bevoegdheid tot het afnemen van het doctorale examen en het verleenen van den doctorstitel in de Godgeleerdheid;

b. dat zij daarom opdracht geve aan haar Deputaten voor de Opleiding tot den Dienst des Woords het gebruikmaken van deze bevoegdheid mogelijk te maken.

4. Voorstel van de Geref. Kerk van Maartensdijk (Agendum 4A.a.).

Ze stelt de Generale Synode voor:

„het promotierecht van de Theol. Hoogeschool van de Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt naar art. 31 K.O.) te Kampen te erkennen en alle maatregelen te nemen die daartoe kunnen leiden, dat ook de practische uitoefening van dit recht zoo spoedig mogelijk kan plaats hebben.”

Op voorstel der commissie wordt de volgende conclusie met eenparigheid van gevoelen, zonder discussie tot besluit verheven:

„De Generale Synode, overwegende dat de uitoefening van het promotierecht door de Hoogeschool der Kerken bevorderlijk is aan het bereiken van het doel der Opleiding tot den Dienst des Woords, en daarom is in het profijt der Kerken;

overwegende ook, dat die uitoefening eveneens van groot belang is voor de bezetting van haar leerstoelen in de toekomst, spreekt uit, dat de Hoogleraren aan de Theologische Hoogeschool voortaan gebruik maken van hun bevoegdheid tot het afnemen van het doctorale examen en het verlenen van den doctorstitel in de Godgeleerdheid; en geeft daarmee opdracht aan Curatoren der Hoogeschool, het gebruik-maken van die bevoegdheid mogelijk te maken." (Zie Bijlage III).

De Praeses richt zich met een woord van hartelijke gelukwensch tot de professoren Dr. S. Greijdanus en Dr. K. Schilder, die zoo lang en zoo ernstig gestreden hebben voor het belang van de Opleiding tot den Dienst des Woords, welke ze mede door het Promotierecht zagen afgebouwd.

Prof. Dr. S. Greijdanus geeft een kort historisch overzicht van den strijd om het promotierecht op de verschillende Synodes, en eindigt met de bede dat God Die dit nu in volle eenparigheid van gevoelen gaf, Zijn onmisbaren zegen over dit gewichtige besluit moge gebieden, en kracht geve aan de Hoogleraren om het promotierecht uit te oefenen, opdat daardoor het welzijn Zijner Kerken moge bevorderd worden, tot eer van 's Heeren Naam.

ARTIKEL 29.

De Naam der Kerken.

Namens Commissie II rapporteert Ds. J. Smelik over de voorstellen met betrekking tot den Naam der Kerken.

Hierover zijn de volgende voorstellen gedaan:

1. De Part. Synode van het Centrum vroeg (Agendum 5A.a.):
 „In overweging te willen nemen de door de classes Utrecht en Amersfoort met inwonende Kerken en door ons overgenomen uitspraak van de Kerk van Oud-Loosdrecht:
a. dat over den naam onzer Kerken niet behoeft te worden gediscussieerd, aangezien deze naam als van ouds is „Gereformeerde Kerken”;
b. dat evenwel ter onderscheiding van die Kerken, die zich nog niet hebben vrijgemaakt, kan worden bijgevoegd: „vrijgemaakt naar art. 31 D.K.O.”.
2. „De Part. Synode van het Noorden spreekt uit en stelt aan de Generale Synode voor uit te spreken, dat de naam „Gereformeerde Kerk” onverkort blijft gehandhaafd. Indien dit moeilijkheden geeft voor de praktijk, doe men tusschen haakjes een toevoeging, die niets mag praejudiceeren” (Agendum 5A.b.).
3. De Kerkeraden van de Gereformeerde Kerken van Deventer en Middelburg (Agendum 44B.a.b.), richten zich over dezelfde zaak met een schrijven tot de Generale Synode.

Er ontspan zich een zeer levendige discussie, waaraan deelnamen oudl. H. J. Kouwenhoven; Ds. F. A. den Boeft; Ds. D. Vreugdenhil; Ds. B. A. Bos; Prof. Dr. K. Schilder; Ds. O. W. Bouwsma;

Ds. H. Meulink; Ds. C. Veenhof; Ds. D. v. Dijk, oudl. H. J. Wijn; Ds. C. H. Lindeboom, en oudl. D. Roorda.

Voor de Synode tot een definitieve beslissing kan komen wordt besloten juridische adviezen in te winnen, waarna de zaak eerst nog in een comité-zitting zal behandeld worden.

Voor het inwinnen van juridische adviezen wordt een commissie benoemd, bestaande uit de broeders: Prof. Dr. K. Schilder, en de ouderlingen H. J. Kouwenhoven en H. J. Wijn.

ARTIKEL 30.

Orde der vergaderingen.

Op voorstel van het Moderamen wordt besloten om zoo mogelijk hedenavond comité-vergadering te houden, tot het benoemen van professoren, en voorts ook morgen, Vrijdag den geheelen dag te vergaderen, waarna de Synode verdaagd zal worden tot a.s. Woensdagmorgen 9 uur. De verschillende commissies kunnen dan a.s. Dinsdag vergaderen. Zoo zal het waarschijnlijk mogelijk zijn op Donderdagavond 18 October de Synode te sluiten.

Hierop gaat de Synode in comité-generaal.

Vierde zitting op Vrijdag 12 October.

ARTIKEL 31.

Heropening.

De Praeses laat zingen Psalm 135 : 12, leest Psalm 135 : 13-21 en gaat voor in gebed.

ARTIKEL 32.

Appèl-nominal.

Appèl-nominal wordt gehouden, waaruit blijkt dat alle afgevaardigden tegenwoordig zijn.

ARTIKEL 33.

Lezing der Acta.

De scriba leest een deel der acta, die na een kleine wijziging worden vastgesteld.

ARTIKEL 34.

Benoeming van Professoren en een Lector.

In deze publieke zitting worden de besluiten die gisterenavond in comité-zitting zijn genomen, publiek gemaakt. De Praeses wijst er op dat alle besluiten met groote eenstemmigheid, en nadat eerst 's Heeren zegen er voor is afgesmeekt, genomen zijn.

Allereerst is Prof. Dr. S. Greijdanus, die reeds emeritus Hoogleeraar was, maar op verzoek van de Part. Synode van het Noorden voorloopig weer in actieven dienst was gegaan, door de Generale Synode verzocht, wederom als actief Hoogleeraar op te treden. Prof. Greijdanus heeft zich hiertoe bereid verklaard. De Praeses betuigt Prof. Greijdanus de hartelijke dank onzer Kerken, voor de bereidheid waarmee hij opnieuw het moeilijke werk heeft aanvaard, ja zelfs nog meerdere colleges behalve de zijne, voor zijn rekening heeft willen nemen.

Voorts zijn op voorstel van het Curatorium drie Hoogleraren benoemd, twee bij enkelvoudige voordracht, een bij de verkiezing uit een tweetal. Ds. B. Holwerda van Amersfoort is benoemd tot Hoogleeraar voor de exeges van het Oude Testament en aanverwante vakken; Ds. C. Veenhof van Utrecht voor de ambtelijke vakken, en Ds. P. Deddens van Groningen voor het Kerkrecht en de Kerkgeschiedenis.

Deze drie broeders die ter Synode aanwezig zijn, worden door den Praeses hartelijk gelukgewenscht. Hij bidt hun bijzonder de genade des Heeren toe en de leiding van Zijn Geest, in de weinige dagen van beraad, en hoopt dat zij nog tijdens de zittingen dezer Synode kunnen berichten dat zij de benoemingen hebben aanvaard.

Eindelijk is Drs. H. M. Mulder, leeraar aan het Geref. Gymnasium te Kampen benoemd tot Lector, om onderwijs te geven in het clasieke Latijn en Grieksch en in het Patristisch Latijn.

ARTIKEL 35.

Namens Commissie II rapporteert Ds. C. Veenhof nogmaals over het voorstel van de Part. Synode van het Centrum (Agendum 5D.), betreffende de positie der praeadviseerende leden. Zie art. 21.

Positie der
Praeadviseerende leden.

De voorgestelde conclusie wordt aanvaard, met dien verstande dat de zin „en daaromtrent op de volgende Synode rapport uit te brengen”, veranderd wordt in: „en daaromtrent zoo mogelijk op de volgende Synode rapport uit te brengen”. Zie Bijlage IV.

ARTIKEL 36.

Ds. C. Veenhof rapporteert eveneens over het nog even weer naar commissie II teruggewezen voorstel, inzake de Part. Synode van Noord-Holland. (Agendum 4L.). Zie art. 22.

Part. Synode van
Noord-Holland.

De commissie stelt de Generale Synode voor „aan de classis Noord-Holland te adviseeren, haar besluit, zooals het daar ligt terug te nemen, doch haar tevens in overweging te geven zich te bezinnen op de vraag of er de mogelijkheid bestaat meerdere classes te vormen, en in dien weg op normale wijze te kunnen komen tot het bijeenroepen van een Particuliere Synode”.

Aan de discussie namen deel: Ds. D. v. Dijk; Prof. Dr. K. Schilder; Prof. Dr. S. Greijdanus; Ds. H. Meulink.

Hierop wordt de voorgestelde conclusie aanvaard, terwijl besloten wordt, een toelichtend schrijven naar de classis Noord-Holland te zenden, welk schrijven door Commissie II zal worden geconcipeerd. Zie Bijlage V.

ARTIKEL 37.

Op voorstel van den praeses wordt de nieuw benoemde professor in het Kerkrecht — Ds. P. Deddens — uitgenoodigd, als Praeadviseur zitting te nemen. Ds. P. Deddens voldoet aan dit verzoek.

Praeadviseur.

ARTIKEL 38.

Hulppredikerschap.

Namens commissie II rapporteert ouderling H. J. Wijn inzake het voorstel van de Part. Synode van het Noorden, aldus luidende (Agendum 5E.):

„De Part. Synode van het Noorden stelt de Generale Synode voor uit te spreken:

dat het hulppredikerschap dat in onze K.O. niet gevonden wordt zoodra mogelijk dient te verdwijnen, omdat het verrichten van ambtelijken arbeid door personen, die niet in het ambt staan, tot schade moet zijn van de Kerk;

dat Kerken waar thans een „hulpprediker” werkzaam is, door de zusterkerken dermate dienen te worden geholpen, dat de „hulpprediker” zoodra mogelijk tot Dienaar des Woords be-roepen worde.”

De Commissie stelt de Synode voor uit te spreken:

1e. dat het hulppredikerschap, als hiervoor omschreven, temeer wijl het niet in onze Kerkenordering gevonden wordt, dient te verdwijnen.

2e. dat, indien een kerk niet volledig zou kunnen voorzien in de honoreering van een Dienaar des Woords, het de roeping van de zusterkerken is, zulk een Kerk, als hulpbehoevende Kerk terzijde te staan, met inachtneming van het in art. 11 K.O. bepaalde.”

Aan de discussie namen deel Ds. D. Vreugdenhil; Ds. B. A. Bos; Ds. J. Smelik; ouderling H. J. Kouwenhoven; Prof. Dr. K. Schilder; Ds. H. Vogel; ouderling H. Troostheide; Ds. P. Deddens.

Ouderling H. Troostheide stelt voor, aan de conclusie toe te voegen: „en in geen geval te gaan beneden een redelijk minimum tractement”. Dit amendement wordt niet gesteund. Conclusie 1 wordt met algemeene, conclusie 2 met meerderheid van stemmen aanvaard. (Zie Bijlage VI).

ARTIKEL 39.

N.O. Polder.

Ds. H. Vogel rapporteert nogmaals over den arbeid in de Noord-Oost polder, namens commissie III. (Zie art. 24).

Deze zaak is eerst in comité-zitting behandeld. De in art. 24 voorgestelde conclusies zijn nu aldus gewijzigd dat nu voorgesteld wordt:

Een vijftal Deputaten te benoemen, en deze deputaten op te dragen:

a. in overleg te treden met de te institueeren kerk van Emmeloord voor de regeling in den lande van den arbeid van den te beroepen predikant ten behoeve van het kerkelijk leven in den Noord-Oost polder.

b. in overleg met de kerk van Emmeloord de financiering te regelen, waarbij gerekend wordt op een jaarlijksch bedrag van f 7000.—;

c. hun aandacht te wijden aan kerkelijken arbeid in eventueel andere nieuwe gebieden;

d. een collecte in de Kerken jaarlijks te doen houden, waarbij gerekend wordt op een bedrag van 10 cent per ziel.

Prof. Dr. K. Schilder adviseert in *a.* „den te beroepen predikant” te vervangen door „den door Kampen af te zonderen of den door Emmeloord te beroepen predikant”, Dit advies wordt door de commissie aanvaard, en conclusie *a.* wordt in overeenstemming hiermee gewijzigd. Hierna worden de conclusies aanvaard. (Zie bijlage VII).

ARTIKEL 40.

Ouderling C. D. Goudappel rapporteert namens Commissie III over het voorstel van de Part. Synode van het Noorden om deputaten aan te wijzen voor radio-uitzending van kerkdiensten (Agendum 5F.1c.).

Radio-uitzending van
Kerkdiensten.

De commissie is van oordeel, dat het ongewenscht is medewerking te verleen aan de tegenwoordige regeling van den radio-omroep in Nederland.

Mede omdat deze zaak dientengevolge als een niet urgente is aan te merken, stelt ze voor, aan het verzoek van de Part. Synode van Groningen niet te voldoen.

Aan de discussie namen deel Prof. Dr. K. Schilder en Ds. J. Smelik. Besloten werd de conclusies iets te wijzigen, waartoe deze nog even teruggewezen worden naar de commissie.

ARTIKEL 41.

Namens Commissie III rapporteert ouderling C. D. Goudappel over het schrijven van br. P. J. Hoogendonk, inzake een Jaarboek en Kerkelijke Statistiek. (Agendum 4H.).

Jaarboek en Statistiek.

Voorgesteld wordt aan genoemden broeder te antwoorden, dat de Synode het streven om tot het uitgeven van een Jaarboek te komen toejuicht, doch dit — daar ze hierin geen taak voor de Synode ziet — aan het particulier initiatief overlaat.

Daar de zaak van de Kerkelijke Statistiek thans nog niet urgent geacht moet worden, stelt de commissie voor hieover geen besluit te nemen.

Aan de discussie nemen deel Prof. Dr. K. Schilder; Ds. J. Smelik; ouderling G. C. Homan en Ds. F. A. den Boeft.

De conclusie betreffende het Jaarboek wordt aanvaard, inzake de kerkelijke Statistiek wordt Groningen aangewezen als archief bewarende Kerk, met de opdracht ook de statistiek te verzorgen, en voorloopig eens per veertien dagen een opgave te doen van nieuwe adressen. Deze opgaaf moet gezonden worden aan alle kerken en aan de professoren. (Zie bijlage VIII).

ARTIKEL 42.

Ds. Vogel rapporteert namens commissie III over de geestelijke verzorging der militairen. Terzake is er een voorstel van de Part. Synode van het Oosten (Agendum 5C.), aldus luidende:

Geestelijke verzorging
der Militairen.

„De Generale Synode geve aandacht aan de geestelijke verzorging van onze militairen, benoeme daartoe deputaten, die terzake een voordracht hebben in te dienen bij de Overheid, en berade zich in het bijzonder ook over het aantal predikanten, dat in aanmerking moet komen voor de functie van leger- en vlootpredikant en geve aan deputaten opdracht om zoo spoedig mogelijk aanwijzing te geven aan de kerken inzake de wijze van geestelijke verzorging.”

Voorts is er een schrijven van de Geref. Kerk van Middelburg (Agendum 5D.a.), inhoudende het voorstel:

„De Generale Synode beoordeele of het wel gewenscht is in dit stadium der kerkgeschiedenis predikanten af te staan voor de geestelijke verzorging van het leger, gelet op de groote behoefte in eigen kring.”

Het rapport der commissie komt tot de volgende conclusie:

„De Synode benoeme 5 primi en 3 secundi deputaten, en drage deze deputaten op:

- a. een tiental predikanten bereid te vinden voor de functie van leger- of vlootpredikant;
- b. dit tiental ter benoeming voor te dragen bij de Overheid;
- c. aan de Kerken duidelijk te maken de noodzakelijkheid van de geestelijke verzorging der militairen door predikanten onzer Kerken;
- d. in studie te nemen het vraagstuk van de positie van den veldprediker ten opzichte van de Kerk, in hoeverre hij nl. aan haar verantwoording schuldig is van zijn arbeid;
- e. na te gaan de rechtspositie van den veldprediker;
- f. een collecte te doen houden ten bate van de geestelijke verzorging onzer militairen, waarbij gerekend wordt op een bedrag van 10 cent per ziel;
- g. aan de Kerken aanwijzing te geven over een zgn. reisattestatie.

Tenslotte stelt de commissie aan de Synode voor aan deze deputaten ter hand te stellen het schrijven van br. H. Heinen te Kampen, met het viertal daarbijgevoegde bijlagen.” (Agendum 5D.e.).

Aan de zeer breede discussie namen deel Ds. F. A. den Boeft; Ouderling H. J. Kouwenhoven; Ouderling D. Roorda; Ouderling H. J. Wijn; Ds. B. A. Bos; Ds. I. de Wolff; Ds. B. Holwerda; Ouderling Jac. v. Oord; Ds. D. v. Dijk; Ds. J. Smelik en Ds. J. Schelhaas.

Besloten wordt nog geen beslissing te nemen, maar het rapport terug te wijzen naar Commissie III en voor deze zaak de Commissie aan te vullen met Ds. F. A. den Boeft.

ARTIKEL 43.

Antwoord Lector Drs.
H. M. Mulder.

De Praeses leest een ingekomen telegram voor, waaruit blijkt dat Drs. H. M. Mulder zijn benoeming tot Lector aan de Theol. Hoogeschool van de Gereformeerde Kerken in Nederland aanvaardt.

ARTIKEL 44.

Na dankgebed door den Assessor sluit de Praeses de vierde zitting dezer Synode. De vergadering word verdaagd tot Woensdagmorgen 17 October, des morgens om 9 uur.

Sluiting van de vierde zitting.

Vijfde zitting op Woensdag 17 October.

ARTIKEL 45.

De Praeses heropent de vergadering; hij laat zingen Psalm 63 : 1; leest Psalm 63 en gaat voor in gebed.

Heropening.

ARTIKEL 46.

Appèl-nominal wordt gehouden. Het blijkt dat de beide Praeadviseurs afwezig zijn. Prof. Dr. S. Greijdanus heeft mededeeling van verhindering gedaan; Prof. Dr. K. Schilder hoopt nog te komen. Van de leden is Ds. A. Bos, die secundus was, vervangen door den primus Ds. J. Waagmeester; ouderling C. G. Homan is vervangen door zijn secundus, ouderling D. Schotanus; ouderling K. Wierenga is vervangen door ouderling G. C. Ottevanger; ouderling H. Griffioen is afwezig en nog niet vervangen; er is bericht dat de secundus-ouderling W. C. van Zwieten in den loop van den dag komen zal; de secundus-ouderling Jac. Olthof is weer vervangen door den primus-ouderling H. W. Bosman; ouderling P. v. d. Herberg is vervangen door ouderling J. A. Roukema; ouderling D. Roorda door ouderling H. J. van der Meulen; ouderling H. J. Wijn is nog niet aanwezig, maar hoopt nog te komen; ouderling H. J. Kouwenhoven is afwezig en zond een telegram dat de drie secundi verhinderd zijn. Tijdens de vergadering kwamen nog Prof. Dr. K. Schilder, ouderling W. C. van Zwieten, ouderling H. J. Wijn.

Appèl-nominal.

ARTIKEL 47.

De brs. Ds. J. Waagmeester, D. Schotanus, G. C. Ottevanger, H. J. v. d. Meulen, W. C. van Zwieten en J. A. Roukema, betuigen door op te staan instemming met de belijdenisschriften.

Instemming met de Belijdenisschriften.

ARTIKEL 48.

De Praeses doet voorlezing van een ingekomen schrijven van Ds. P. Deddens, waarin hij mededeelt de benoeming tot Hoogleraar te zullen aanvaarden. Hiervan wordt met dankbaarheid kennis genomen.

Prof. P. Deddens.

ARTIKEL 49.

De scriba leest een deel der Acta die ongewijzigd worden vastgesteld.

Lezing der Acta.

ARTIKEL 50.

De Praeses heet br. J. A. Mulder van Sappemeer welkom, die aan-

Br. J. A. Mulder.

wezig is om inlichtingen te geven over de „Stichting voor de Opleiding tot den Dienst des Woords”. Besloten wordt dat br. Mulder de gewenschte inlichtingen eerst in de vergadering van Commissie I zal geven, waartoe de vergadering der Synode om kwart voor twaalf zal worden geschorst.

ARTIKEL 51.

Geestelijke verzorging
der Militairen.

Ds. Vogel rapporteert namens Commissie III opnieuw over de geestelijke verzorging der militairen (zie Acta art. 42). Een nieuw rapport wordt ingediend.

Het rapport eindigt in de volgende conclusies:

Uw vergadering benoeme Deputaten en drage deze op:

- a. contact te zoeken met predikanten, geschikt en bereid voor de functie van leger- en vlootpredikant, waarbij ze het getal tien niet zullen mogen overschrijden;
 - b. deze predikanten in overleg met de kerken die ze dienen, voor te dragen bij de Overheid;
 - c. aan de kerken duidelijk te maken de noodzakelijkheid van geestelijke verzorging der militairen en inzonderheid de garnizoenskerken op te wekken deze arbeid daadwerkelijk ter hand te nemen;
 - d. onder de oogen te zien, wat er gedaan zou kunnen worden om het verband van veldprediker en kerk nader te regelen.
 - e. onder aandacht van de betrokken autoriteiten te brengen, dat de rechtspositie van den veldprediker nog steeds niet is geregeld, en aan te dringen op een regeling, vooral betrekking hebbende op het sterven en invalide worden in of door zijn diensttijd;
 - f. een collecte te doen houden voor dezen arbeid;
 - g. aan de kerken aanwijzing te geven over een zoogenaamde reisattestatie;
- terwijl zij verzoekt, het schrijven van br. Heinen met de bijlagen in handen van deputaten te stellen.

Aan de discussie nemen deel Ds. B. Holwerda, Ds. B. A. Bos, Ds. J. Smelik en Ds. D. van Dijk. Ds. F. A. den Boeft geeft op verzoek van den rapporteur nadere inlichtingen.

Ds. B. A. Bos stelt een amendement voor, nl om in te voegen als een nieuw punt: „Aan de kerken te verzoeken namen op te geven van geloovige militairen en civiele broeders, vooral in Indië en het Buitenland, met wie contact zou kunnen worden gelegd voor de geestelijke verzorging van de militairen.” Dit amendement dat gesteund wordt door ouderling Jac. G. van Oord wordt aanvaard.

Ds. B. Holwerda stelt een tweede amendement voor, gesteund door Ds. v. Dijk, welk amendement eveneens aanvaard wordt: „De Synode besluite voorts, er bij de kerken op aan te dringen hun predikanten voor dezen arbeid niet af te staan, dan met advies der deputaten.”

Conclusie a, b en c worden aanvaard; het amendement Ds. Bos

wordt dan conclusie *d*; de volgende conclusies *d*, *e*, *f* en *g*, worden aanvaard onder de letters *e*, *f*, *g* en *h*. Het amendement Ds. Holwerda wordt toegevoegd. (Zie bijlage IX).

ARTIKEL 52.

Ouderling C. D. Goudappel rapporteert nogmaals namens Commissie III over de Radio-uitzending van Kerkdiensten. (Zie art. 40).

Radio-uitzending van
Kerkdiensten.

De volgende conclusies worden eenparig aanvaard:

De Synode spreekt uit, dat het ongewenscht is, medewerking te verleen en aan de tegenwoordige regeling van den Radio omroep in Nederland;

Zij benoemt echter Deputaten, die tot opdracht krijgen, diligent te zijn terzake van radio-uitzending van kerkdiensten, zoodra de belemmerende factoren, welke ons nu verhinderen mede te werken, zijn weggenomen. (Zie bijlage X).

ARTIKEL 53.

Over het schrijven van A. J. O. Gautier (Agendum 4M.), die wijst op het kwaad van het Anti-Semitisme rapporteert namens Commissie III ouderling H. Troostheide. De commissie adviseert deze brief voor kennisgeving aan te nemen. Besloten wordt dat de scriba den heer Gautier berichten zal, dat de Synode niet competent is over het bestaan en den omvang van het gesignaleerde kwaad van anti-semitische handelingen tegenover Joodsche landgenooten een oordeel uit te spreken, maar er in de prediking in onze kerken steeds op gewezen wordt dat al onze handelingen komen in het gericht van God.

Brief A. J. O. Gautier.

Aan de discussie namen deel Ds. D. van Dijk en Ds. C. Veenhof.

ARTIKEL 54.

Ouderling H. Troostheide rapporteert namens Commissie III over de instructie van de Part. Synode van het Noorden (Agendum 5J.), aldus luidende:

Verwarming enz.

„De Generale Synode wende zich tot het Centraal-Distributiekantoor te Zwolle, om te wijzen op de noodzakelijkheid van verwarming van studeer- en catechisatiekamers en op de dringende behoefte aan fietsbanden. Inzake deze materie richtte de Synode zich ook met een dringend adres tot onze regeering.”

De commissie concludeert:

- a. dat het op den weg van betrokkenen zelf ligt om zich voor de verkrijging van rijwielbanden te wenden tot het plaatselijk distributiekantoor. Een daarbij gevoegd verzoek om voorrang zal in vele gevallen wel het gewenschte resultaat opleveren;
- b. dat de wijze van verwarming van studeer- en catechisatiekamers vaak geheel verschillend is. De plaatselijke distributiekantoren zijn niet bevoegd voor deze gelegenheden hoogere kwantums brandstof toe te staan;

c. dat het gewenscht is heel deze materie van Synodewege onder de aandacht te brengen van de Regeering, en een met redenen omkleed dringend verzoek te richten tot den betreffenden Minister, van welk verzoekschrift een doorslag ware te zenden aan het C.D.K., Huygenspark te Den Haag.

Besloten wordt dat Commissie III een concept schrijven als in c. bedoeld zal opstellen, ter nadere goedkeuring der Synode.

ARTIKEL 55.

Profetisch getuigenis.

Ouderling C. D. Goudappel rapporteert namens Commissie III over het verzoek van de Geref. Kerk van Maartensdijk (Agendum 4G.): „een kort en klaar profetisch getuigenis te doen opstellen over de roeping tot vrijmaking en reformatie der Gereformeerde Kerken ten aanzien van de onschriftuurlijke bindingen en onrechtmatige schorsingen der Synoden van 1942 en 1943 en dit getuigenis te doen uitgaan zoo mogelijk tot alle leden der Gereformeerde Kerken in Synodocratisch verband.”

De commissie stelt voor:

„te besluiten tot het doen opstellen en uitgaan van een kort getuigenis;

het Moderamen te belasten met de opstelling daarvan;

dit getuigenis — nadat het door de Synode is goedgekeurd — van deze vergadering te doen uitgaan tot alle niet-vrijgemaakte kerkeraden; en

dit getuigenis te doen bezorgen bij zooveel mogelijk niet-vrijgemaakte gezinnen en personen, waartoe aan de Kerken of de Classes het benodigde aantal exemplaren ter beschikking worde gesteld.”

Aan de discussie nemen deel: Ds. J. Smelik; Ds. F. A. den Boeft; Ds. C. Veenhof, Ds. D. v. Dijk en Ds. O. W. Bouwsma.

Deze conclusies worden met algemeene stemmen verworpen. !

De scriba zal een schrijven opstellen voor de Kerk van Maartensdijk, dat eerst door de Synode zal worden goedgekeurd.

ARTIKEL 56.

Heropening.

De Praeses heropent de middagzitting en laat zingen Psalm 43 : 3.

ARTIKEL 57.

Bentheim, Oost-Fries-
land, België,
N. Frankrijk enz.

Ds. D. Vreugdenhil rapporteert namens Commissie III over het voorstel van de Part. Synode van het Oosten (Agendum 5G.c.), aldus luidende:

„De Generale Synode geve aandacht aan het zoeken van contact met de Geref. Kerken in de Graafschap Bentheim en Oost-Friesland”;

en over het eerste deel van een instructie van de Part. Synode van het Noorden (Agendum 5G.a.):

„De Part. Synode van het Noorden spreekt de wenschelijkheid uit, dat er zoo spoedig mogelijk contact kome met de kerken in de Graafschap Bentheim en Oost-Friesland, België en Noord-Frankrijk, opdat de vrijmaking ook daar een feit worde.”

Voorgesteld wordt:

- a. Waar het contact met Bentheim en Oost-Friesland momenteel buitengewoon moeilijk is, enkele deputaten te benoemen, die zullen trachten, voorzien van een brief van aanbeveling van de Synode, verlof te krijgen van de autoriteiten om voor kerkelijke aangelegenheden de broeders aldaar te mogen bezoeken.
- b. Waar de kerken in België en Noord-Frankrijk ressorteeren onder de classis Dordrecht, aan de classis Dordrecht en Gorcum in overweging te geven te informeeren naar de stand van zaken in deze kerken en desgewenscht haar van voorlichting te dienen.
- c. Hoewel Argentinië, Curaçao en Londen niet in eenige instructie genoemd worden, maar het voor de hand ligt ook aan deze kerken aandacht te besteden, ook deze kerken in te lichten, en dit te verzoeken wat Argentinië betreft aan de classis Rotterdam en wat betreft Curaçao en Londen aan de Geref-Kerk van Den Haag-West.

Aan de discussie namen deel Ds. B. A. Bos, Ds. D. v. Dijk en Ds. F. A. den Boeft.

De conclusies worden aanvaard.

ARTIKEL 58.

Wat het tweede deel der instructie van de Part. Synode van het Noorden betreft (Agendum 5G.a.), aldus luidende: Buitenlandsche Kerken.

„Bovendien spreekt zij de wenschelijkheid uit in contact te komen met alle buitenlandsche kerken, waarmee de Gereformeerde Kerken tot hiertoe in correspondentie staan”, stelt Ds. D. Vreugdenhil, namens Commissie III voor, dat de „Synode niet anders (zal) kunnen doen, dan hiertoe te besluiten, wijl onze kerken de wettige voortzetting van de Gereformeerde Kerken in Nederland zijn”.

Aldus besloten.

ARTIKEL 59.

Namens Commissie III rapporteert Ds. H. Vogel over het voorstel van de Part. Synode van het Westen (Agendum 5K.), aldus luidende: Geestelijke belangen van gevangenen.

„Deputaten te benoemen ter verzorging van de geestelijke belangen van gevangenen”.

De Commissie stelt voor:

- a. uit te spreken, dat de benoeming van Deputaten voor de geestelijke verzorging van gevangenen niet noodig is;

- b. aan de kerken te verzoeken in deze zaak diligent te zijn en waar dit noodig is de hulp der kerken in de classis in te roepen;
- c. aan de kerken mee te deelen, bij voorkomende moeilijkheden, zich in verbinding te stellen met Deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid;
- d. aan Deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid te verzoeken deze moeilijkheden voor een oplossing ter bestemder plaats te brengen.

Aan de discussie nemen deel: Ds. B. A. Bos; Ds. H. Meulink; Ds. F. A. den Boeft en Ds. D. v. Dijk.

De conclusies worden eenparig aanvaard. (Zie bijlage XIV).

ARTIKEL 60.

Stichting voor de Opleiding.

Ouderling Jac. G. van Oord rapporteert namens Commissie I over de werkzaamheden van de „Stichting voor de Opleiding tot den Dienst des Woords”.

Het rapport komt tot de volgende conclusies:

De Generale Synode:

- a. richte een verzoek tot het Bestuur der Stichting alsnog zijn werkzaamheden voort te zetten;
- b. verzoekt de kerken de gelden voor de Opleiding tot den Dienst des Woords af te dragen aan den Penningmeester der Stichting.
- c. hechte haar goedkeuring aan het Besluit, dat het Hospitium door de Stichting wordt overgenomen. (Zie bijlage XI).

Br. J. A. Mulder van Sappemeer, Bestuurslid der Stichting licht het ontstaan en het werk van de Stichting nader toe.

Toen de vrijmaking in het Noorden des lands was aangevangen, was terstond een vraag, hoe in de directe financieele behoeften van de Opleiding tot den Dienst des Woords kon worden voorzien. De Kerken van het Noorden meenden dat zonder uitstel de Professoren Dr. S. Greijdanus en Dr. K. Schilder, alsmede de helaas nu reeds ontslapen Lector Dr. R. J. Dam voor rekening van de Kerken moesten komen. Voorts moest er een adres zijn, waar eventueele legaten voor de Opleiding konden worden ondergebracht, en eindelijk werd de noodzakelijkheid gevoeld om gelden bijeen te brengen voor toekomstige uitgaven, waarbij bijzonder gedacht werd aan een gebouw, waar de Opleiding zou kunnen plaats vinden.

Bij de overweging van deze urgente zaken, moest men er rekening mee houden dat de rechtspositie onzer Kerken in geding was en eventueele gelden in elk geval zeker moesten gesteld worden. Men heeft gemeend in het huidige stadium der kerkhistorie daartoe de ongewenschte vorm van een Stichting in het leven te moeten roepen, die zoodra mogelijk weer zal dienen te verdwijnen.

Deze Stichting voor de Opleiding tot den Dienst des Woords heeft tot nu toe een groote som gelds ontvangen en beheerd. Aan collecten

kwam een bedrag van f 21,000.— binnen; aan contributies een bedrag van f 12,000.— en aan gelden voor een Bouw- of Steunfonds een bedrag van f 58,000.—, dus totaal f 91,000.—, welk bedrag nog aanmerkelijk grooter zal zijn als alle gelden welke afdraging door de blokkade van regeeringswege toegepast, vertraagd is, binnen zijn. De uitgaven bedroegen f 13,000.—, hoofdzakelijk besteed voor de uitkeering van tractementen.

Toen bij het beeindigen van den oorlog de vraag naar huisvesting van de Opleiding meer dringend werd, moest er worden uitgezien naar een gebouw waar de Opleiding zou kunnen plaats vinden. In overleg met de Curatoren werd overgegaan tot de overname van het Hospitium te Kampen, welke overname nu door de Synode zal moeten worden gesanctioneerd. (Zie voor stichtingsacte bijlage XII).

Penningmeester van de Stichting is br. C. Lettinga, Herman Coleniusstraat 13, Groningen.

Aan de discussie over een en ander nemen deel: Ds. H. Meulink; Ds. B. A. Bos; Ds. J. Smelik; Ds. F. A. den Boeft en Ds. C. Veenhof.

Met algemeene stemmen worden de voorgestelde conclusies aangevaard. (Zie ook Bijlage XIX).

ARTIKEL 61.

De Praeses dankt in hartelijke woorden het Bestuur van de Stichting voor het vele en heerlijke werk in het belang van de Opleiding tot den Dienst des Woords verricht, en wenscht het Bestuur voor de toekomst sterkte en wijsheid toe.

Dankwoord van den Praeses.

ARTIKEL 62.

Br. J. A. Mulder spreekt de dank van het Bestuur der Stichting uit voor het ontvangen vertrouwen, en spreekt de wensch uit dat de Stichting, zoolang zij noodgedwongen zal moeten bestaan, in nauwe samenwerking met het Curatorium, mee mag werken tot den bouw onzer Kerken in haar Opleiding tot den Dienst des Woords.

Dankwoord van br. J. A. Mulder.

ARTIKEL 63.

Ouderling J. W. Broekema rapporteert namens Commissie III over het voorstel van de Part. Synode van het Oosten, (Agendum 5I.):

Werk onder de Schippers.

„De Generale Synode neme maatregelen tot het doen beroepen van een predikant, die speciaal belast zal worden met het werk onder de schippers”,

en een schrijven van de Kerk van Hengelo, met de vraag:

„acht de Synode het wenschelijk nu reeds de schippers catechisatie te regelen, en zoo ja, of de Synode dan de regeling wil treffen”.

De commissie adviseert:

a. Geen predikant voor het werk onder de schippers te doen beroepen, als onnoodig, daar alle plaatselijke kerken, waar

schippers tijdelijk vertoeven de roeping hebben deze als gasten te ontvangen. Daarvoor zal het voor menig gemeente gewenscht of noodig zijn een of meer ouderlingen geheel of gedeeltelijk van het gewone ambtelijke werk te ontheffen, ten einde hen op te dragen als opzieners een wakend oog te houden over de gasten; deze alle gastvrijheid bewijzen, opdat zij zoo spoedig — (en zooveel mogelijk) met de gemeente meelevend; plaats en uur der godsdienstoefeningen bekend maken, ook op catechisaties, school en jeugdwerk attendeeren en aan boord ambtelijk huisbezoek verrichten, waarvan rapport dient uitgebracht te worden aan de kerk waar domicilie was gekozen.

- b. Een aparte schipperscatechisatie in te stellen, gehouden 's Zondags na den morgendienst, op welke catechisatie die zondagsafdeeling van den Catechismus wordt behandeld, die overeenstemt met den Zondag van het jaar, bijv. op den 21en Zondag van het jaar worde Zondagsafd. 21 van den Catechismus behandeld.
- c. de schippers die niet in de gelegenheid zijn des Zondags met de gemeente samen te komen, op te wekken des morgens met hun gezin een preek te lezen en 's middags een huiscatechisatie te houden.

Aan de discussie nemen deel Ds. Veenhof en Ds. v. Dijk.

De conclusies worden aanvaard, met dien verstande dat op voorstel van Ds. D. v. Dijk conclusie *a.* begint met het woord: „Vooralsnog”. (Zie bijlage XIII.)

ARTIKEL 64.

Namens Commissie II rapporteert ouderling P. Waalewijn over het voorstel van de Part. Synode van het Noorden, (Agendum 5F.1.a.):

„De Part. Synode van het Noorden dringt er bij de Generale Synode op aan, uit te spreken, dat het in de lijn der voortgaande reformatie der Kerken ligt, bij verkiezingen van functionarissen en benoeming van deputaten, meer dan tot dusver er rekening mee te houden, dat niet alleen predikanten, maar ook andere ambtsdragers en leden der Kerk benoembaar zijn”; en over schrijven van de Kerk van Deventer, om ook ouderlingen in het college van Curatoren te benoemen. (Agendum 4F.).

Als conclusie wordt voorgesteld :

De Synode, overwegende, dat het ambt van ouderling en diaken en het ambt der geloovigen in het leven en den arbeid der Kerken zooveel mogelijk tot hun recht dienen te komen, spreekt met nadruk uit, dat de kerkelijke vergaderingen, indien benoemingen aan de orde zijn, daarmede rekening behooren te houden, waarbij uiteraard acht moet gegeven worden op de bekwaamheid der te benoemen broeders en de bepalingen van de K.O.

Deze conclusie wordt aanvaard. (Zie bijlage XV).

ARTIKEL 65.

Op voorstel van het Moderamen wordt besloten, thans in Comité Orde der vergadering. te gaan; morgen om 9 uur weer in openbare samenkomst bijeen te komen, en morgenavond zoo mogelijk in een publieke zitting de Synode te sluiten. De vergadering gaat in comité-generaal.

Zesde zitting op Donderdag 18 October.

ARTIKEL 66.

De Praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Ps. 118 : 1, Heropening. leest 1 Cor. 13 : 1-7 en gaat voor in gebed.

ARTIKEL 67.

Appèl-nominal wordt gehouden. Van de Praeadviseerende leden is Appèl-nominal. Prof. Dr. S. Greijdanus met kennisgeving afwezig; van de leden ouderling H. J. Kouwenhoven, terwijl in plaats van de primus-ouderling H. W. Bosman, zijn secundus, ouderling Jac. Olthoff aanwezig is.

ARTIKEL 68.

De Praeses deelt mee dat al de leden der Generale Synode van Perscommissie de Gereformeerde Kerk te Enschede ten geschenke hebben ontvangen, een uitgave van de Kerkenordening, voorzien van enkele verklarende aantekeningen, door de Dienaren des Enschede. Woords H. Meulink, H. Vogel en I. de Wolff, aangeboden ter herinnering aan de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken, gehouden te Enschede, October 1945.

Namens de Synode zegt de Praeses de Perscommissie hartelijk dank en spreekt de wensch uit dat deze uitgaaf een plaats krijgt in al onze gezinnen.

ARTIKEL 69.

De scriba leest een deel der Acta, die ongewijzigd worden vast- Acta. gesteld.

ARTIKEL 70.

De Praeses leest een door Commissie III geconcipieerd schrijven Concept schrijven aan betreffende verwarming van catechisatielokalen (art. 54), aan Zijne den Minister. Excellentie den Minister van Economische zaken voor. Het aangeboden concept wordt goedgekeurd. (Zie bijlage XVIII).

ARTIKEL 71.

De Praeses vraagt Ds. B. Holwerda, of het hem reeds mogelijk is Antwoord van het op vandaag toegezegde antwoord op de benoeming tot Hoog- Prof. B. Holwerda. leeraar in de Exegese van het O. Testament en aanverwante vakken

te geven. Ds. B. Holwerda antwoordt, dat hij met zeer groote aarzeling deze benoeming aanvaardt.

ARTIKEL 72.

Woord van den Praeses. De Praeses vertolkt de blijdschap der Synode en wenscht Prof. B. Holwerda wijsheid en kracht van Boven toe, bij de vervulling van de hem opgedragen en nu door hem aanvaarde zware taak.

ARTIKEL 73.

Prof. C. Veenhof. De Praeses vraagt vervolgens Ds. C. Veenhof, of hij reeds de benoeming heeft kunnen aanvaarden. Ds. Veenhof antwoordt dat hij alvorens zijn antwoord te kunnen geven nog een samenspreking zou wenschen met de Curatoren. Besloten wordt hieraan te voldoen en nog tijdens deze zitting een vergadering van Curatoren te houden.

ARTIKEL 74.

Zending. Ds. O. W. Bouwsma rapporteert namens Commissie III over de instructie van de Particuliere Synode van het Westen (Agendum 5L.): „De Voorloopige Particuliere Synode stelt voor diligent te zijn inzake het zendingswerk en de mogelijkheden te overwegen in dezen actief te zijn.”

Door de Commissie wordt voorgesteld:

Deputaten voor de Zending te benoemen, die als opdracht krijgen:

1. uitgaande van het recht onzer kerken op de bestaande zendingsterreinen, contact op te nemen met de zendingsdeputaten van de Geref. Kerken in Synodocratisch verband;
2. voor zooveel mogelijk in samenwerking met de roepende kerken de broeders in Indië te informeeren over de noodzaak der vrijmaking en dringend tot vrijmaking op te wekken; en voorts te overwegen of iemand naar Indië gezonden kan worden te dezer zake;
3. een schrijven te doen uitgaan tot alle kerken om het zendingswerk in gebed en offer te gedenken;
4. in alle zendingszaken diligent te zijn.

Wat de vooropleiding betreft wordt voorgesteld:

een commissie te benoemen die de zaak van de vooropleiding in studie neemt en tevens de Curatoren der Theol. Hoogeschool te verzoeken inzake de Theologische opleiding diligent te zijn. Deze conclusies worden met eenparigheid van stemmen aanvaard. (Zie Bijlage XVI).

ARTIKEL 75.

Naam der Kerken. Ds. J. Smelik leest namens Commissie II de conclusie van het rapport betreffende den naam der Kerken (zie art. 29), welke zaak even in comité-vergadering heeft gediend.

De Commissie stelt aan de Synode voor uit te spreken:

1. dat elke plaatselijke kerk, die zich vrijgemaakt heeft van de bekende beslissingen en schorsingsdaden uit de jaren 1942-45, den naam blijven dragen van „*De Gereformeerde Kerk van*”
2. Dat alleen ter voorkoming van misverstanden, in gevallen waarin verwarring is te duchten, tusschen haakjes achter of onder dezen naam een aanduiding kan worden geplaatst als: „conform art. 31 K.O.”; „onderhoudende art. 31 K.O.”; „vrijgemaakt naar art. 31 K.O.”; welke toevoeging echter niets praejudiceert.
3. Dat de Kerken, optredend in *federatief* verband, den naam blijven dragen: „*De Gereformeerde Kerken in Nederland*” — zoo noodig ook met een aanduiding, als in conclusie 2 vermeld.

Aan de discussie nemen deel: Ds. D. v. Dijk; Ds. F. A. den Boeft; Prof. Dr. K. Schilder; ouderling H. J. v. d. Meulen; Ds. H. Meulink; Ouderling H. J. Wijn; Ouderling P. v. d. Vinne; Ds. C. H. Lindeboom; Ouderling Jac. G. van Oord; Ds. B. A. Bos en Ds. J. Schelhaas.

Besloten wordt door stemmeing uit te maken welke distinctie zal gebruikt worden voor de Kerken als ze samenkomen in classis, Part. en Generale Synode. De distinctie „vrijgemaakt naar art. 31 K.O.”, krijgt 8 stemmen; die van „conform art. 31 K.O.” 6 stemmen en de stem van een Praeadviseur; die van „onderhoudende art. 31 K.O.”, 16 stemmen en die van een Praeadviseur, zoodat de laatste distinctie wordt aangewezen. (Zie bijlage XVII).

ARTIKEL 76.

Besloten wordt uitdrukkelijk in de Acta op te nemen, dat de naam onzer Kerken is en blijft: „*De Gereformeerde Kerken in Nederland*”, zonder eenige bijvoeging, en dat de distinctie „onderhoudende art. 31 K.O.” slechts een onderscheidingsteeken is om verwarring te voorkomen, en dus in geen enkel opzicht iets kan of mag praejudiceeren.

„De Gereformeerde Kerken in Nederland”.

Voorts wordt den scriba opgedragen in een kort schrijven, aan al de kerken, de bedoeling van deze uitspraak mee te deelen.

ARTIKEL 77.

Besloten wordt om 2 uur samen te komen in Comité-Generaal, en daarna om 7 uur hedenavond een openbare slotzitting der Synode te houden.

Orde der vergadering.

ARTIKEL 78.

De Praeses schorst de vergadering, om het Curatorium gelegenheid te geven, in verband met het verzoek van Ds. C. Veenhof, te vergaderen (zie art. 73).

Schorsing der vergadering.

ARTIKEL 79.

Heropening. Des avonds om 7 uur heropent de Assessor de slotzitting der Synode. Hij laat zingen Psalm 122 : 1, 2.

ARTIKEL 80.

Acta. De scriba leest een deel der Acta, die ongewijzigd worden vastgesteld.

ARTIKEL 81.

Prof. C. Veenhof. De Praeses doet er mededeeling van dat Ds. C. Veenhof, na nog een bespreking met de Curatoren te hebben gehad, de benoeming tot Hoogleraar om onderwijs te geven in de Ambtelijke vakken heeft aanvaard. Hij vertolkt de blijdschap der vergadering en bidt Prof. C. Veenhof 's Heeren zegen toe.

ARTIKEL 82.

Lector D. K. Wielenga. De Praeses deelt mee, dat de Synode heden in Comité-Generaal besloten heeft Ds. D. K. Wielenga J.D.zn., van Rotterdam-Centrum te benoemen tot Lector onzer Theologische Hoogeschool, om onderwijs te geven in de Zendingswetenschappen.

ARTIKEL 83.

Telegram a.n H.M. de Koningin. Het volgende Telegram wordt gezonden aan H.M. onze Koningin: Majesteit,
De Voorloopige Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, vergaderd te Enschede, betuigt U bij dezen, namens de Kerken welke zij vertegenwoordigt, haar hartelijke aanhankelijkheid en trouw, en bidt U toe 's Heeren onmisbaren zegen voor Uw regeering.

Van Dijk, Praeses.

ARTIKEL 84.

Benoeming van Deputaten. Op voorstel van het Moderamen worden de volgende Deputaten benoemd:

1. *Voor Correspondentie met de Hooge Overheid:* Prof. Dr. K. Schilder (samenroeper); Prof. P. Deddens, Kampen; H. J. Kouwenhoven, Voorburg; Ds. D. v. Dijk, Groningen; Mr. J. Hummelen, Groningen. Secundi: Ds. F. A. den Boeft, Kralingen; A. Schilder, den Haag; Mr. J. Meulink, Enschede.
2. *Voor zekerheidsstelling van Kerkelijke goederen:* Prof. P. Deddens, Kampen (samenroeper); H. J. Wijn, Rotterdam; Mr. J. Hummelen, Groningen.
3. *Voor Radio-uitzendingen van Kerkdiensten:* Ds. D. Vreugdenhil, Zwolle (samenroeper); Prof. Dr. K. Schilder, Kampen; Ds. F. de Vries, den Haag; Jac. G. van Oord, Utrecht; P. Waalewijn,

- Amersfoort. Secundi: Ds. J. Keizer, Krommenie; P. Groen, Rotterdam.
4. *Voor de Zending onder Heidenen en Mohammedanen*: Voor het Noorden: Ds. J. van Dijk, Schildwolde (samenroeper); Ds. D. van Dijk, Groningen. Voor het Oosten: Ds. J. J. Verleur, Zalk; C. Lentink, Apeldoorn. Voor het Centrum: Ds. J. Groen, Bilt-hoven; C. C. de Vries, Nijkerk. Voor het Westen: Ds. J. Smelik, den Haag; Dr. P. Jasperse, Leiden. *Secundi*: Voor het Noorden: J. van Dijk, Huizum; H. Pilon, Uithuizermeeden. Voor het Oosten: Ds. J. de Waard, Kampen; J. Admiraal, Hasselt. Voor het Centrum: Ds. E. T. v. d. Born, Amersfoort; W. Stassen, Bilt-hoven. Voor het Westen: Ds. F. de Vries, den Haag; Dr. G. M. Schoep, den Haag.
 5. *Voor de vooropleiding voor de Zending*: Dr. P. Jasperse, Leiden; Dr. J. M. Schoep, den Haag; Mejuffrouw M. Partentier, Oegst-geest; C. C. de Vries, Nijkerk; Ds. H. Knoop, Rotterdam (samen-roeper).
 6. *Voor Bentheim en Oost-Friesland*: Ds. G. Visée, Leerdam (samen-roeper); Ds. Joh. den Ouden, Harkstede; J. Beeftink, Groningen. Secundi: Ds. G. Th. Koopman, Hardenberg; K. Wierenga, Help-man.
 7. *Voor België en Noord-Frankrijk*: de classis Dordrecht-Gorinchem.
 8. *Voor Argentinië*: de classis Rotterdam.
 9. *Voor Londen en Curaçao*: De Kerk van den Haag-West.
 10. *Voor correspondentie met Buitenlandsche Kerken*: Prof. Dr. S. Greijdanus, Kampen (samenroeper); P. Groen, Graaf. Floris-straat 118 Rotterdam; Dr. P. A. Jongsma, Wilhelminastraat 18 Zwolle; Ds. H. J. Schilder, Bergschenhoek; Ds. D. K. Wielenga, Rotterdam. Secundi: Ds. F. A. den Boeft, Kralingen; Prof. Dr. K. Schilder, Kampen; G. Venhuizen, Bolwerk Middelburg.
 11. *Voor de geestelijke verzorging der militairen*: Ds. F. A. den Boeft, Kralingen (samenroeper); Ds. B. A. Bos, Voorburg; Ds. I. de Wolff, Enschede; J. Bijlenga, Straatweg 41 Breukelen; J. Olthoff, Middelburg. Secundi: Ds. A. Bos, Harlingen; Ds. M. de Goede, Utrecht; H. Vogel, Korreweg 71a, Groningen.
 12. *Voor het geestel. werk in de Noord-Oost-Polder*: De Kerk van Kampen.
 13. *Voor onderzoek naar de positie der Praeadviseerende leden*: Prof. Dr. S. Greijdanus, Kampen (samenroeper); Ds. H. J. Schilder, Bergschenhoek; W. C. van Zwieten, Utrecht; Ds. J. Schelhaas, Roodeschool; H. C. Smit, Utrecht.
 14. *Archiefbewarende Kerk*: Groningen.
 15. *Voor Toezicht op het archief*: P. Waalewijn, Amersfoort (samen-roeper); J. v. d. Wetering, Delfshaven.
 16. *Voor het uitschrijven van een bededag*: de Classis den Haag.
 17. *Voor voorbereiding van de volgende Synode*: Het Mode-ramen.
 18. *Perscommissie voor voorlichting van N. Amerika en Canada*:

- Ds. C. Vonk, Schiedam (samenroeper); Ds. R. H. Bremmer, Helpman; H. J. Kouwenhoven, Voorburg.
19. *Voor de „zaak-Goossens“*: Prof. S. Greijdanus, Kampen; Ds. F. A. den Boeft, Kralingen (samenroeper); A. Zijlstra, Groningen; Jac. G. van Oord, Utrecht .

ARTIKEL 85.

Collecten.

Besloten wordt om de volgende collecten uit te schrijven:

1. De Zending. Alle Kerken worden verzocht 10% van haar Zendingen-inkomsten te storten in de Generale Zendingkas.
2. Voor het geestel. werk in de Noord-Oost-Polder. Gerekend wordt op 10 cent per hoofd.
3. Geestelijke verzorging der Militairen. Gerekend wordt op 10 cent per hoofd.
4. Opleiding tot den Dienst des Woords. Gerekend wordt op minstens vier collecten 's jaars.
5. Generale Kas voor de Hulpbehoevende Kerken.
6. Hulpbehoevende Studenten: De Part. Synoden worden opgewekt de collecte voor art. XIX weer te doen houden.

ARTIKEL 86.

Finantieele Commissie.

Besloten wordt in de finantieele commissie voor de onkosten van deze Synode te benoemen: Ds. H. Knoop en P. Groen, beide te Rotterdam. Voor deze Synode worden de Quota onder de Particuliere ressorten aldus verdeeld: Noorden 40%; Oosten 25%; Centrum 15%; Westen 20%.

ARTIKEL 87.

Roepende Kerk.

Als roepende Kerk voor de volgende Generale Synode wordt aangewezen de Kerk van Groningen; mocht deze onverhoopt de Synode niet kunnen ontvangen, dan de Kerk van Assen.

ARTIKEL 88.

Volgende Synode.

Op voorstel van het Moderamen wordt besloten de volgende (gewone) Generale Synode te doen samenkomen D.V. 24 April 1946. Het Agendum van deze Synode zal 1 Maart 1946 bij de Kerken dienen te zijn. In verband hiermee zullen stukken voor het Agendum bij de roepende Kerk worden ingezonden tot 20 Februari 1946.

ARTIKEL 89.

Afwikkeling dezer Synode.

Besloten wordt het Moderamen te belasten met de afwikkeling van deze Synode.

ARTIKEL 90.

Rondvraag.

De rondvraag levert niets bijzonders op .

ARTIKEL 91.

Aan het einde van de werkzaamheden der Synode gekomen, spreekt de Praeses het volgende slotwoord:

Slotwoord van den
Praeses.

Geliefde broeders!

Het is mij, nu wij gekomen zijn aan het einde van de werkzaamheden dezer voorloopige Generale Synode, een voorrecht, een kort woord ten afscheid te spreken.

Dit is de eerste maal geweest, dat onze Gereformeerde Kerken na de reformatie der „*vrijmaking*”, haar afgevaardigden zonden naar een Generale Synode. Dit te zeggen alléén, roept bij ons een wereld van gedachten wakker.

Het herinnert ons den nood, waarin onze Kerken door onschriftuurlijke en ongoddelijke besluiten en beslissingen waren geraakt. Het doet weer voor ons oog rijzen het beeld van de bewogen worsteling, waarin wij poogden die besluiten te voorkomen, of weer ongedaan gemaakt te krijgen. Het roept weer voor onzen aandacht, die dagen, waarin, door den nood gedreven, kerk na kerk er toe kwam, zich om Gods wil vrij te maken; waarin deze kerken, in wekelijks — dikwijls dagelijks — groeiend getal, het oude verband weer met elkander gingen oefenen, in classes eerst, in Particuliere Synoden daarna, om eindelijk te komen tot de vergadering van deze Generale Synode, die, naar Gereformeerd Kerkrecht samengekomen, nu vanavond, na haar agendum te hebben afgewerkt, naar hetzelfde Kerkrecht haar zittingen gaat sluiten, om plaats te maken voor haar opvolgster.

Wij hooren op dit oogenblik nog het rumoer van den strijd; wij hooren alle woord tegen ons gesproken; maar wij hooren ook het ruischen van den zegen, die God over ons deed dalen.

Wij gedenken ook onze zonden, die — wie zou dat durven ontkennen — in deze worsteling bij ons zijn gevonden; de zonden, die wij, in gebed om vergeving, voor den Heere belijden, in de zekerheid des geloofs, dat Hij ons die om Christus' wille vergeeft, terwijl in ons door genade leeft het vaste voornemen, om in de kracht des Heeren er naar te staan, al meer, ons blazoën zuiver te houden.

Wat een ongedachte zegen, dat wij deze vergadering hebben mogen houden! Het zijn vergaderingen geweest, waarin we — al duurden ze niet zoo lang — veel hebben mogen doen. In veel opzichten droeg ons werk het karakter van weer-op-gang-brengen, van wat door de scheuring in „De Gereformeerde Kerken van Nederland”, ons geheel of gedeeltelijk uit handen was geslagen. Voor allerlei zaken hebben wij deputaten mogen benoemen, die, krachtens opdracht der Synode, zullen hebben voort te arbeiden. Hierbij denk ik inzonderheid aan de Zending. God geve al den benoemde broeders de wijsheid, die zij noodig hebben, opdat ze de wegen vinden, waarlangs onze kerken weer kunnen ingaan tot de vervulling van haar roeping, die in zoo velerlei vorm van Christus' wege tot haar uitgaat.

Wat aangaat den naam onzer Kerken —, het besluit dat de Synode hierover nam, getuigt van de vaste overtuiging der Synode, dat wij zijn de voortzetting van de Gereformeerde Kerken in Nederland, terwijl zij, die zich van ons afscheidten in feite het recht verloren hebben dezen naam te dragen.

Van onschatbare beteekenis is geweest de benoeming van drie Hoogleraren en twee Lectoren aan onze Theologische Hoogeschool en het verzoek, gericht tot den emeritus-Hoogleraar Prof. Dr. S. Greijdanus, om nu weer — wat hij reeds deed op verzoek van de Kerken in het Noorden des lands — de volle uitoefening van zijn professoraat op zich te nemen. Wij danken God, dat Hij ons geschikte mannen heeft doen vinden, en dat Hij hun de vrijmoedigheid gaf, hun benoeming te aanvaarden. De wetenschap dat zij hun kracht zullen zoeken bij Hem, Die *de Bron* van alle kracht en wijsheid is, geeft ons de zekerheid, dat hun arbeid zijn zal ten zegen van onze Kerken, van de Kerk des Heeren in ons vaderland en daarbuiten.

Maar nu, de besluiten dezer Synode kent gij; ook zult gij ze straks D.V. in de Acta weer kunnen vinden. Waar het in het afscheidswoord om gaat, is, te teekenen het karakter dat de vergaderingen dezer Synode door Gods goedheid hebben gedragen. Vraagt gij mij, dat karakter in een paar woorden te schetsen, dan antwoord ik: Over onze vergadering lag „*de dauw der jeugd*”.

Jeugd, d.w.z. zich vrij te gevoelen van allen band, die een mensch bij het ouder worden, zich dikwijls ziet aangelegd; banden die bij zijn leven niet passen en dat leven in zijn ontplooiing belemmeren. Maar het zich-vrij-gevoelen kenmerkte de vergaderingen dezer Synode. Vrij van allen band, die in den loop der laatste jaren vooral onzen Kerken waren aangelegd door traditie en usantie, door bovenschrijftuurlijke binding en ongodelijke beslissing. Vrij in Christus; gebonden door geen anderen band, dan dien Hij ons aanlegt in Zijn Woord, zoodat wij gevoelden, dat onze Kerken zich weer konden bewegen, zich konden ontwikkelen, konden arbeiden naar den aard, naar de wet van het leven, die onze Kerken in Christus hebben.

Ik weet, dat velen die dit hooren, er over zullen glimlachen en het hoofd schudden, maar daar was in onze vergaderingen de muziek van het: „De strik is gebroken, en wij zijn ontkomen”.

Jeugd, d.w.z. blijdschap! De jeugd is de tijd van den lach, van het lied. En in onze vergaderingen heerschte de blijdschap; daar was van den morgen tot den avond, ook bij zwaren, ingespannen arbeid, ook dan als ernstige beslissingen moesten worden genomen, een groote, in ons hart wortelende vreugde. Enschede liet zich in deze mooie, vaak zonnige herfst-dagen zien op zijn mooist. Wat een rijkdom van kleuren van late dahlia's, van het gouden lover in de parken, van de bloedroode wingerd. Dat sprak ons toe; dat harmonieerde met wat er was in ons hart, en als wij onze zittingen begonnen was het meer dan een woord der lippen als wij zongen:

Zion, loof met dankbre stem,
God, Uw Heer, die eeuwig leeft,
En het schoon Jeruzalem
Door Zijn woning luister geeft!
Loof Hem voor Uw heilrijk lot,
Loof, al juichend, Uwen God!

Jeugd, d.w.z. levenslust en levensmoed.

Daar was in onze kerken gekomen een zekere matheid, daar ontbrak veelszins het enthousiasme van het leven; d.i. voor de vervulling van de taak, die Christus aan Zijn Kerk in deze wereld gegeven heeft: de taak om Zijn Woord te prediken, en dat Woord te doen heerschen, en dat Woord uit te dragen, de wijde wereld in. Wij deden alles, en we deden het ook goed georganiseerd, maar we deden het niet in heilig enthousiasme. Wij zagen, wij begeerden de heerlijkheid er niet van; er was niet zelden een innerlijke onverschilligheid. Denkt alleen maar eens aan de Zending, *de* taak van de Kerk in de wereld. En dat was *nu* anders: wij gevoelden het, de Heere had ons weer iets laten zien van de heerlijkheid van het leven van Zijn Kerk in de wereld; de heerlijkheid van dat leven te mogen leven in het getrouw volbrengen van onze roeping ten aanzien van Zijn Koninklijk Woord!

Dat gaf levenslust en levensmoed, die beheerschte onze vergaderingen. „Wat is het heerlijk” — dat hoordet gij in alles — „wat is het heerlijk, Kerk des Heeren te mogen zijn en als Kerk des Heeren in deze wereld te mogen staan!”

Jeugd is kracht; *jeugd* is zich sterk en in staat te weten tot het leven en tot de levenstaak. Ziet, dat was er bij ons! O, we weten het wel, we zijn nog klein in getal; ook ontveinzen wij het ons niet, dat wij misschien nog wel lang klein in getal zullen blijven. Maar dat weten ontnam ons niet het bewustzijn van kracht. Wij wisten ons sterk door het geloof, door de hoop, door de liefde.

Door 't *geloof*. Dit wisten wij, dat wat zonden wij ook hebben gedaan en nog daaglijks doen, wij toch gaan in den weg Gods; dat wij hebben gehandeld in gehoorzaamheid, en dat wij daarom mogen zeker zijn van de hulp des Heeren. Wie dat weet, zou die zich, ondanks eigen kleinheid, niet sterk weten? Dit zeiden wij door heel onze houding: „Wij mogen klein zijn en veracht, en de

tegenstand moge groot wezen, in God zullen wij kloeke daden doen, met Hem loopen wij door een bende en springen wij over een muur!"

Sterk door de *hoop*. De wereld ziet er donker uit. God heeft Zijn roep-tot-bekeering door de wereld laten gaan eeuwen aaneen, in de prediking van het Evangelie. Ook heeft Hij in den loop der laatste jaren die roepstem onderstreept, dreunend, door den geweldigen oorlog en de verschrikkingen daaraan verbonden. De christelijke wereld heeft zich echter niet bekeerd; wel verder afgekeerd van den Heere en Zijn dienst. Wij hebben het vuile al vuiler zien worden. Ook in de kerk zagen we wereldzin en onbekeerlijkheid binnendringen. Wat zal ons werk uitwerken, wat vrucht zal het dragen? Wij weten het niet! Maar dit is onze hoop, onze vaste verwachting, dat wij, trouw zijnde aan onze roeping, bouwen zullen aan de muren van het Nieuwe Jeruzalem, en dat straks in haar straten en muren zal zijn aan te wijzen de vrucht, de eeuwig blijvende vrucht van onzen arbeid, in geloof verricht!

Ook waren we sterk in de *liefde*. Liefde maakt sterk. Lief te hebben, en zich voorwerp van liefde te weten, dat brengt het leven tot zijn opperste ontplooiing. Wie van U zal ontkennen, dat die liefde onder ons gevonden werd? Liefde tot den Heere onzen God en de wetenschap dat Hij ons liefheeft! Ook liefde tot elkander, door Hem. Die liefde, hoe blonk ze in ons oog; hoe klonk ze in onze stem! Dat was ons zoo goed. Liefde, ik durf het zeggen, ook tot hen, die door hun besluiten ons noodzaakten ons „vrij-te-maken”; die ons uitdreven. Daar was bij ons geen bitterheid. Ze is er ook nu niet. Maar wel is er bij ons de begeerte, die zich uit in de bede: „Och, of zij zagen, wat God ons heeft doen zien, *hun* dwaling, *Zijn* weg; dat zij zich vrij maakten, zij allen; dat zij deelen mochten in het heil, dat het onze werd!”

Die liefde maakte ons sterk. En zóó hadden wij goede vergaderingen, van het begin tot het einde!

Dank zij daarvoor den Heere, onzen God, Wiens Hand wij om onze handen gevoeld hebben, deze dagen.

Wij danken onze Praeadviseerende leden, Prof. Greijdanus en Prof. Schilder, die ons, desgevraagd, met hun adviezen hebben gediend en die door hun houding hebben getoond, hoe de instelling van het praeadviseurschap der Kerk ten zegen kan zijn, in stee van haar — zooals in de laatste jaren telkens geschiedde — schade te berokkenen.

Dank aan de onderscheiden commissies en haar rapporteurs. Zij hebben prachtig werk gedaan; aan de resultaten van hun arbeid vooral is het te danken, dat alles zoo prachtig verliep!

Dank aan de broeders Ds. de Wolff en Mr. Meulink, die zorgden voor het persverslag en daardoor onze kerken van dag tot dag op de hoogte hielden, van wat er op de Synode geschiedde.

Dank aan de beide Scribae, en den Assessor, met wie het zoo kostelijk samenwerken was, in echte broederlijke eensgezindheid.

Dank aan de Kerk van Enschede, die zoo goed heeft gezorgd, zoodat wij prettig konden vergaderen en arbeiden.

Dank aan den koster, dank aan de zusters, die in dezen toch nog schaarschen tijd, zoo ruim voor ons zorgden.

Dank aan alle broeders en zusters, die in betoon van levende belangstelling de zittingen der Synode bijwoonden. Wij zijn blij, dat wij maar o, zoo zelden, de deuren voor hen gesloten hebben gehouden, dat vergaderingen in comité bijna niet voorkwamen.

De Synode wordt nu gesloten.

Er is veel en belangrijk werk geschied.

En nu —, voorwaarts!

De Reformatie heeft zich ingezet, dat zij nu doorwerke! Steeds klaarder zie ik, dat wij niet gereed zijn met een ons-vrijmaken van enkele besluiten. Heel ons leven was uit de rechte baan gegleden. Wat er op de „Synodes” gebeurde en wat ons tot vrijmaking dwong, het was symptoom van een levenstotaliteit, waarbij het Woord Zijn klem en heerschappij had verloren. Wij gingen onze eigen wegen. De waarachtige leven-beheerschende Godzaligheid werd zoo weinig gevonden.

Wereldgezindheid, waarbij de mensch zelf in het middelpunt staat, pogende God van Zijn plaats te dringen, bepaalde veelszins onze levenshouding.

Dat wij ons daarvan bekeeren, in Gods kracht, en het Verbond Gods heerschappij geven over heel ons bestaan, wandelende met God, voor Zijn Aangezicht, in dagelijks verkeer met Hem, bij Woord en gebed. Dan gaat het goed.

Daartoe helpe ons God!

ARTIKEL 92.

Toespraak namens de
Praeadviseurs.

Namens de Praeadviseurs spreekt Prof. Dr. K. Schilder als volgt:

Broeder Praeses,

Een oude, goede en niet geheel ongevaarlijke gewoonte, vordert dat tot den Praeses een woord gericht wordt ook namens de Praeadviserende leden der Synode bij het in art. 35 K.O. aangeduide, en onzerzijds steeds meer in het gezichtsveld der Kerken betrokken canonisch bepaalde moment van het „*scheiden van de samenkomst*”. Gaarne nu bij deze gewoonte mij aansluitende, moge ik mede namens Prof. Dr. S. Greijdanus enkele dingen opmerken.

Het aantal der synodeleden-praeadviseurs, namens wie een afsluitend woord als dit gesproken werd, is naar ik meen te weten nog nimmer zóó gering geweest als thans. Het zijn er ditmaal slechts twee. Noch in de vereenigde Gereformeerde Kerken, noch in die der Scheiding of Doleantie is, zoover ik weet, het aantal zóó klein geweest. Aanstonds evenwel mag hier naast worden gesteld, dat de kerkelijke en confessioneele gemeenschapsband tusschen een generale synode en haar praeadviseurs nimmer zóó innig heeft kunnen zijn. Want ons verbindt een gemeenschappelijk lijden; en vooral: een tezamen ondervonden genadebetoon van Hem, die ons in velerlei verzoeking trouw deed blijven aan den grondslag en de accoorden van het leven van De Gereformeerde Kerken in Nederland in Kerkverband. Het is ditzelfde genadebetoon, dat U in staat gesteld heeft, reeds in deze eerste synode na de vrijmaking in alle aan onze Theologische Hoogeschool bestaande vacatures te voorzien.

Stond het aantal der praeadviseurs ditmaal buiten onze discussie-mogelijkheden, de waarde van het instituut kwam wèl even de aandacht vragen. Men kan niet zeggen, dat zijn papieren in waarde zijn *gestegen*. Misschien is het zelfs een praeadviseur echter veroorloofd, te vragen, of niet de papieren van het instituut der synodeleden-met-keurstem in *waarde gedaald* zijn. Bijvoorbeeld doordat de algemeene inzinking van het leven in de Gereformeerde Kerken haar weerspiegeling vond in de afgevaardigden ter generale synode; of doordat de afgevaardigden al te gemakkelijk de zaken van de kerken door eigen keurstem tot beslissing brachten zonder voorafgaande toetsing van de adviezen der praeadviseerende synodeleden; of doordat synodeleden onder velerlei aspect vooringenomen bleken in betrekking tot de onder de praeadviseurs in andere qualiteit levende of door hen opgeworpen geschilpunten. In het algemeen kan gezegd worden, dat de zwakheden der kerk ook die der praeadviseurs zijn, alsmede die der andere synodeleden. En waar naar ons aller overtuiging de Geest Gods in ons verjongde kerkelijke leven ons een reformatie heeft doen zien, die over heel de linie ons inschakelde in den vreugdevollen arbeid eener hernieuwde en verdiepte bezinning, en reeds nu — getuige ook het „klimaat” van deze synode zelf — ons in vreeze en beven doelbewust tegen velerlei verzoeking in dezen heeft leeren strijden, daar zal ongetwijfeld een rustige bespreking van de verhouding tusschen synode en praeadviseurs weer mogelijk zijn, zonder dat zij gedrukt wordt door de bezwaren die zonder de aanvankelijk reeds verkregen geestelijke winst zulk een bespreking bij voorbaat zouden drukken.

Voor de eerste maal sinds een lange reeks van jaren werd voorts de tafel der praeadviseurs door geen andere hoogleeraar bezet dan die, welke rechtstreeks in dienst der kerken stonden. Al de praeadviseurs der Vrije Universiteit hebben openlijk zich geplaatst vóór en achter de droeve besluiten, welke de thans in synodocratisch verband levende kerken en groepen hebben afgevoerd van den grondslag, waarop sedert vele eeuwen de Gereformeerde Kerken in Nederland

hebben gestaan, de thans aan Uw synode gebleven praeadviseurs kwalijk hebben bejegend onder algeheele schending van de geldende kerkenordering, en de Hoogeschool der Kerken, inclusief haar curatoren, in een sectarische richting hebben gedrongen, zóó jammerlijk dat onder haar *exegetische* hoogleeraren Greijdanus werd verhinderd bepaalde openbare bijdragen van Lindeboom en Noordzij tot den vrede en den opbouw der kerken te eeren, als welkome hulpverleening óók aan de kennis der gereformeerde theologie, en dat, voor wat haar *dogmatische* hoogleeraren betreft, de *vierde* werd uitgebannen, niet in de laatste plaats omdat hij niet den *eersten* wilde gedesavoueed zien en helpen desavoueren, zij het ook helaas posthuum, in diens positief beroep op de gereformeerde belijdenis tegenover Dr. A. Kuyper in een theologische polemiek, die door laatstgenoemde nimmer werd gewonnen, en dit terzake van een theologoumenon, waarvan de derde Kamper dogmaticus in een, tijdens zijn emeritaat geschreven dogmatisch handboek had opgemerkt, dat Dr. A. Kuyper de aanvankelijk door hem ter zake gebezigde wetenschappelijke terminologie in lateren tijd niet meer gebruikt had en dat het niet fair was, hem nu nog daaraan te houden. Niet wij hebben dus deze praeadviseurs van ons gestooten, doch zij deden het ons. Wij als Uw praeadviseurs zijn den Koning der Kerk, die tevens haar hoogste Leeraar is, ootmoedig dankbaar, dat Hij ons met U andermaal heeft saamgebracht, in een vergadering als deze, die zoo klaar getoond heeft, niet maar een vorm van „sunousia”, doch oefening van „koinoonia” te zijn.

Zoo kan ik U, broeder praeses, en in U heel het moderamen, en ook heel deze synode onder eerbiedige erkentenis van Hem, die ons weder samenbond, thans van heeler harte danken niet alleen voor de tot ons gekomen uitnoodiging tot bijwoning Uwer Synode, doch ook voor de ontvangst, die ons bereid is. Voor Uw leiding zeggen we, ook voor wat onszelf betreft, van harte U dank. Gij hebt zelf in de vergaderingen der ons uitbannende „synode” gevoeld, wat wij, de U gebleven adviseurs, reeds gedurende vele jaren hebben moeten ondervinden: de vermoeyenis van het voortdurend oproeien tegen een stroom, die niet *wil* verlegd worden. In deze synode is van zulke vermoeyenis geen oogenblik voor U sprake geweest. Voor ons evenmin. Ook wij hebben dezen zegen genoten van een gereinigd leven, van een versterkt onderling vertrouwen, van een *willen* luisteren naar elkander in diep respect voor elke schakeering, die zich onder ons vertoonde in bereidheid tot verantwoording jegens het Woord van God. Laat ons U, en in U heel deze vergadering mogen verzekeren, dat het ons na deze vergadering des te grooter lust zal zijn, onze door U wel zeer verzwaarde roeping — en ik denk hier bij niet het minst aan het promotierecht der Hoogeschool — wederom of voor het eerst ter hand te nemen, vrijgemaakt van onschriftuurlijke bindingen, maar dan ook des te meer gebonden aan de Goddelijke, waarvan wij met U ook thans belijdenis doen met mond en hart.

ARTIKEL 93.

Ds Assessor richt zich met de volgende toespraak tot den Praeses:

Toespraak van den
Assessor.

Broeder Praeses,

Het is een oude synodale traditie, dat de Assessor aan het eind van de slotzitting der Synode, zich met een enkel woord richt tot den Praeses.

Ik Heb er over nagedacht of het maar niet beter zou zijn met deze traditie te breken. En dat wel uit de overweging, dat ik uit toespraken van de Assessoren in de laatste synodale jaren, heel sterk den indruk kreeg, dat, omdat zij niet stonden onder de tucht van het bekende woord in den 25 en Psalm: Laat oprechtheid en vroomheid mij behoeden, zij zich verloren in persoonsverheerlijking boven de maat.

Toch ben ik tot de gevolgtrekking gekomen, dat we daarom niet met deze traditie radicaal zouden moeten breken, en met het badwater het kind zoo weggoien. Het leven der kerk zou wel arm worden, als daarin geen *Schriftuurlijke waardeering* openbaar werd voor wat de Heere God in mannen-broeders heeft

believen te geven. Een dergelijke vrijwillige armoede kan den Heere niet welbehaaglijk zijn, wijl Hij haar niet eischt. Immers een Schriftuurlijke waardeering verheerlijkt nooit den mènsch, maar God, Die aan Zijn kerk menschen geeft en aan die menschen gaven voor die kerk en haar leven.

Met dit voor oogen wil ik U, broeder Praeses, heel hartelijk danken voor Uw leiding der vergaderingen dezer Synode.

Iemand, die de voornaam met U gemeen heeft: Douwe Egberts, heeft een artikel in de handel gebracht onder den naam: echte Friesche heerenbaai. Deze echte Friesche heerenbaai heeft de eigenschap een sfeer van *gemoedelijkheid* en *vertrouwelijkheid* te scheppen. *Die eigenschap hebt ook Gij!* In Uw leiding van de vergaderingen der Synode hebt U van die eigenschap, een sfeer van gemoedelijkheid en vertrouwelijkheid te scheppen, blijk gegeven. Dat is een wonder-schoon en een jaloers-makend Charisma, dat God U heeft willen geven. Dat heeft ons vergaderen gemaakt tot een groote vreugde; dat heeft gegeven een onderlinge openheid, waardoor ons vergaderen een lust en geen last was.

Wij zijn den Heere onzen God innig dankbaar, dat Hij U dit Charisma heeft doen dienstbaar stellen, aan het heil van de Gereformeerde Kerken in dit land. Het is der Synode een behoefte en voor mij een vreugde in haar naam, U voor deze prettige leiding heel hartelijk dank te zeggen.

De Heere zegene U in, en sterke U tot àl Uw arbeid, óók voor zoover die arbeid dient de kerken in het gemeen. En dat nog vele jaren in ongebroken kracht.

ARTIKEL 94.

Sluiting.

Nadat op verzoek van den Praeses nog staande gezongen is Psalm 46 : 4 en 6, gaat hij voor in dankgebed, en sluit hij deze voorloopige Synode.

D. VAN DIJK, *Praeses.*

H. KNOOP, *Assessor.*

B. A. BOS, *1ste Scriba.*

B. HOLWERDA, *2de Scriba.*

BIJLAGEN

Aan Commissie I is een instructie ter hand gesteld van de Particuliere Synode van het Noorden, waarin aan Uw vergadering wordt voorgesteld, niet terstond over te gaan tot de definitieve benoeming van professoren, maar te beginnen met het benoemen van curatoren, die eerst in verband met het aantal der te benoemen hoogleeraren een onderzoek zullen instellen naar de draagkracht der Geref. Kerken t.a.v. haar Hoogeschool.

Door de Commissie kon met blijdschap worden vastgesteld, dat over het eerste gedeelte van de instructie, nl. „om te beginnen met het benoemen van curatoren” geen advies meer behoeft te worden gegeven, omdat door Uw vergadering daaraan reeds is voldaan.

Wat het tweede betreft, om vóór de definitieve benoeming een onderzoek in te stellen naar de draagkracht der Gereformeerde Kerken ten aanzien van haar Hoogeschool, was Uw Commissie van oordeel, dat de hier voorgestelde gang van zaken niet de juiste kan worden genoemd. Het betreft hier toch immers een zaak, die door God zelf op onzen weg is gelegd, en die wij eenvoudig hebben te doen. De Kerken immers hebben Predikanten noodig, en kunnen zonder deze, de haar door God opgelegde taak niet volbrengen.

Uw Commissie meent dan ook dat Uw uitgangspunt moet zijn, dat in het geloof deze zaak worde begonnen.

Iets anders is, of het niet wenschelijk genoemd mag worden, dat de Curatoren aan de Kerken mededeelen, hoe groot de bedragen zijn, die moeten worden bijeengebracht. Dan echter wordt dit niet als een onmisbare, eerst te vervullen, voorwaarde voor allen verderen arbeid gezien, maar veeleer zóó, dat de Kerken een inzicht krijgen in de offers, die gevraagd worden, en de Hoogleeraren in de risico's, waaraan zij zich verbinden, opdat al deze arbeid des te meer geloofsarbeid worde.

Wat nu dat gedeelte van de instructie van de Particuliere Synode van het Noorden betreft, dat handelt over „het niet definitief benoemen van professoren”, maar het voorloopig benoemen van lectoren of docenten, daartegen bestaan, naar het oordeel Uwer Commissie overwegende bezwaren. We zouden deze kunnen verdeelen in bezwaren die de Opleiding betreffen, vervolgens de Studenten, en eindelijk de Hoogleeraren.

Allereerst staat te vreezen, dat het voor de eer en de goede naam van de „voortgezette Opleiding” niet bevorderlijk zal zijn, als men begint met tijdelijke hulpmachten, die straks misschien plaats moeten maken voor andere. In zulk doen wordt dan eigenlijk reeds uitgesproken, dat we over de, voor de Opleiding tot den Dienst des Woords vereischte krachten, nog geen beschikking hebben, maar die in de toekomst hopen te verkrijgen. Zeker, als dit niet anders kon, dan zal dit ook onverwijld moeten worden uitgesproken, maar waar er voldoende aanwijzingen zijn, dat zoo de stand van zaken niet is, mag de Theologische Hoogeschool door zulk handelen, als in bovenstaande instructie wordt voorgesteld, geen schade lijden.

Vervolgens zijn er in de instructie van de Particuliere Synode van het Noorden ook bezwaren, die de Studenten raken.

Verandering van leerkrachten is altijd van een nadeeligen invloed gebleken op degenen, die het Hooger Onderwijs volgen. Met zoo'n verandering gaat immers altijd gepaard een verandering van leerstof, methode, boeken enz. Een en ander kan voor een intensieve studie niet anders dan schadelijk zijn.

Als derde bezwaar van de instructie van de Particuliere Synode van het Noorden brengt Uw Commissie naar voren, dat ze er geen rekening mee houdt, dat alle onderwijs alleen maar afdoende gebaat is met leerkrachten, die zich geheel zullen geven en inzetten. Geldt dat voor alle onderwijs, wel bijzonder

voor het Hooger Onderwijs. Een Hoogleraar zal zich pas tenvolle kunnen inzetten, als hij weet dat het voor hem een levenstaak betreft. Voorloopige benoemingen zullen er ongetwijfeld toe bijdragen dat de krachten worden verlamd.

Uw Commissie, al deze bezwaren onder het oog gezien hebbend, meent U te moeten adviseeren, niet over te gaan tot het benoemen van tijdelijke krachten, maar zoo spoedig als dit mogelijk is, te komen tot de definitieve benoeming van drie Hoogleraren en één Lector.

Namens Commissie I

C. H. LINDEBOOM, *Rapporteur.*

BIJLAGE II. RAPPOR over wijze van verzorging der Emeriti, enz.

Aan Commissie II is onder meer opgedragen te rapporteeren omtrent het voorstel van de Part. Synode van het Noorden, luidende:

„De Particuliere Synode stelt aan de Generale Synode voor, bij de regeling voor de vaststelling der emeritaatsgelden:

- a. de factor van het aantal dienstjaren niet meer te doen gelden;
- b. meer aandacht te besteden aan de verzorging der predikantsweduwen met opgroeiende kinderen”.

Met betrekking tot het onder a. voorgestelde deelt Uw commissie Uw vergadering mede, dat het haar bekend is, dat er verschillende rapporten in bewerking of opgesteld zijn, waarin de vraag wordt besproken en beantwoord, op welke wijze art. 13 der K.O. in de toekomst uitgevoerd zou dienen te worden. Onder deze omstandigheden acht Uw commissie het niet geraten, over een onderdeel van dit vraagstuk thans een oordeel uit te spreken. Zij is van meening, dat het meer profijtelijk is, af te wachten welke voorstellen, op grond van de bedoelde rapporten, of welke andere voorstellen langs den gewonen kerkelijken weg aan de Generale Synode ter behandeling zullen worden voorgelegd.

Voor wat het onder b. van het voorstel genoemde punt betreft, merkt Uw commissie alleereerst op, dat in het voorstel geen enkel geval is genoemd, dat zou moeten leiden tot de noodzakelijkheid, meer aandacht te besteden aan de verzorging der predikantsweduwen met opgroeiende kinderen. Zonder dat bekend is, *waarom* meer aandacht hieraan gegeven moet worden, is het bezwaarlijk, een oordeel uit te spreken, *hoe* die meerdere aandacht kan worden gevraagd.

Uw commissie wil met dit antwoord niet volstaan, omdat het niet haar bedoeling is met een formeel antwoord, de zaak af te doen.

Zij wijst er daarom op, dat de inhoud van art. 13 K.O. uitdrukkelijk bepaalt, dat de Kerk, die door eenigen Dienaar is gediend, *eerlijk* de nooddrift van dezen Dienaar, gelijk ook van de Weduwen en Weezen der Dienaren in het gemeen, moet verzorgen.

De Generale Synode van Dordrecht 1893 (art. 179) heeft dit voorts uitgesproken, door toen te besluiten, dat de verzorging van Predikantsweduwen en weezen in den eisch van Gods Woord en voorgeschreven door art. 13 K.O. een *recht* is van genoemde personen en een *plicht* van de betrokken kerken.

Elke Kerk is naar het oordeel Uwer Commissie volledig verantwoordelijk voor de verplichtingen welke voortvloeien, uit het in art. 13 K.O. bepaalde.

Resumeerende stelt Uw Commissie voor:

ten aanzien van punt a. te besluiten aan de Part. Synode van het Noorden te berichten, dat, nu langs den gewonen kerkelijken weg voorstellen met betrekking tot de wijze waarop art. 13 K.O. toegepast zou moeten worden, tegemoet gezien kunnen worden, de Generale Synode het profijtelijk acht de behandeling van de in het voorstel aan de orde gestelde vraag tot zoolang onbeantwoord te laten en, mocht bij de inkomende voorstellen die vraag onbesproken blijven, deze alsdan in behandeling te zullen nemen;

ten aanzien van punt b. uit te spreken, dat, nu het voorstel geen gronden noemt die een nader onderzoek naar de vraag of meer aandacht moet worden besteed, terzake als daarbij nader is omschreven, motiveeren, volstaan moet worden met een verwijzing naar het in art. 13 K.O. bepaalde en naar het besluit der Generale Synode van 1893, art. 179, en voorts de Part. Synode te berichten, dat naar het oordeel van Uwe vergadering, elke kerk volledig verantwoordelijk is voor de verplichtingen, welke voortvloeien uit het in art. 13 K.O. bepaalde.

H. J. WIJN, *rapporteur.*

BIJLAGE III.

RAPPORT en advies inzake de voorstellen betreffende het promotierecht van de Theologische Hoogeschool van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Weleerwaarde en Eerwaarde Heeren,

In handen van Uw Commissie werden gesteld de volgende voorstellen:

1. De classe Assen der naar art. 31 K.O. vrijgemaakte Gereformeerde Kerken in vergadering bijeen op 20 Sept. 1945,

gehoord de instructie van de kerk van Hoogeveen inzake het promotierecht, gelet op de omstandigheden, die het thans niet mogelijk maken dit promotierecht ook metterdaad te doen uitoefenen door de Opleiding tot den Dienst des Woords der naar art. 31 K.O. vrijgemaakte Gereformeerde Kerken,

handhavende de pretentie dat deze Opleiding voornoemd de wettige voortzetting is van de z.g.n. „Theologische Hoogeschool van de Gereformeerde Kerken in Nederland”.

acht het gewenscht, dat de Generale Synode thans reeds uitspreke, dat het recht tot het verlenen van den doctoralen graad in onverkorten zin op deze Opleiding van toepassing wordt geacht,

2. Van de Particuliere Synode van het Oosten:

De Generale Synode erkenne het recht tot het verlenen van den doctoralen graad door het college van Hoogleraren der Theologische Hoogeschool en geve aan het Curatorium opdracht, zoodra dit practisch mogelijk is, in overleg met de Hoogleraren, de regelingen vast te stellen voor de doctorale studieën aan de Hoogeschool der Kerken en voor de toekenning van den doctoralen graad.

3. De voorloopige Particuliere Synode van het Westen van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt naar art. 31 K.O.) in vergadering bijeen te Delft op 27/28 September 1945, stelt aan de Voorloopige Buitengewone Generale Synode voor:

a. dat zij uitspreke, dat de Hoogleraren aan haar Theologische Hoogeschool gebruik maken van hun bevoegdheid tot het afnemen van het doctorale examen en het verlenen van den doctorstitel in de Godgeleerdheid;

b. dat zij daarom opdracht geve aan haar Deputaten voor de Opleiding tot den Dienst des Woords het gebruik-maken van deze bevoegdheid mogelijk te maken.

4. De Raad der Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt naar art. 31 K.O.) te Maartensdijk besloot in zijn vergadering van 25 September 1945 aan de op 9 Oct. e.k. te Enschede samen te komen Generale Synode voor te stellen het promotierecht van de Theol. Hoogeschool der Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt naar art. 31 K.O.) te Kampen te erkennen en alle maatregelen te nemen, die daartoe kunnen leiden, dat ook de practische uitoefening van dit recht zoo spoedig mogelijk kan plaats hebben.

Uw commissie heeft allereerst de vraag overwogen of behandeling van deze voorstellen in overeenstemming is met het voorloopig karakter van deze Generale Synode, waar immers alleen behandeld zal worden, datgene wat noodzakelijk is, wat geen uitstel lijden kan.

Nu staat wel vast dat de zaak van de Opleiding tot den Dienst des Woords in de eerste plaats op de dringendste wijze om regeling vraagt. Het is vanzelfsprekend dat het promotierecht daarbij ook aan de orde komt. En nu er betreffende de Opleiding regelingen moeten worden gemaakt, ligt het voor de hand, dat juist nu hierbij ook de regeling van het promotierecht wordt ingeschakeld als een onderdeel van het geheel.

Ook is er reeds een aanvraag van een predikant om te worden ingeschreven voor de doctorale studieën.

Bovendien hebben de Kerken zich reeds jarenlang over deze zaak bezonnen.

Ze is voorts thans in den kerkelijken weg op het Agendum van deze Synode gekomen. In de kerkelijke vergaderingen is er groote eenstemmigheid.

Er kan dus wel geen bezwaar bestaan, dat er thans een beslissing wordt genomen.

Hier komt nog bij, dat het tegenhouden van de uitoefening van het promotierecht in het verleden in de Kerken gevoeld is als een onrecht. Indien het een onrecht is — en Uw Commissie onderschrijft dit oordeel —, dan is het roeping dit onrecht weg te nemen, en dan niet morgen, maar vandaag. Wat roeping is, kan geen uitstel lijden.

Thans komende tot den inhoud van de voorstellen, moet er Uw aandacht op gevestigd, dat ze alle uitgaan van de gedachte dat het College van Hoogleraren

van de Theologische Hoogeschool als inrichting voor Hooger Onderwijs in overeenstemming met haar aard en wezen reeds het promotierecht heeft; dat alleen de belemmeringen moeten worden weggenomen, om dit recht ook in werkelijkheid uit te oefenen.

Uw Commissie is van meening dat deze gedachte juist is. Elke Hoogeschool heeft, omdat ze Hooger Onderwijs geeft het recht in zich, om niet halverwege te blijven staan op den weg van het wetenschappelijk onderricht, maar om voort te schrijden tot het einde: dat is de promotie. En met het Hoogleeraarschap is ook de bevoegdheid gegeven, om mede te werken aan het verlenen van den doctorstitel. Er is dus ook geen sprake van dat de Staat of de Kerk of een Vereniging wetenschappelijke graden toekennen kan. Dat kan alleen de Hoogeschool als inrichting van wetenschap.

Nu kan echter onze Theologische Hoogeschool niet in feite tot het gebruik-maken van haar recht overgaan, zonder dat de Kerken, die zeggenschap over haar hebben, haar daartoe verlof geven, en de noodige regelingen treffen, om haar dit mogelijk te maken. En de Kerken zullen dit slechts doen, als daardoor de zaak der Kerken, met name de zaak der Opleiding, gediend wordt. Dit laatste nu is werkelijk het geval.

Het is immers tot profijt der Kerken, als haar Hoogeschool tot volle uitgroei komt. De studie voor het doctorale examen en voor het verwerven van den doctorstitel komt ook de Opleiding tot den Dienst des Woords ten goede. De Theologische studie zal er algemeen door worden bevorderd. Bovendien hebben de Kerken voor haar Hoogeschool ook in de toekomst docenten nodig. Het is niet goed, dat ze voor de bezetting van haar leerstoelen geheel afhankelijk is van andere inrichtingen voor Hooger Onderwijs.

Daarom stelt Uw Commissie U voor, in betrekking tot de bovengenoemde vier voorstellen:

De Generale Synode,
overwegende, dat de uitoefening van het promotierecht door de Hoogeschool der Kerken bevorderlijk is aan het bereiken van het doel der Opleiding tot den Dienst des Woords en daarom is in het profijt der kerken;
overwegende ook, dat die uitoefening eveneens van groot belang is voor de bezetting van haar leerstoelen in de toekomst,
spreekt uit dat de Hoogleraren aan de Theologische Hoogeschool voortaan gebruik maken van hun bevoegdheid tot het afnemen van het doctorale examen en het verlenen van den doctorstitel in de Godgeleerdheid;
en geeft daarmee opdracht aan Curatoren der Hoogeschool, het gebruik-maken van die bevoegdheid mogelijk te maken.

Namens Uw Commissie,

J. SCHELHAAS Jz., *Rapporteur.*

BIJLAGE IV. RAPPORT over positie en arbeid der Praeadviseerende leden.

Aan Uw commissie werd ter onderzoek gegeven 't verzoek van de Particuliere Synode van Utrecht aan de Generale Synode, om „maatregelen te treffen, dat de positie en de arbeid der praeadviseerende leden der Generale Synode meer dan tot dusver beantwoorde aan het karakter, dat het instituut van praeadviseerende leden uit den aard der zaak dragen moet”.

Aan dit verzoek van de Part. Synode van Utrecht ligt — zooals duidelijk wordt uitgesproken — ten grondslag een bepaald oordeel over de positie van het instituut der praeadviseerende leden in de synodale vergaderingen van de Gereformeerde Kerken en over de wijze waarop het aan den synodalen arbeid deelneemt. En dit oordeel is een niet nader omschreven *veroordeeling*. Wat de Part. Synode van Utrecht uitspreekt is, naar het oordeel Uwer commissie een verlangen en een overtuiging, welke allerwegen in de Kerken leven. Overal is de vraag opgekomen, of niet de praeadviseerende leden een zoo beslissende rol spelen dat daardoor de beteekenis en de invloed der door de Kerken afgevaardigde en dus de Kerken vertegenwoordigende leden der Synode op zeer bedenkelijke wijze wordt verkleind, en het karakter der Synode als *kerkelijke* vergadering ernstig wordt aangetast. Ook werd meermalen uitgesproken, dat bij het in behandeling nemen of afhandelen der leergeschillen, welke tot zulke catastrofale gevolgen voor het kerkelijk leven leidde, voor een groot deel aan den invloed en het optreden van praeadviseerende leden moet geweten worden. Uiteraard laat Uw

commissie in het midden of en in hoeverre deze bewering juist en volledig is. Het feit evenwel, dat deze gedachten en overtuigingen in den boezem der Kerken leven, mede in verband met het feit, dat in de laatste tientallen jaren voortdurend critiek op dit instituut werd uitgebracht, is naar het oordeel Uwer commissie voldoende grond om de behandeling dezer kwestie urgent te achten.

Evenwel meent Uw commissie dat deze aangelegenheid niet in een vlug genomen besluit kan worden afgedaan. Het is immers zonder meer duidelijk, dat de kwestie van de positie en den arbeid der praeadviseerende leden vele aspecten heeft. Wie de verhouding van praeadviseerende leden en gewone leden der Synode zich indenkt, ziet zich geplaatst voor kwesties als: het verband tusschen *theologische wetenschap en kerkelijk* leven, speciaal kerkelijk spreken en handelen, tusschen het constante en wisselende deel der synodale vergadering, tusschen door de *Kerken uitgenoodigde* leden die ambtelijk niet anders dan emeritipredikanten zijn, en door de *Kerken gekozen*, met *last* en *macht* begiftigde leden, enz. Daarom zal naar het oordeel der commissie vóór alle dingen de kwestie eerst principieel, historisch en practisch moeten worden onderzocht en geteekend, vóór de Synode hieromtrent een besluit zal kunnen nemen.

Uitgaande van de noodzakelijkheid dat in verband met de talrijke en ernstige bezwaren, welke tegen de functioneering van het instituut der praeadviseerende leden gerezen zijn, een nadere bezinning daaromtrent moet plaats vinden, stelt de commissie aan Uw vergadering voor, een vijftal deputaten te benoemen, met opdracht de positie en de taak van de praeadviseerende leden der Synode principieel, historisch en practisch te onderzoeken en daaromtrent op de volgende Synode rapport uit te brengen, welk rapport tenminste drie maanden vóór de Synode aan de Kerken moet gezonden worden.

C. VEENHOF, *Rapporteur.*

BIJLAGE V.

RAPPORT inzake de mededeeling van de classis Noord-Holland, dat zij de rechten van een Particuliere Synode zal aannemen.

In handen Uwer commissie werd gegeven een schrijven van de classis Noord-Holland van de Gereformeerde Kerken, waarin aan Uwe vergadering wordt medegedeeld, dat deze classis het besluit nam, op haar eerstvolgende vergadering zich de rechten van een Particuliere Synode toe te kennen, op grond van het feit, dat deze classis alle vrijgemaakte Gereformeerde Kerken van Noord-Holland omvat. De classis deelt verder mede, dat zij dit besluit nam met het doel, dat zij op de gewone Generale Synode, te houden in 1946, door een eigen afvaardiging vertegenwoordigd zou zijn.

Geroepen om advies te geven omtrent de vraag of Uwe vergadering een antwoord op het schrijven van deze classis zal zenden en zoo ja, hoe dat antwoord dan moet luiden, wil Uw commissie als haar oordeel uitspreken, dat dit besluit voortvloeit uit een niet voldoende rekening houden, met het karakter eener Particuliere Synode als een „meerdere” vergadering. Naar gereformeerd kerkrecht komen een aantal plaatselijke kerken voor alles samen in een classische vergadering. Deze is de eerste „meerdere” vergadering. Volgens art. 47 K.O. kunnen vervolgens eenige, zooveel mogelijk tot dezelfde provincie behorende, genabuurde classes weer in een Particuliere Synode samenkomen. Deze Synode is alzoo de tweede „meerdere” vergadering. Als nu het typeerende van een Particuliere Synode hierin bestaat, dat in haar twee of meer classes samenkomen, kan een classis niet tegelijk Particuliere Synode zijn en kan een classis zich niet de rechten van een Part. Synode toekennen.

Wel hebben in zeer bijzondere gevallen de gezamenlijke kerken goedgevonden, dat classes de rechten van een Particuliere Synode zouden bezitten en uitoefenen, maar dit is geschied tengevolge van exceptioneele omstandigheden, als waarvan in het onderhavige geen sprake is.

Op grond van het bovenstaande stelt Uw commissie voor, aan de classis Noord-Holland te adviseeren haar besluit, zooals het daar ligt, terug te nemen; doch haar tevens in overweging te geven, zich te bezinnen op de vraag, of er de mogelijkheid bestaat, meerdere classes te vormen en in dien weg op normale wijze te kunnen komen tot het bijeenroepen van een Particuliere Synode.

C. VEENHOF, *Rapporteur.*

BIJLAGE VI. RAPPORT over de kwestie van het Hulppredikerschap.

De Particuliere Synode van het Noorden, heeft aan de Generale Synode voorgesteld uit te spreken:

„dat het hulppredikerschap, dat in onze K.O. niet gevonden wordt, zoodra mogelijk dient te verdwijnen, omdat het verrichten van ambtelijken arbeid door personen, die niet in het ambt staan, tot schade moet zijn van de Kerk;

dat de Kerken, waar thans een „hulpprediker” werkzaam is, door de zusterkerken dermate dienen te worden geholpen, dat de „hulpprediker” zoodra mogelijk tot Dienaar des Woords beroepen worde.”

Uw commissie verstaat onder hulppredikerschap de arbeid van een theol. candidaat of student, die hij zonder wettige beroeping verricht, en welke uitsluitend behoort te geschieden door een Dienaar des Woords.

Indien er een student of theol. candidaat is, die onder leiding van een predikant zich practisch wil voorbereiden tot den Dienst des Woords, dan zal zulk een persoon, naar het oordeel van Uwe commissie niet mogen worden genoemd „hulpprediker” en men zal hem ook zelfstandig geen ambtelijken arbeid mogen laten verrichten. Tegen zulk handelen van een student of theol. candidaat richt zich dit rapport niet.

Met de hiervoor genoemde Particuliere Synode is Uw commissie van meening, dat het hulppredikerschap dient te verdwijnen.

Allereerst wijst Uw commissie er op, ter motiveering van deze meening, dat de Kerken in de beroepbaarstelling van theolog. candidaten, hen hebben toegelaten te staan naar den Dienst des Woords en der Sacramenten. Deze aan theologische candidaten door de beroepbaarstelling geboden mogelijkheid wordt beperkt, indien men, van de diensten van zulke theologische candidaten voor het verrichten van allerlei ambtelijk werk gebruik maakt en hen niet de ambtelijke bevoegdheid verleent in den weg van beroeping en bevestiging als Dienaar des Woords, terwijl dit juist de bedoeling van de beroepbaarstelling is.

Voorts meent Uwe commissie, dat bij handhaving van het hulppredikerschap de leden van onze Kerken de positie van den Dienst des Woords en de Dienaren des Woords steeds minder juist zullen zien en begrijpen.

Immers: de leden der gemeente plegen den hulpprediker aan te spreken als „dominé” en zijn vanaf den kansel gesproken woorden te qualificeeren als „preek”, en dit, terwijl de hulpprediker, bij gemis aan de daartoe vereischte ambtelijke bevoegdheid, niet het Woord bedienen kan in den vollen zin van het woord, vermits hij immers de sleutelmacht bedienen kan noch mag. Naarmate het hulppredikerschap in de Kerken als een normaal verschijnsel wordt aangevaard, zal steeds minder het besef bij de gemeenteleden levendig gehouden kunnen worden, dat de ambtelijke bediening van het Woord de uitsluitende bevoegdheid van den Dienaar des Woords is, en zal eveneens uitslijten het juist zien van de uitzonderlijke positie van de Ambtelijke Woordverkondiging. Deze ambtelijke Woorddienst wordt de Gemeente door het hulppredikerschap dus onthouden en op die ambtelijke bediening heeft elke Gemeente juist *recht*.

Het hulppredikerschap is voorts een instituut dat in de Kerkenordering volkomen onbekend is.

Reeds op vorenstaande gronden acht Uw commissie afwijzing van het hulppredikerschap geboden.

Er zijn echter nog andere factoren, welke daarvoor kunnen worden genoemd, en ernstige bezwaren tegen het hulppredikerschap genoemd moeten worden.

Uw commissie wijst daartoe op de wankelende positie van den hulpprediker, die men steeds — en meestal op korten termijn — kan ontslaan, en op het gevaar voor de kerkeraden, om, in stede van tot beroeping van een Dienaar des Woords te besluiten, zich tevreden te stellen met een hulpprediker, aan wien men een veel lager honorarium toekent dan men gehouden zou zijn uit te keeren aan een Dienaar des Woords.

Wat het laatste punt — dat der honoreering — betreft: in de practijk is het zóó, dat de hulpprediker geroepen wordt tot vrijwel allen, zoo niet allen arbeid, welke den Dienaar des Woords is toebetrouwd, nl. ziekenbezoek, huisbezoek, „preeken”, het geven van catechetisch onderwijs enz. Slechts op één punt wordt het onderscheid openbaar, en dat is in de honoreering. De hulpprediker pleegt immers een honorarium te ontvangen — en dit geldt uiteraard wel het meest voor de Kerken in de grootere steden — dat aanzienlijk ligt beneden dat van een Dienaar des Woords.

Deze ongelijke honoreering is niet alleen onjuist — om niet te zeggen on sociaal — doch ze is ook gevaarlijk in een ander opzicht, nl. in dit, dat het de

offervaardigheid zal doen verminderen. Indien de hulpprediker als een volwaardigen Dienaar des Woords wordt bejegend — en dat pleegt in de practijk veelszins te geschieden — dan werkt men in de hand de opvatting, dat een predikant zich alleen dáárin van den hulpprediker onderscheidt, dat hij „duurder” is, en dat daarom beter getracht kan worden een hulpprediker aan te stellen.

Deze, de Kerken bedreigende gevaren, dienen met kracht te worden tegengestaan en daartoe is *radicale* afschaffing van het hulppredikerschap het eenige middel.

In de achter ons liggende periode van de „vrijmaking” heeft men in bepaalde gevallen een dankbaar gebruik gemaakt van den arbeid van den hulpprediker. Wij denken hier aan gevallen als wanneer bijv. een predikant in gevangenschap verkeerde en de meest genabuurde kerk op verren afstand gelegen was. Deze uitzonderlijke toestanden zijn — gelukkig — nabij de verdwijning, dank zij de voortschrijdende reformatie, zoodat met het oog op die buitengewone situaties het hulppredikerschap met al minder klem kan worden verdedigd.

Tenslotte een enkel woord over de financieele gevolgen van de afschaffing van het hulppredikerschap.

Indien een bepaalde Kerk niet in staat zou zijn alleen een theol. candidaat of een Dienaar des Woords overeenkomstig de daarvoor geldende regelen te honoreeren, dan zal zulk een Kerk, als hulpbehoevende Kerk, de hulp der zusterkerken moeten vragen, op de wijze, aangegeven in art. 11 K.O. Nimmer zal echter de financieele situatie van een Kerk een argument mogen zijn, tot de benoeming van een hulpprediker te besluiten of zulk een benoeming te handhaven.

Resumerende stelt Uw commissie Uw vergadering voor uit te spreken:

1. dat het hulppredikerschap, als hiervoor omschreven, temeer, wijl het niet in de Kerkenordering wordt gevonden, dient te verdwijnen.
2. dat, indien een Kerk niet volledig zou kunnen voorzien in de honoreering van een Dienaar des Woords, het de roeping van de zusterkerken is, zulk een Kerk, als hulpbehoevende Kerk, terzijde te staan, met inachtneming van het in art. 11 K.O. bepaalde.

Namens commissie II,

H. J. WIJN, *Rapporteur.*

BIJLAGE VII. **RAPPORT inzake kerkelijke arbeid in de Noord-Oost Polder.**

In verband met het voorstel van de Particuliere Synode van het Noorden, aldus luidende:

„De Particuliere Synode verzoekt aan de Generale Synode Deputaten aan te wijzen voor kerkelijke arbeid in den Noord-Oost-Polder en eventueel andere nieuwe gebieden,”

en het voorstel van de Particuliere Synode van Overijssel:

„De Generale Synode benoeme Deputaten voor het werk in de Noord-Oost-Polder, opdat deze arbeid landelijk geregeld worde en bevordere, dat de kerken voor deze arbeid zullen collecteeren en sanctioneere de benoeming van Ds. J. de Waard van Kampen tot predikant in algemeene dienst, in de Noord-Oost-Polder”

heeft Commissie III de eer U het volgende te rapporteeren:

Uw commissie, gezien het groote belang van den arbeid in de Noord-Oost-Polder, ter bevordering van het kerkelijk leven aldaar, stelt met betrekking tot deze aangelegenheid voor, een vijftal Deputaten, met drie secundi-deputaten te benoemen, en hen op te dragen:

- a. in overleg te treden met de te institueeren kerk van Emmeloord, voor de regeling in den lande van den arbeid van den te beroepen predikant ten behoeve van het kerkelijk leven in den Noord-Oost-Polder;
- b. in overleg met de kerk van Emmeloord de financiering te regelen, waarbij gerekend wordt op een jaarlijksch bedrag van f 7000,—;
- c. hun aandacht te wijden aan kerkelijken arbeid in eventueel andere nieuwe gebieden;
- d. een collecte in de kerken jaarlijks te doen houden, waarbij gerekend wordt op een bedrag van 10 cent per ziel.

H. VOGEL, *Rapporteur.*

BIJLAGE VIII.

RAPPORT over schrijven br. Hoogendonk over samenstelling van een Jaarboek en de voorbereiding eener Kerkelijke Statistiek.

In handen van Uw Commissie wordt gesteld een brief van br. P. J. Hoogendonk, Evertsenstraat 46 te Amersfoort, betreffende de samenstelling van een Jaarboek en de voorbereiding eener Kerkelijke Statistiek. Onze broeder meent dat, „waar de pers in het algemeen en in 't bijzonder wat betreft de rubriek „kerknieuws” nog verre van volledig is” we geen voldoende overzicht krijgen van het leven onzer kerken, en ook wat aangaat adressen van predikanten, scribae, plaats van samenkomst enz.; we veelszins alle gegevens missen. Hierom zou hij graag zien dat er een uitgever werd uitgenoodigd, of deputaten werden aangewezen voor de samenstelling van en de uitgave van een kerkelijk Jaarboek. Tevens verzoekt genoemde broeder deputaten te benoemen „voor de voorbereiding eener kerkelijke statistiek”. Hij meent dat dit onze Kerken zeer ten goede zal komen.

Uw commissie stelt U voor, aan genoemden broeder te antwoorden, dat de Synode het streven om tot het uitgeven van een Jaarboek te komen toejuicht, doch dit, daar ze hierin geen taak voor de Synode ziet, aan het particulier initiatief overlaat.

Daar de zaak van de kerkelijke Statistiek thans nog niet urgent geacht moet worden, stelt Uw commissie U voor, hierover geen besluit te nemen.

Namens Commissie III,

C. D. GOUDAPPEL, *Rapporteur.*

BIJLAGE IX.

RAPPORT over de Geestelijke verzorging der Militairen.

In verband met het voorstel van de part. Synode van Overijssel:

„De Gen. Synode geve aandacht aan de geestelijke verzorging van onze militairen, benoeme daartoe deputaten, die terzake een voordracht hebben in te dienen bij de Overheid en berade zich in het bijzonder ook over het aantal predikanten, dat in aanmerking moet komen voor de functie van leger- en vlootpredikant en geve aan de deputaten opdracht om zoo spoedig mogelijk aanwijzingen te geven aan de kerken inzake de wijze van geestelijke verzorging”

en het voorstel van de Kerk van Middelburg:

„De Gen. Synode beoordeelde of het wel gewenscht is in dit stadium der kerkgeschiedenis predikanten af te staan voor de geestelijke verzorging van het leger, gelet op de groote behoefte in eigen kring.”

en in verband met een schrijven van br. H. Heinen, Wilhelminalaan 9 te Kampen, moge Uwe commissie beginnen met de opmerking, dat er in Uwe vergadering groote eenstemmigheid heerscht over den nood van onze militairen, die nu voor een groot deel gezonden worden naar andere gebieden, waar ze totaal losgeslagen zijn van alle verbanden in het moederland. Uwe commissie denkt daarbij in het bijzonder aan Engeland, aan Indië en niet het minst aan hen, die op de schepen hun dienstplicht hebben te vervullen. Ze wil echter ook niet vergeten de geestelijke belangen van hen, die in het eigen land dienen.

Twee gedachten in de bespreking tot uiting gekomen wil Uwe commissie nader onder oogen zien. De eerste gedachte, door velen van Uwe vergadering geuit, is, dat er groote bezwaren tegen het instituut van veldprediker kunnen worden ingebracht. Uwe commissie wil beginnen met de opmerking, dat ze die bezwaren niet alleen kan verstaan, maar ook deelt. Het komt Uwe commissie voor, dat er een tijd zou kunnen komen, dat we heelemaal afwijzend zouden moeten staan tegenover dit instituut, hoewel bij de voortschrijding van de goddeloosheid op aarde het meer waarschijnlijk moet worden geacht, dat er een tijd zal komen, dat de kerken zich op dit punt niet meer zullen hebben te beraden, omdat het niet meer bestaat. In Duitschland was het instituut van veldprediker en in zijn organisatie en in zijn wezen zonder eenige beteekenis. Het was een nationaal-socialistisch orgaan. Uwe commissie meent, dat deze tijd zeker voor Nederland nog niet is aangebroken. Als Uwe vergadering een instituut in het leven moest roepen, zou het ongetwijfeld anders gebeuren, hoewel men bij de veelheid van kerken dan toch ook voor groote en moeilijk oplosbare problemen zou staan. De vraag, die Uwe commissie onder oogen heeft te zien is alleen, wat onze houding moet zijn tegenover het bestaande instituut. Met name het bezwaar, dat de kerken te weinig zijn ingeschakeld, dat de verhouding van veldprediker en

kerk te weinig geregeld is, is een ernstig bezwaar. Dit probleem tot een oplossing te brengen is een opdracht, die Uwe vergadering gemakkelijk aan Deputaten geven kan, maar die Deputaten niet even gemakkelijk zullen kunnen uitvoeren. Ook de rechtspositie van den veldprediker is een probleem, dat de veldpredikers met elkaar gedurende de geheele mobilisatie hebben gevoeld, maar het verlossend woord kon niet gesproken worden. De overheid geeft hier aan de kerken een kans en de vraag is alleen of de kerken die kans benutten moeten en of de kerken moeten worden ingeschakeld in het aanwijzen van veldpredikers.

Een andere weg is immers deze, dat een predikant regelrecht bij den leger en vlootpredikant in algemeene dienst een verzoek kan indienen om tot veldprediker te worden benoemd. Uwe commissie meent, dat het beter is de kerken in te schakelen door het benoemen van Deputaten. Immers: dan is er eerst een instantie, die ook de geschiktheid onder oogen ziet, een noodzakelijkheid, die te meer klemt, waar vele veldpredikers in de mobilisatie niet geschikt voor hun taak bleken. Iemand kan een uitnemend predikant zijn en toch de gaven hier missen en niet allen zijn zich zelf dat bewust.

Naar het oordeel van Uwe commissie moet de kerk de kans, in dit instituut geboden, benutten. En wel om de volgende redenen:

a. Voor het brengen van de boodschap van het evangelie is het goed, dat er menschen zijn, die geregeld onder de militairen verkeerden in het verband van het militaire leven. Het is uwe commissie bekend, dat ook anderen toegang kunnen verkrijgen tot de militaire terreinen, maar Uwe vergadering ontveinze zich niet de groote moeilijkheden daaraan verbonden. Men hangt daarbij af van de goedkeuring van commandanten, die het kunnen verbieden en die toch voor groote moeilijkheden komen, als in een bepaalde garnizoensplaats bijv. eens 10 kerkengroepen die toegang zouden gaan vragen. Hij zou dan toch zeker indien hij nog toestemde de bepaling moeten maken: alleen voor Uwe eigen menschen en Uwe commissie heeft zoo heel sterk gedacht aan de groote massa, van God en zijn dienst vervreemd, die voor een groot deel nergens hoort. Het zal voor civiele autoriteiten in vele gevallen ook niet gemakkelijk zijn de *gestraften* te bezoeken. Uwe commissie denkt evenwel hier niet alleen aan de op terreinen ondergebracht, maar wijst u nog op twee andere elementen: in de eerste plaats op de schepen! Wat kan een veldprediker op een schip niet veel goeds doen, waar elke civiele autoriteit niet de minste kans heeft. Hij kan niet meevaren en dat varen kan toch soms weken duren. Maar in de tweede plaats niet minder op den tijd van den oorlog. Wat de veldpredikers in de vier dagen oorlog hebben kunnen doen — of zij het altijd gedaan hebben is een andere vraag — is van onberekenbare beteekenis en wat doet men in zulk een geval met civielen, die er niet zijn en die van de bewegingen van het leger niets afweten? Wie vandaag de kans afwijst, heeft in den oorlog geen kans. De beteekenis van den veldprediker voor gewonden en stervenden en voor hen, die door het gebeuren totaal overstuurd zijn, kan niet licht worden overschat. Wie in Duitschland was, weet dat anderen eenvoudig geen kans hadden om bij de zieken te komen, als ze in een hospitaal werden verpleegd, ook niet de eigen kameraden. Uwe commissie acht het verkeer onder de militairen een kans, die de kerken niet ongebruikt mogen laten. Over dit alles zou natuurlijk veel meer te zeggen zijn, maar Uwe commissie heeft niet de opdracht een brochure saam te stellen, maar een rapport en wil het, wat dit punt betreft, hierbij laten.

b. De veldprediker is van groote beteekenis voor het contact tusschen militairen van lagere rang en hogere rang. Ds. de Wolff heeft Uwe vergadering tal van voorbeelden genoemd, ontleend aan de praktijk van zijn diensttijd. Die voorbeelden zouden te vermenigvuldigen zijn. Het is van de grootste beteekenis, dat veldpredikers, die zich aan het Woord gebonden weten, hier hun woord kunnen meespreken. Tot dusver bleek de invloed van *die* veldpredikers vaak het grootste te zijn. Men kan natuurlijk zeggen, dat deze dingen ook behartigd kunnen worden door te benoemen Deputaten, maar het gaat daarbij vaak niet om besprekingen met de hoogste instanties, maar met de onderscheiden commandanten. Dat is voor civielen, zelfs al zijn het Deputaten, uiterst moeilijk. Bovendien zullen toch veldpredikers veel eerder de kwesties onder oogen kunnen zien dan Deputaten; en, veldpredikers hebben op de onderscheiden bureaux altijd en onmiddellijk toegang. Bovendien, hoe zullen civielen in vele gevallen in staat zijn de rechtmatigheid van klachten van een bepaald klager te waardeeren. Men moet daartoe heel vaak in het militaire leven ingegroeid zijn. Het zou naar het oordeel van Uwe commissie zeer te betreuren zijn, als onze kerken in het instituut van haar veldpredikers hier haar woord niet konden laten hooren.

c. De veldprediker kan van de grootste beteekenis zijn om andere arbeid ook

onder de civiele bevolking in beweging te brengen en mogelijk te maken. Het is veldpredikers niet zelden overkomen in de mobilisatie, dat civielen zich tot hen wendden om steun in zake bepaalden arbeid, die zij begeerden te doen. Die arbeid is door civielen vaak gemakkelijk verricht door de steun van veldpredikers ondervonden. Veldpredikers kunnen ook een mooi contact vormen tusschen den betrokken militair en de kerk, waartoe hij behoort, als de mogelijkheden, gelegen in het veldpredikerschap, maar benut worden. Uwe commissie denkt ook aan de beteekenis van den veldprediker voor het contact met de huisgenooten: bij ziekte, bij verwonding, bij sterfgeval, bij — en dat zeker niet het minst —, huwelijksmoeilijkheden, bij een verkeerd leven. Natuurlijk hebben civiele autoriteiten hier ook een taak, maar de veldprediker is er, kan er althans direct bij zijn.

d. Uwe commissie heeft ook gedacht aan de indruk naar buiten, die afwijzing ten gevolge zou hebben, en voor de militairen, en voor hun verwanten. Natuurlijk, als afwijzen op principieele gronden noodzakelijk zou zijn, moeten we den indruk aanvaarden; maar dan moeten we toch zeker goed weten, wat we doen. Naar het oordeel van Uwe commissie zou het zijn een afwijzen van een geboden kans. Door den arbeid van den veldprediker moeten de jongens de kerk weer terugvinden en wie dat zegt heeft tegelijk — Uwe commissie weet het zeer wel — een groote moeilijkheid genoemd, gelegen in de gedeeldheid van de kerk op aarde, een gedeeldheid, waar alle kerken gemeenschappelijk schuld aan hebben en die het voor de regeering zoo uiterst moeilijk maakt hier den juisten weg te vinden.

Uwe commissie zou aan dit alles nog meer kunnen toevoegen, maar heeft gemeend U zoo iets te hebben doen zien van de groote lijnen.

Gesproken is over de taak, die de kerk, het ambt aller geoovigen, hier heeft. Uwe commissie zou die taak niet willen onderschatten, maar zelfs zeer sterk onderstrepen. Intusschen: niet overal zijn de contacten te leggen: hoe moet dat in Indië; op de schepen; in Engeland; in Amerika en in Duitschland en in den oorlog? Daarbij komt, zij, die zich voor het contact laten vinden kunnen in den regel zelf het contact wel leggen. Uwe commissie wees U reeds hierop, dat de veldprediker dit werk entameeren kan en vergemakkelijken. Uwe commissie denkt aan den arbeid voor militaire huizen, aan leatuurverspreiding: daarin hebben civielen en kerken een taak en opdracht. Uwe commissie zou het zeer op prijs stellen, indien Uwe vergadering de kerken en leden der kerk wilde overtuigen van de ernstige roeping en de groote noodzakelijkheid van dezen arbeid. Intusschen hoopt Uwe commissie Uwe vergadering overtuigd te hebben van het feit, dat veel arbeid door civielen niet kan worden gedaan.

Wat het getal tien betreft, Uwe commissie wil dit zien als een limiet. Uwe Deputaten zullen een opdracht moeten ontvangen voor enkele jaren en we weten niet, welke mogelijkheden er voor onze kerken in die jaren zullen zijn. In het vroegere verband hadden we te tobben met een surplus van predikanten, gezien het getal studenten zou dit met ons in afzienbaren tijd ook kunnen gebeuren. Wie te veel voor zichzelf houden wil in een bepaald geval, kan wel eens van den HEERE met het bezit worden gestraft en bezocht. In de concrete situatie zal het wel heel moeilijk zijn tien predikanten te vinden, voor wie er de mogelijkheid is om uitgezonden te worden. Uwe commissie zou Uwe vergadering heel sterk ontraden een gedachte om wel veldpredikers beschikbaar te stellen voor het buitenland en voor Indië en de schepen en niet voor het binnenland, omdat dit een zaak is, waarbij de kerken geen zeggenschap kunnen hebben. Uwe vergadering moet voorts vertrouwen bij het vaststellen van een limiet van 10, dat te benoemen Deputaten het hooge belang van den arbeid in de eigen kerken niet uit het oog zullen verliezen: daarvoor zijn het dan ook Deputaten door de kerk benoemd. Uwe commissie is met Uwe vergadering van oordeel, dat alleen een krachtige kerk werk kan doen in het midden der wereld.

Uwe vergadering benoeme Deputaten en drage deze op:

a. contact te zoeken met predikanten, geschikt en bereid voor de functie van leger en vlootpredikant, waarbij ze het getal tien niet zullen mogen overschrijden.

b. deze predikanten in overleg met de kerken, die ze dienen voor te dragen bij de overheid.

c. aan de kerken duidelijk te maken de noodzakelijkheid van geestelijke verzorging der militairen en inzonderheid de garnizoenskerken op te wekken dezen arbeid daadwerkelijk ter hand te nemen.

d. onder oogen te zien, wat er gedaan zou kunnen worden om het verband van veldprediker en kerk nader te regelen.

e. onder aandacht van de betrokken autoriteiten te brengen, dat de rechts-

positie van den veldprediker nog steeds niet is geregeld en aan te dringen op een regeling, vooral betrekking hebbende op het sterven en invalide worden tijdens of door zijn dienst.

f. een collecte te doen houden voor dezen arbeid en

g. aan de kerken aanwijzing te geven over een zoogenaamde reisattestatie.

Terwijl zij verzoekt, het schrijven van br. Heinen met de bijlage in handen van Deputaten te stellen.

Voor Commissie III,
H. VOGEL, Rapporteur.

BIJLAGE X. RAPPORT over het benoemen van Deputaten voor de Radio-uitzending van Kerkdiensten.

De Particuliere Synode van het Noorden heeft Uw vergadering verzocht, Deputaten aan te wijzen voor de radio-uitzendingen van Kerkdiensten, zie punt 5 F c van het agendum.

Uw commissie, in welker handen U dit verzoek heeft gesteld, is van oordeel, dat het ongewenscht is, medewerking te verleen aan de tegenwoordige regeling van den radio-omroep in Nederland.

Mede omdat deze zaak dientengevolge als een niet urgente is aan te merken, stelt Uw commissie U voor, aan het genoemde verzoek niet te voldoen.

Namens Commissie III,
C. D. GOUDAPPEL, Rapporteur.

Terugkomende op het rapport van Commissie III, vermeld in de Acta onder art. 40, waarop de Synode een nader te formuleeren besluit wenschte te nemen, stelt de commissie Uw vergadering thans de volgende redactie voor:

De Synode spreekt uit, dat het ongewenscht is, medewerking te verleen aan de tegenwoordige regeling van den radio-omroep in Nederland.

Zij benoemt echter Deputaten, die tot opdracht krijgen, diligent te zijn terzake van radio-uitzending van kerkdiensten, zoodra de belemmerende factoren, welke ons nu verhinderen mede te werken, zijn weggenomen.

In opdracht van Commissie III,
C. D. GOUDAPPEL, Rapporteur.

BIJLAGE XI. RAPPORT over de „Stichting tot opleiding voor den Dienst des Woords”.

Door Uw vergadering werd aan Commissie I verzocht rapport uit te brengen over de „Stichting voor opleiding tot den Dienst des Woords”.

Nadat door de genade des Heeren verschillende Kerken in het Noorden des lands tot de gehoorzaamheids-daad van „vrijmaking” waren gekomen, werd zeer spoedig overwogen, wat gedaan moest worden om de opleiding voortgang te doen hebben.

In verband met de onzekerheid omtrent de rechtspositie der Kerken, vooral in bezettingstijd, werd een Stichting in het leven geroepen voor financieele verzorging van de Opleiding tot den Ddiens des Woords.

Om de band met de Kerken zoo innig mogelijk te doen zijn, werd in de Stichtingsacte bepaald dat de benoeming en de schorsing der bestuursleden in handen werd gegeven van de Gereformeerde Kerk van Groningen (onderhoudende art. 31 K.O.) en voorts dat goedkeuring van de balans en van de winst- en verliesrekening door de Gereformeerde Kerk het bestuur strekt tot volledige decharge.

Met groote dankbaarheid mag worden geconstateerd dat een aanzienlijk kapitaal werd bijeengebracht en door de Stichting op voortreffelijke wijze wordt beheerd.

Toen de mogelijkheid werd geopend om het Hospitium te Kampen over te nemen, meende de Stichting in het belang der Kerken te handelen, hiertoe over te gaan.

Nu onze Kerken na de vrijmaking voor de eerste maal, zij het in voorloopige Synode bijeenkomen, is het noodzakelijk dat de vraag beantwoord wordt, of de Stichting geliquideerd moet worden en de gelden afgedragen aan den penningmeester der Curatoren, of dat de Stichting verzocht moet worden alsnog haar werkzaamheden voort te zetten.

Uw commissie heeft deze vragen zeer ernstig overwogen, en meent U te moeten adviseeren, de Stichting alsnog te doen voortbestaan, en de gelden door de Kerken opgebracht voor de Opleiding tot den Dienst des Woords in haar kas te storten. Zij adviseert U dit op de navolgende gronden:

De rechtspositie onzer Kerken is op dit oogenblik nog zeer onzeker. De uitspraken der verschillende rechtbanken tenaanzien van de positie onzer Kerken zijn niet alleen zeer verschillend, doch ook waren de tot nu toe gevoerde processen in hoofdzaak processen in Kort Geding, zoodat de jurisprudentie daarbij niet is komen vast te staan. Ieder zal verstaan, dat het in deze situatie niet wenschelijk is, dat de Kerken over een groot kapitaal beschikken. Als tijdelijke noodmaatregel acht de commissie het dan ook noodzakelijk dat de Stichting voornoemd, haar werk voortzet, wyl de rechtspositie van deze Stichting wel geregeld is, waarom verwacht mag worden, dat de gelden, welke bij haar zijn of worden ondergebracht, veilig zijn gesteld.

Bij de bespreking in Uw commissie kwamen allerlei vragen naar voren, waarover fiscaal juridisch advies werd ingewonnen.

Zoo werd gevraagd, of de overdracht van het Hospitium aan de Stichting, speciaal in dezen tijd, nog moeilijkheden zou kunnen opleveren. Als antwoord werd opgemerkt dat verlot daartoe noodzakelijk is van den President van den Rechtbank, en dat dit verlot alleen om politieke redenen kan worden geweigerd.

Voorts werd de vraag gesteld of de penningmeester van de Curatoren der Theologische Hoogeschool gelden voor de Stichting zou kunnen innen, als hij tevens penningmeester der Stichting zou zijn. Uw commissie is van oordeel, dat de gelden voor de Opleiding tot den Dienst des Woords, afgedragen moeten worden aan den penningmeester der Stichting.

Ook kwam deze belangrijke vraag aan de orde, of bij toekomstige fiscale heffingen een Stichting zwaarder zal worden belast, dan een door de Kerken of een Kerk afgezonderd vermogen. Het komt Uw commissie voor, dat moet worden betwijfeld of een stichting als de onderhavige in de toekomst zal worden belast. Indien dit echter wel het geval mocht zijn, dan zal hoogstwaarschijnlijk ook een door de Kerken of een Kerk afgezonderd vermogen voor de Opleiding tot den Dienst des Woords evenzeer en gelijkelijk worden belast.

De zeer nauwe relatie met de Kerken en de bedoeling van de totstandkoming der Stichting, alsook van haar opheffing, zoodra dit met het oog op de rechtszekerheid der Kerken mogelijk is, zal aan den fiscus duidelijk gemaakt kunnen worden, zoodat gelijke behandeling in beide gevallen zal mogen worden verwacht. Het kleine risico van hogere belasting weegt voorts niet op tegen de meerdere rechtszekerheid en hanteerbaarheid van een Stichting op dit oogenblik, vergeleken met die van een afgezonderd vermogen door de Kerken of een Kerk.

Verder is de vraag onder oogen gezien of bij latere overdracht van onroerende goederen van de Stichting aan de Kerken rechten zouden moeten worden betaald, en of deze zouden kunnen worden vermeden. Als antwoord diene, dat bij overdracht van onroerend goed onder bezwarende titel in het algemeen rechten moeten worden betaald. Bij schenking eveneens. Op zichzelf zal dit ook het geval zijn, wanneer een Kerk onroerend goed overmaakt aan de Kerken. Er kan echter ontheffing dezer rechten worden gevraagd, waarvoor in dezen alle reden zou zijn.

Bij de bespreking kwam ook de vraag naar voren, of het niet mogelijk is, nu het college van Curatoren voltallig is, de relatie met de Kerken steviger te maken, en te voorkomen, dat de Stichting aan het beheer der finantieën rechten zou ontleenen, om mee zeggenschap te hebben over zaken die de Opleiding tot den Dienst des Woords zelve betreffen. Uw commissie is zich bewust, dat, als er gesproken wordt over de relatie tusschen Stichting en Kerken, de vertrouwensfactor wel zeer overwegend is, omdat een Stichting naar haar aard een zelfstandig autoritair orgaan is. Evenwel meent Uw commissie dat deze relatie met de Kerken bevorderd zou worden, indien de bepalingen van de Statuten der Stichting aangevuld zouden worden, in dezen zin, dat de Gereformeerde Kerk van Groningen (onderhoudende art. 31 K.O.) alleen maar decharge zal verleenen, na bindend advies van het college der Curatoren der Theologische Hoogeschool. En voorts, dat het beheer der finantieën gevoerd zal worden in nauw overleg met dit college. Dit alles zal in de Statuten worden gewijzigd, indien daartegen geen juridische bezwaren zullen kunnen worden ingebracht.

Resumeerend meent Uw commissie de Generale Synode de volgende conclusies als voorstel te moeten aanbieden:

a. De Generale Synode richtte een verzoek tot het Bestuur van de „Stichting

voor opleiding tot den Dienst des Woords", alsnog zijn werkzaamheden voort te zetten;

- b. de Kerken te verzoeken de gelden voor de Opleiding tot den Dienst des Woords af te dragen aan den Penningmeester der Stichting;
- c. haar goedkeuring te hechten aan het besluit, dat het Hospitium door de Stichting wordt overgenomen.

JAC. G. VAN OORD, *Rapporteur.*

BIJLAGE XII.

AFSCHRIJF der Stichtingsakte van de „Stichting voor de financieele verzorging van de opleiding tot den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland. (Vrijgemaakt naar art. 31 K.O.)”, gevestigd te Groningen.

Heden den achttienden December negentienhonderd vier en veertig, verscheen voor mij Gerhard Hendrik Smits, candidaat-notaris, wonende te Groningen, plaatsvervanger van Hidde Reinder Jan van der Veen, notaris ter standplaats de gemeente Groningen:

1. de heer Jan Andries Mulder, fabrikant, wonende te Sappemeer;
2. de heer Jan Dirk Oosterom, procuratiehouder, wonende te Groningen;
3. de heer Cornelis Lettinga, financieel-redacteur, wonende te Groningen;
4. de heer Harm Oosterhuis, landbouwer, wonende te Noordwolde gemeente Bedum;
5. de heer Remke Wildeboer, fabrikant, wonende te Hoogkerk.

De comparanten verklaarden een bedrag van vier duizend vijf honderd gulden te bestemmen tot het vermogen van de Stichting „Stichting voor de financieele verzorging van de opleiding tot den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland (Vrijgemaakt naar Art. 31 K.O.)”, die zij door deze acte in het leven roepen.

De comparanten verklaarden voorts, dat de Statuten dezer Stichting zullen luiden als volgt:

Artikel 1.

Onder den naam „Stichting voor de financieele verzorging van de opleiding tot den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland (Vrijgemaakt naar Art. 31 K.O.)” bestaat een Stichting, gevestigd te Groningen, ten doel hebbende de financieele verzorging van de opleiding tot den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland (Vrijgemaakt naar Artikel 31 Kerken-Ordening), zulks in den ruimsten zin des woords.

Artikel 2.

Het Bestuur van de Stichting bestaat uit vijf leden, zulks met dien verstande, dat de Gereformeerde Kerk te Groningen (Vrijgemaakt naar Artikel 31 Kerken-Ordening) voor wie in dezen de Kerkeraad zal optreden, op voorstel van het Bestuur der Stichting te allen tijde kan bepalen:

- a. dat het aantal leden zal worden vergroot;
- b. dat een ontstane vacature niet zal worden vervuld en dat het aantal leden dienovereenkomstig zal worden verkleind, echter met dien verstande, dat het aantal leden niet kleiner dan vijf mag zijn.

Artikel 3.

Ieder lid van het bestuur wordt benoemd door de Gereformeerde Kerk te Groningen (Vrijgemaakt naar Artikel 31 Kerken-Ordening), voor wie in dezen de Kerkeraad zal optreden, op voordracht, houdende tenminste twee personen voor iedere vacature, van het Bestuur.

Telkenjare treedt, volgens een door het Bestuur op te maken rooster, een Bestuurslid af. De aftredende is terstond herbenoembaar.

Thans zijn bestuursleden:

1. de heer Jan Andries Mulder, fabrikant, wonende te Sappemeer;
2. de heer Jan Dirk Oosterom, procuratiehouder, wonende te Groningen;
3. de heer Cornelis Lettinga, financieel redacteur, wonende te Groningen;
4. de heer Harm Oosterhuis, landbouwer, wonende te Noordwolde, gemeente Bedum;
5. de heer Jan Remke Wildeboer, fabrikant, wonende te Hoogkerk.

Het Bestuur kiest uit zijn midden een Voorzitter, Secretaris en Penningmeester. Het wijst tevens uit zijn midden hun plaatsvervangers aan.

Artikel 4.

Het Bestuur voert in den meest uitgebreiden zin het beheer over de Stichting. Het Bestuur is bevoegd tot alle daden van beheer en beschikking, inbegrepen die bedoeld bij het tweede lid van artikel 1833 van het Burgerlijk Wetboek.

Om de Stichting te verbinden zal de handteekening van twee Bestuursleden, één van wie moet zijn de Voorzitter, vereischt en voldoende zijn, met dien verstande, dat voor het verlenen van kwijting voor de ontvangst van gelden de handteekening van den Penningmeester vereischt en voldoende is.

Artikel 5.

Het Bestuur vergadert:

a. Indien de Voorzitter zulks wenschelijk oordeelt;

b. Indien twee of meer Bestuursleden zulks wenschelijk oordeelen.

De oproeping tot de Vergadering geschiedt door toezending van een convocatie. De termijn van oproeping bedraagt ten minste twee dagen, die van oproeping en die van vergadering niet meegerekend.

De vergaderingen worden gehouden te Groningen. Bij afwezigheid van den Voorzitter en diens plaatsvervanger voorziet de vergadering zelf in haar presidium. Bij afwezigheid van den Secretaris en diens plaatsvervanger worden de notulen gehouden door een door den Voorzitter der vergadering aangewezen lid.

Artikel 6.

Stemming over zaken geschiedt mondeling, over personen met ongeteekende briefjes, bij volstreckte meerderheid van stemmen, tenzij in deze statuten anders is bepaald.

Of een stemming personen of zaken betreft wordt uitgemaakt door den Voorzitter der vergadering.

Bij staking der stemmen wordt het voorstel geacht te zijn verworpen.

Indien bij stemming over personen bij eerste stemming niemand de volstreckte meerderheid heeft behaald, heeft herstemming plaats tusschen die twee personen, die de hoogste stemmencijfers op zich hebben vereenigd. Hij, die alsdan de meeste stemmen op zich vereenigt, is gekozen.

Wanneer bij deze herstemming de stemmen staken, beslist het lot.

Indien of voorzoover, doordat twee of meer personen een gelijk aantal stemmen op zich vereenigden, niet vast mocht staan, welke personen voor de herstemming in aanmerking komen, zal bij een tusschenstemming tusschen hen, die een zelfde getal stemmen op zich vereenigden, met volstreckte meerderheid van stemmen worden uitgemaakt, wie van hen voor de herstemming in aanmerking komt of komen.

Indien of voorzoover bij deze tusschenstemming, doordat wederom twee of meer personen een gelijk aantal stemmen verkrijgen, niet het vereischte aantal personen voor de herstemming zijn aangewezen, zal tusschen hen, op wie dat gelijk aantal stemmen zijn uitgebracht, het lot beslissen.

Blanco stemmen en ongeldige stemmen, ter beoordeeling van den Voorzitter der betrekkelijke vergadering, worden beschouwd als niet te zijn uitgebracht.

Artikel 7.

Indien een lid van het Bestuur zich zoodanig gedraagt, dat daardoor de belangen der Stichting worden geschaad, kan hij door de Gereformeerde Kerk te Groningen (Vrijgemaakt naar Artikel 31 Kerken Ordening) voor wie in dezen de Kerkeraad zal optreden, worden geschorst of geroyeerd.

Een schorsing kan slechts eenmaal plaats hebben voor een tijd drie maanden niet te boven gaande.

Een geschorst- of geroyeerd Bestuurslid is verplicht de zich onder zijn berusting bevindende eigendommen der Stichting onverwijld ter beschikking te stellen van het Bestuur.

Artikel 8.

De middelen der Stichting bestaan in:

1. Het Stichtingskapitaal;
2. gekweekte rente;
3. geschonken zaken; en
4. toevallige baten.

Artikel 9.

De Stichting heeft een door het Bestuur vast te stellen boekjaar.

Aan het einde van het boekjaar worden de boeken afgesloten en wordt daaruit door het Bestuur een balans en winst- en verliesrekening opgemaakt, welke binnen drie maanden na afloop van het boekjaar worden aangeboden aan de Gereformeerde Kerk te Groningen (Vrijgemaakt naar art. 31 Kerken-Ordening) door inzending bij den Raad dezer Kerk.

Balans en winst- en verliesrekening gaan vergezeld van een volledige rekening en verantwoording van het in het afgelopen jaar gevoerde beheer.

Goedkeuring der balans en winst- en verliesrekening door de Gereformeerde Kerk te Groningen (Vrijgemaakt naar Artikel 31 Kerken Ordening) strekt aan het Bestuur tot volledige decharge voor het behoorlijk nakomen harer verplichtingen tegenover de Stichting over het afgelopen boekjaar, onverminderd de bepalingen der wet.

Artikel 10.

Het Bestuur is bevoegd bij Huishoudelijk Reglement alles te regelen, wat dienstig kan zijn voor de verwezelijking van het doel der Stichting.

Dit Huishoudelijk Reglement mag geen bepalingen inhouden die in strijd zijn met deze Statuten.

Artikel 11.

Het Bestuur is bevoegd de statuten te wijzigen, mits in een vergadering waarin vier/vijfde gedeelte der leden aanwezig is en vier/vijfde gedeelte der stemmen van de aanwezigen zich voor de voorgestelde wijziging verklaart.

Het voorstel tot statutenwijziging moet op de convocaties worden vermeld.

Mocht in een tot wijziging der statuten bijeengeroepen vergadering niet vier/vijfde gedeelte der leden aanwezig zijn dan zal een tweede vergadering worden bijeengeroepen tegen een door de eerste vergadering te bepalen datum.

Nieuwe voorstellen tot wijziging worden in die tweede vergadering niet ter tafel gebracht.

In die tweede vergadering wordt over de voorstellen tot wijziging beslist, ongeacht het aantal aanwezige leden.

Ten aanzien van deze tweede vergadering geldt het in lid 2 van dit artikel bepaalde.

De statutenwijziging heeft geen kracht, dan nadat zij door de Gereformeerde Kerk te Groningen (Vrijgemaakt naar Artikel 31 Kerken Ordening) voor wie in dezen de Kerkeraad zal optreden, is goedgekeurd.

Artikel 12.

Al hetgeen in artikel 11 is bepaald ten aanzien van de behandeling van voorstellen tot statutenwijziging geldt eveneens ten aanzien van de behandeling van een voorstel tot ontbinding.

In de vergadering van het Bestuur waarin tot ontbinding wordt besloten moet tevens worden bepaald voor welk doel — hetwelk zooveel mogelijk in overeenstemming moet zijn met het doel der stichting — het na voldoening aan alle verplichtingen overblijvende saldo zal worden aangewend.

Hetgeen in artikel 11 laatste lid is bepaald ten aanzien van statutenwijziging geldt eveneens ten aanzien van ontbinding.

Artikel 13.

Van de Bestuursvergadering waarin tot statutenwijziging of tot ontbinding wordt besloten, moet een notariëel proces-verbaal worden opgemaakt.

Artikel 14.

Wanneer de Stichting om eenigerlei reden wordt ontbonden blijft zij als Stichting in liquidatie bestaan, totdat de liquidatie geheel is afgelopen.

De liquidatie geschiedt door het Bestuur.

Gedurende de liquidatie blijven de bepalingen dezer statuten, voorzover zij voor toepassing vatbaar zijn, van kracht.

Artikel 15.

Waar in deze Statuten sprake is van de Gereformeerde Kerk te Groningen, (Vrijgemaakt naar Artikel 31 Kerken Ordening) wordt bedoeld de Gerefor-

meerde Kerk te Groningen, waarvan thans predikanten zijn: P. Deddens, D. van Dijk, P. K. Keizer en A. van der Ziel.

Waarvan acte, in minuut opgemaakt, is verleden te Groningen, op den datum in het hoofd dezer acte gemeld, in tegenwoordigheid van de heeren Jan Smid en Reinder Dijkema, notarisklerken, respectievelijk wonende te Haren en te Groningen, als getuigen, evenals de comparanten aan mij plaatsvervanger bekend.

Onmiddellijk na voorlezing is deze acte geteekend, door de comparanten, de getuigen en mij plaatsvervanger.

(Geteekend): J. A. Mulder, J. D. Oosterom, C. Lettinga, H. Oosterhuis, J. R. Wildeboer, J. Smid, R. Dijkema, Smits.

Gratis geregistreerd te Groningen, Twintig December 1900 vier en veertig, deel 67 folio 68 no. 672, vier bladen vier renvooven.

De Ontvanger (Geteekend:) van Driel.

Uitgegeven voor eerste afschrift door mij Gerhard Hendrik Smits, candidaat-notaris, wonende te Groningen, plaatsvervanger van Hidde Reinder Jan van der Veen, notaris ter standplaats de gemeente Groningen, op heden den vijftienden Januari negentienhonderd vijf en veertig.

BIJLAGE XIII. RAPPORT over het Werk onder de Schippers.

Aan Uw commissie III werd opgedragen te rapporteeren over het voorstel van de Particuliere Synode van Overijssel, luidende:

De Generale Synode neme maatregelen tot het doen beroepen van een predikant, die speciaal belast zal worden met het werk onder de schippers, en een schrijven van den kerkeraad van Hengelo, waarin gevraagd wordt: Acht de Synode het wenschelijk nu reeds de schippers-catechisatie te regelen en zoo ja, of de Synode dan de regeling wil treffen.

Betreffende het eerste adviseert Uw commissie de Synode, geen predikant voor het werk onder de schippers te doen beroepen, waar dit niet noodzakelijk is, omdat alle plaatselijke kerken, waar schippers tijdelijk vertoeven, de roeping hebben, deze als gasten te ontvangen en verzorgen. Daarom kan het voor menige gemeente gewenscht of noodig zijn, een of meer ouderlingen geheel of gedeeltelijk van het gewone ambtelijk werk te ontheffen, teneinde hen op te dragen als opzieners een wakend oog te houden over de gasten, dezen alle gastvrijheid bewijzende opdat ze zoo spoedig- en zoo veel mogelijk met de gemeente meelevend; plaats en uur van de godsdienstoefeningen kennen, op catechisatie, school en jeugdwerk geattendeerd worden en aan boord ambtelijk huisbezoek ontvangen, over welke bezoeken gerapporteerd dient te worden aan den kerkeraad van de plaats waar domicilie gekozen werd.

Wat het tweede aanbelangt, Uw commissie meent dat een aparte schippers-catechisatie dient te worden ingesteld. Waar de schippers menigmaal des Maandags al weer vertrekken, worde deze catechisatie gehouden des Zondags, zoo mogelijk na de morgengodsdienstoefening. In bijzondere gevallen kan dit werk aan een ouderling worden opgedragen. Uw commissie ziet niet in dat de Synode hier een regeling heeft te treffen. Wanneer nl. als landelijk gebruik slechts worde ingevoerd de gewoonte, op de Zondag-schippers-catechisatie die afdeeling van den Catechismus te behandelen, waarvan het nummer overeenkomt met dat van de week van het jaar — bijv. op den 21sten Zondag van het jaar behandel men Zondag 21 van den Catechismus. — Op de achterzijde van een in den handel te brengen eenvoudige rooster plaatse de laatste catecheet de datum en zijn handteekening.

Is de Schipper des Zondags niet in de gelegenheid met de gemeente samen te komen, dan leze hij des morgens in zijn gezin een preek en houde 's middags huiscatechisatie met zijn kinderen, bijv. aan de hand van de teksten waarnaar door den catechismus wordt verwezen. Het zou goed zijn aan de kerkeraden in overweging te geven, hierop bij het doen van huisbezoek aan te dringen.

J. W. BROEKEMA, *Rapporteur.*

BIJLAGE XIV. RAPPORT over de verzorging van geestelijke belangen der gevangenen.

In verband met het voorstel van de Part. Synode van Zuid-Holland:
„Deputaten te benoemen ter verzorging van de geestelijke belangen van gevangenen”

heeft Commissie III de eer U het volgende te rapporteeren:

Uw commissie is van oordeel, dat deze zaak niet zonder meer aan de plaatselijke Kerken kan overgelaten worden. Sommige Kerken zouden hierdoor te zwaar belast worden. Zelfs kan van een enkele Kerk worden gezegd, dat de taak beslist onuitvoerbaar zou zijn. Toch meent Uw Commissie, dat de benoeming van Deputaten niet de aangewezen weg is om de moeilijkheden tot oplossing te brengen. Voor een groot gedeelte toch bestaan deze moeilijkheden ook daarin, dat sommige kampcommandanten allerlei belemmeringen in den weg leggen voor de geestelijke verzorging der gevangenen. Uw Commissie stelt U daarom voor:

- a. uit te spreken, dat de benoeming van Deputaten voor de geestelijke verzorging van gevangenen, niet noodig is;
- b. aan de kerken te verzoeken in deze zaak diligent te zijn en waar dit noodig is de hulp der kerken in de classis, in te roepen;
- c. aan de kerken mede te deelen, bij voorkomende moeilijkheden, zich in verbinding te stellen met Deputaten voor correspondentie met de hooge overheid;
- d. aan Deputaten voor de correspondentie met de hooge overheid te verzoeken deze moeilijkheden voor een oplossing ter bestemder plaats te brengen.

H. VOGEL, *Rapporteur.*

BIJLAGE XV.

RAPPORT over de benoeming van functionarissen enz.

Uw Commissie werd gevraagd advies te geven:

a. over het voorstel, door de Partic. Synode van het Noorden per instructie bij de Generale Synode ingezonden, van den volgende inhoud:

„De Part. Synode van het Noorden dringt er bij de Generale Synode op aan, uit te spreken, dat het in de lijn der voortgezette reformatie der Kerken ligt, bij verkiezingen van functionarissen en benoeming van deputaten, meer dan tot dusver er rekening mee te houden, dat niet alleen predikanten, maar ook andere ambtsdragers en leden der Kerk benoembaar zijn;

b. over den ingekomen brief van de Kerk van Deventer, waarin zij adhaesie betuigt aan het voorstel van de Kerk van Groningen, door haar op de Part. Synode v/h Noorden gedaan, om ook ouderlingen in het College van Curatoren te benoemen.”

Over deze voorstellen kan Uwe Commissie kort zijn. Allereerst merkt Uwe Commissie op, dat bij informatie bleek dat als functionarissen bedoeld zijn, de leden van moderamina.

Vervolgens wil zij doen opmerken:

1°. dat deze voorstellen geen principiele beslissing vragen over deze benoembaarheid van ambtsdragers, welke niet-predikant en van leden welke niet-ambtsdrager zijn, aangezien de voorstellen terecht uitgaan van het feit, dat deze benoembaarheid buiten geding is;

2°. dat ten aanzien van genoemde „functionarissen” rekening moet worden gehouden met de bepalingen van de K.O. Krachtens welke b.v. alleen een dienaar des Woords verkiesbaar is tot praeses van een meerdere vergadering;

3°. dat ook Uw Commissie van oordeel is, dat het in de lijn van een voortgaande reformatie ligt, het ambt der geloovigen en het ambt van ouderling en diaken meer tot hun recht te doen komen, daar in de geschiedenis van Christus' Kerk telkens blijkt, dat deze ambten spoedig in het gedrang komen;

4°. dat, wat de vraag van de Kerk van Deventer betreft, slechts in zeer zeldzame gevallen een ouderling de bekwaamheid zal bezitten om als Curator te kunnen optreden.

Uwe Commissie stelt Uwe vergadering als conclusie voor: De Synode, overwegende, dat het ambt van ouderling en diaken en het ambt der geloovigen in het leven en den arbeid der Kerken zooveel mogelijk tot hun recht dienen te komen, spreekt met nadruk uit, dat de kerkelijke vergaderingen, indien benoemingen aan de orde zijn, daarmede rekening behooren te houden, waarbij uitteraard acht moet gegeven worden op de bekwaamheid der te benoemen broeders en de bepalingen van de K.O.

P. WAALEWIJN, *Rapporteur.*

BIJLAGE XVI. RAPPORT over het weer voortzetten van het Zendingswerk.

Aan Uwe commissie werd opgedragen rapport uit te brengen over de volgende instructie van de Part. Synode van het Westen:

„De voorloopige Prov. Synode van de Gereformeerde Kerken in Zuid-Holland (Vrijgemaakt naar art. 31 K.O.), gehouden op Donderdag 8 Maart 1945 te Delft, stelt aan de voorloopige Buitengewone Generale Synode voor:

„diligeert te zijn inzake het zendingswerk en de mogelijkheden te overwegen in dezen actief te zijn.”

Uwe commissie heeft zich langdurig beraden wat momenteel t.a.v. het werk der zending zou kunnen gedaan worden. Als resultaat van haar beraad moge U het volgende dienen.

Hoewel de praktische moeilijkheden inzake den arbeid der zending niet te onderschatten zijn, mogen deze nimmer een motief vormen, waardoor de Kerk tijdelijk zou mogen afwijken van de zendingstaak, welke onze Heere Jezus Christus Zijn gemeente heeft gegeven Matth. 28 : 19. Hiervan uitgaande kan het niet anders of onze kerken moeten diligent zijn inzake het zendingswerk.

Eerste vereischte zal daarom zijn deputaten voor de zending te benoemen. Wanneer daarna de vraag onder oogen gezien moet worden welke mogelijkheden zich openen voor de deputaten om tot het actieve zendingswerk te geraken, dient daarbij vooropgesteld te worden dat wij onze zendingsterreinen hebben op Java en Soemba. De ontstane kerkelijke situatie brengt hier naar de vaste overtuiging Uwer commissie geen verandering in. Onze kerken zullen haar aanspraken op onze bestaande zendingsvelden niet mogen prijsgeven, maar zij zullen, als de wettige voortzetting van de Geref. Kerken in Nederland haar rechten op het zendingsterrein moeten handhaven. Dit als uitgangspunt nemend zal door de te benoemen deputaten contact kunnen worden opgenomen met de zendingsdeputaten van de Geref. Kerken in synodocratisch verband.

Wat voorts onze zendingsarbeiders betreft, óók met hen zal door de te benoemen deputaten zoo spoedig mogelijk contact moeten worden gezocht, indien mogelijk in samenwerking met de roepende Kerken. Onze broeders in Indië zijn tengevolge van het ontbreken van alle correspondentie gedurende de oorlogsjaren niet op de hoogte van hetgeen in het moederland kerkelijk heeft plaatsgevonden. Vandaar dat nadere informatie over het ontstane kerkelijke conflict met de daaruit voortgevloeide noodzaak van vrijmaking aan onze zendingsarbeiders (waaronder dan tevens ingesloten zouden kunnen worden de predikanten in de classis Batavia) dient te geschieden, waarbij tot vrijmaking opgewekt moet worden. Uiteraard zou het verkieselijker zijn iemand namens onze kerken naar Indië te deputeeren om mondelinge voorlichting te geven, hoewel het de vraag is of dit op korten termijn te verwerkelijken is.

Ook heeft Uwe commissie overwogen wat er voor de vooropleiding van degenen die naar het zendingsveld wenschen te worden uitgezonden, gedaan kan worden. De feiten hebben reeds uitgewezen, dat geen gebruik kan worden gemaakt van de vooropleiding gelijk die door Dr. J. H. Bavinck gegeven wordt. Hier ligt dan ook een taak voor onze kerken. Immers deze zaak is wel van een dergelijke importantie dat dient nagegaan te worden wat in dezen moet gedaan worden. Daartoe zal thans volstaan moeten worden met de benoeming van een commissie, die de zaak van de vooropleiding van de zendingsarbeiders en de zendingsarbeidsters in studie zal hebben te nemen. Wat de theologische opleiding betreft meent Uw commissie niet verder te mogen gaan dan aan curatoren der Theol. Hoogeschool te verzoeken in dezen diligent te zijn.

Eindelijk meent Uwe commissie dat het zeer gewenscht is een dringende oproep tot alle kerken te doen uitgaan om de zaak der zending in den gebede te gedenken en om door milde offervaardigheid het zendingswerk te steunen.

Samenvattend stelt Uwe commissie U voor deputaten voor de zending te benoemen, die als opdracht krijgen:

1°. uitgaande van het recht onzer kerken op de bestaande zendingsterreinen contact op te nemen met de zendingsdeputaten in de Geref. Kerken in synodocratisch verband;

2°. voor zooveel mogelijk in samenwerking met de roepende kerken de broeders in Indië te informeeren over de noodzaak der vrijmaking en dringend tot vrijmaking op te wekken; en voorts te overwegen of iemand naar Indië gezonden kan worden te dezer zake;

3°. een schrijven te doen uitgaan tot alle kerken om het zendingswerk in gebed en offer te gedenken;

4°. in alle zendingszaken diligent te zijn.

Wat de vooropleiding betreft wordt U voorgesteld een commissie te benoemen die de zaak van de vooropleiding in studie neemt en tevens de curatoren der Theol. Hoogeschool te verzoeken inzake de theologische opleiding diligent te zijn.

O. W. BOUWSMA, *Rapporteur.*

BIJLAGE XVII. RAPPORT inzake den naam der Kerken.

Weleerwaarde, Eerwaarde, Hooggeleerde Broeders,

Uw vergadering verleende aan onze Commissie de opdracht, haar van advies te dienen in zake de bij de Generale Synode ingediende voorstellen, rakende *den naam van de Kerken.*

Deze voorstellen waren afkomstig van drie Particuliere Synodes, t.w. die van het Noorden, die van Utrecht en die van het Westen; en van drie Kerken, n.l. die van Deventer, Maartensdijk en Middelburg.

De meeste van deze voorstellen komen neer op het verzoek, dat de Generale Synode uitspreke, dat die naam vaststaat, en derhalve wijziging van den naam onnoodig en overbodig is.

De Commissie kan zich met eenparigheid in deze zienswijze vinden, en acht daarom den voorslag van de Kerk van Middelburg, inhoudende: den naam aldus vast te stellen: „Gereformeerde Kerken, vrijgemaakt naar Art. 31 D.K.O.”, niet aan te bevelen.

Vanzelfsprekend achtte zij ook het overwegen overbodig van de zes namen, welke door de Kerk van Deventer in haar ingezonden brief waren genoemd, indien de Synode van oordeel mocht blijken, dat de oude naam niet kan gehandhaafd blijven.

Uw Commissie overwoog in haar besprekingen van deze materie het volgende.

Gelijk wij heel den strijd der Reformatie sedert 1944 (een strijd, tot welken we de opdracht van den Koning der Kerk ons op de schouders wisten gelegd) voeren uit het geloof — zoo hebben wij ook de kwestie van den naam der Kerken, met alles wat daaraan verbonden ligt, te bezien vanuit de geloofshouding, in welke wij hebben te staan.

Daarom moet, naar het inzicht der Commissie, het alles-beheerschende uitgangspunt van de beslissing der Synode gelegen zijn in de vaste, onwrikbare overtuiging, dat onze Kerken de wettige voortzetting zijn van „de Gereformeerde Kerken in Nederland”, zooals die zich in 1892 uit de twee bekende groepen van Kerken hebben vereenigd, en tot 1942 op den grondslag van de waarheid der Heilige Schrift, gelijk deze in de „Drie Formulieren van Eenigheid” wordt beleden, en in de Kerkenordering als maatstaf voor het kerkelijk handelen is neergelegd, hebben samengeleefd.

Die voortzetting ligt in de eerste en voornaamste plaats in den dienst, de leer en de tucht der Kerk, welke op grond van het Woord des HEEREN in Christus' Kerk worden geoefend, beleden en gehandhaafd, met verwerping van alles wat daarmee niet overeenkomt.

En aangezien door de beslissingen, besluiten en handelingen van de Generale Synodes van Sneek-Utrecht ('39—'43) en Utrecht ('43—?) in de Gereformeerde Kerken het bederf openbaar gekomen is, waarvan Art. 29 van onze Nederlandsche Confessie spreekt, wanneer zij wil aanduiden, in welk geval de Kerk ophoudt te zijn de wettige Kerk van onzen Heere Jezus Christus, n.l. dat zij

„zich en harer ordinantiën meer macht en autoriteit toeschrijft dan den Woorde Gods, zich aan het juk van Christus niet wil onderwerpen, en degenen vervolgt, die heiliglijk leven naar den Woorde Gods, en haar bestraffen over haar gebreken . . .”

staan wij in het geloof, dat in onze Kerken de leer der Schriften gehandhaafd, en de dienst van God naar Zijn Woord gevonden wordt.

Dáárin — en niet in namen, die wisselen kunnen, gelijk dat in de historie ook meermalen gebeurd is — ligt het principiële criterium, of wij de kenmerken van de ware Kerk vertoonen, en dus de pretentie mogen voeren, ons de voortzetting te weten van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

En waar nu de naam, dien wij als Kerken dragen, de juiste uitdrukking moet trachten te geven aan haar karakter, is onze Commissie van oordeel, dat er geen reden bestaat, den naam van de Kerken te wijzigen.

Integendeel: gezien in het licht van Schrift en historie hebben we alle reden, om ons Gereformeerde Kerk te blijven noemen .

Uw Commissie maakt alleen nog deze opmerking, dat, om verwarring en ver-gissing (b.v. bij adresseering) te voorkomen, een aanduiding achter of onder den naam der Kerk(en) kan worden geplaatst, ter onderscheiding van andere Kerken, welke zich ook Gereformeerde Kerken noemen.

Een aanduiding, welke dus geen *onderdeel van den naam* dient uit te maken, maar b.v. tusschen haakjes en met kleinere letter achter of onder den naam geplaatst worde.

Resumeerende, stelt de Commissie aan de Synode voor, uit te spreken:

- 1°. dat elke plaatselijke Kerk, die zich vrijgemaakt heeft van de bekende beslissingen en schorsingsdaden uit de jaren 1942—'45, den naam blijve dragen van „*De Gereformeerde Kerk van*”;
- 2°. dat alleen ter voorkoming van misverstanden, in gevallen, waarin verwarring is te duchten, tusschen haakjes achter of onder dezen naam een aanduiding kan worden geplaatst: als „vrijgemaakt naar Art. 31 K.O.”; „conform Art. 31 K.O.”; „onderhoudende Art. 31 K.O.” —; welke toevoeging echter niets prejudiceert.
- 3°. dat de Kerken, optredend in *federatief* verband, den naam blijven dragen: „*De Gereformeerde Kerken in Nederland*” — zoo noodig ook met een aanduiding, als in conclusie twee vermeld.

Namens Commissie II,
J. SMELIK, *Rapporteur.*

BIJLAGE XVIII. Aan Zijne Excellentie den Minister van Economische Zaken te 's-Gravenhage.

Excellentie,

Geeft met verschuldigden eerbied te kennen, het Moderamen der Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland:

dat in de zitting dezer Synode, heden te Enschede gehouden, met groote bezorgdheid moest worden geconstateerd dat gedurende den komenden winter het catechetisch onderwijs aan de jeugd der kerken ernstig dreigt te worden belemmerd door gebrek aan brandstof;

dat in zeer veel gevallen dit catechetisch onderwijs moet worden gegeven in de studeerkamers der predikanten;

dat deze predikanten, wegens gebrek aan brandstof, dezen winter niet in staat zullen zijn hun taak ten opzichte van de jeugd te vervullen;

dat, vooral in den tijd waarin wij thans leven en waarin de noodlottige gevolgen van vijf jaren oorlog zich openbaren op een wijze die voor de toekomst van ons volk groote bezorgdheid verwekt, het van de grootste beteekenis moet worden geacht dat het opgroeiend geslacht wordt onderwezen in Gods Woord en de Belijdenis der Kerk;

dat het ten diepste moet worden betreurd dat, waar blijkbaar wèl brandstoffen beschikbaar zijn voor allerlei instellingen van vermaak als bioscoop en schouwburg, het werk tot verhooging van het geestelijk-zedelijk peil van ons volk, onmogelijk zou zijn tengevolge van het niet beschikbaar stellen van brandstof voor dezen arbeid;

dat requestrante vertrouwt dat ook de geestelijke nood van ons volk ten zeerste de belangstellende aandacht heeft van de Regeering;

redenen waarom requestrante zich tot Uwe Excellentie wendt met het eerbiedig doch zeer dringend verzoek voor de predikanten een hoeveelheid brandstof te willen beschikbaar doen stellen, waardoor het catechetisch onderwijs gedurende den winter ongestoord voortgang zal kunnen hebben.

't Welk doende,

HET MODERAMEN.

BIJLAGE (overgenomen uit „De Reformatie” van 12 Januari 1946)

KORTE BESCHOUWING van het ontstaan der Stichting voor de Financieele verzorging van de Opleiding tot den Dienst des Woords in de Geref. Kerken in Nederland (Onderhoudende art. 31 K.O.).

Op de op 26 October 1944 gehouden vergadering van de Classis Groningen van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt naar art. 31 K.O.) werden o.m. ook Deputaten benoemd voor de Opleiding tot den Dienst des Woords. Deze Deputaten stelden zich in verbinding met Ds. D. van Dijk alhier, Curator der Theologische Hoogeschool en Prof. Dr. K. Schilder, welke laatste toen in Groningen woonachtig was, ten einde te komen tot een zoo spoedig mogelijke voortzetting van den arbeid der beide na de vrijmaking overgebleven professoren Greijdanus en Schilder.

Men was er zich tenvolle van bewust dat de regeling van heel deze materie niet tot de competentie van de Classis Groningen (later Classis voor het Noorden) behoorde, doch door een Generale Synode behoorde te geschieden.

Er kon echter niet worden gewacht tot een Generale Synode zou zijn bijeen-geroepen en ook was er geen mogelijkheid om zich met de kerken in andere deelen des lands te verstaan, terwijl toch handelend moest worden opgetreden. Er was dus dringende noodzaak om aan de Classis te adviseeren Deputaten te machtigen in dezen het initiatief te nemen, onder het voorbehoud dat alles wat ten dienste der Opleiding nuttig en noodig werd geacht later zou worden onderworpen aan het oordeel van de eerstkomende Generale Synode.

Na ernstige en herhaalde besprekingen, waaraan ook Ds. van Dijk en Prof. Dr. K. Schilder deelnamen en ingewonnen advies van den rechtskundigen adviseur der Classis, Mr. J. C. Hummelen, zoomede van den heer G. H. Smits, privaats- docent in het fiscaal-recht aan de Universiteit alhier, werd op voorstel van Deputaten door de Classis besloten tot het in het leven roepen van een „*Stichting voor de financieele verzorging van de Opleiding tot den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt naar art. 31 K.O.)*”, als bestuur waarvan de door de Classis benoemde Deputaten zijn opgetreden.

Men achtte dezen vorm het meest gewenscht omdat de organisatie van het leven der vrijgemaakte kerken zich nog in het allereerste stadium van voorbereiding bevond, de classis Groningen (voor het Noorden) een voorloopig karakter droeg en het noodzakelijk was een rechtspersoon aan te wijzen, welke legaten en schenkingen voor de Opleiding zou kunnen accepteren, terwijl ook rekening moest worden gehouden met het feit dat aan de vrijgemaakte kerken den naam Gereformeerde Kerken wordt betwist. Een stichting is een geheel zelfstandig lichaam, welker positie en te verkrijgen activa niet door eenige rechterlijke uitspraak inzake de kerkelijke quaestie worden bedreigd.

Teneinde verband te leggen tusschen de Stichting en de kerken zijn in de Stichtingsacte enkele bepalingen opgenomen, welke aan de Gereformeerde Kerk te Groningen (vrijgemaakt naar art. 31 K.O.) bevoegdheden verleenen inzake de benoeming en het ontslag van haar bestuursleden-Deputaten, Ds. D. van Dijk, Prof. Dr. K. Schilder en de Classis meenden, de deskundigen gehoord, op deze wijze de belangen der kerken inzake de Opleiding het best te dienen, zich daarbij telkens weer tenvolle rekenschap gevende van het feit dat de wijze waarop deze zaak geregeld werd, een voorloopig karakter droeg. Het besluit om een stichting te vormen is dus feitelijk uit den nood geboren en van meetaf niet anders dan als een noodmaatregel bedoeld.

Gelijk haar naam aanduidt, is het doel der Stichting, in de hierbij gevoegde stichtingsacte nader omschreven, de financieele verzorging van de opleiding tot den Dienst des Woords op zich te nemen door te voorzien in de huisvesting der Theologische Hoogeschool en wat daarmee verband houdt, de betaling der

salarissen van professoren etc. Uitdrukkelijk is door de Classis voor het Noorden uitgesproken dat de bemoeiingen der Stichting op geenerlei wijze prejudicieeren op de rechten der Vrijgemaakte kerken ten opzichte van het gebouw en school c.a. te Kampen en deze kerken haar pretentie, de wettige voortzetting te zijn van de Gereformeerde Kerken in Nederland daarmede allerminst prijsgeven.

De Stichting voornoemd is op 18 Dec. 1944 in het leven geroepen. Haar Bestuur wordt gevormd door de broeders J. A. Mulder, Sappemeer, voorz.; J. D. Oosterom, Helpman (Groningen), secretaris; C. Lettinga, Groningen, penningmeester; H. Oosterhuis, Noordwolde en J. R. Wildeboer, Hoogkerk.

Terwijl het in de bedoeling ligt de opbrengst der collecten, zoo mede die der contributies, voor de financiering der loopende uitgaven te bestemmen, werd na goedkeuring door de Classis, besloten een Steunfonds te vormen door van de leden der kerken een bijdrage in eens te vragen, waarbij als globale aanwijzing voor het bedrag dat van elke gemeente gevraagd wordt, een bedrag van f 2,— per lid genoemd werd. De meeste kerken in het Noorden hebben ten behoeve van dit Steunfonds bereids een actie gevoerd met het resultaat dat thans, einde Dec. 1945, uit dien hoofde een bedrag van rond f 70.000,— is bijeengebracht, voornamelijk door de Kerken in het Noorden des lands.

Ter voorziening in de noodige accommodatie voor de colleges der professoren zijn onlangs bij noterieele acte alle activa en passiva van de Vereeniging tot Stichting en Instandhouding van een Hospitium voor Studenten aan de Theologische Hoogeschool te Kampen, gevestigd te Kampen, overgenomen, waardoor onze Stichting in het bezit is gekomen van een groot en doelmatig gebouw, met welke transactie een bedrag van rond f 50.000,— gemoeid is, dat geheel uit eigen middelen kan worden betaald. Dit gebouw zal in overleg met Curatoren en Professoren worden gerestaureerd en een waardige huisvesting zijn voor de opleiding onzer toekomstige predikanten.

Hoewel de bestuursleden der Stichting het hun door de Classis voor het Noorden gegeven mandaat ter beschikking stelden van de op 16/17 Oct. '45 gehouden Generale Synode te Enschede, heeft deze hen verzocht voorloopig hun functie in samenwerking met Curatoren te willen blijven waarnemen, terwijl zij voorts aan alle Vrijgemaakte Gereformeerde Kerken heeft verzocht de opbrengst der collecten, contributies, bijdragen etc. aan de Stichting te willen afdragen teneinde op deze wijze een inzicht in de financieele mogelijkheden voor de Opleiding te kunnen verkrijgen.

Namens de Stichting voornoemd,
C. LETTINGA.

Groningen, 31 Dec. 1945.

In aansluiting aan het bovenstaande moge aan alle kerkeraden worden verzocht de voor de Opleiding bestemde gelden — collecten, contributieën, bijdragen ineens etc. — *per bank* over te maken aan de bankrelatie der Stichting te Groningen, de *Coöp. Groningsche Boaz Bank, ten name van de Stichting voor de Financieele verzorging van de Opleiding tot den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland* (vrijgemaakt naar art. 31 K.O.) onder vermelding van den aard der gestorte gelden (collecten, contributies, bijdragen voor het Steunfonds, giften etc.).

Alleen wanneer alle kerken de voor de Opleiding bijeengebrachte gelden aan de Stichting afdragen, kan een overzicht der beschikbare middelen worden verkregen, hetgeen voor een goede en verantwoorde financieele verzorging van de Opleiding tot den Dienst des Woords dringend noodzakelijk is.

Namens het Bestuur der Stichting voornoemd,
C. LETTINGA, penningmeester.

Groningen, Januari 1946.

NASCHRIFT. In antwoord op mij gestelde vragen, gebruik ik deze gelegenheid om er op te wijzen, dat LEGATEN ten behoeve van de opleiding kunnen worden vermaakt aan de Stichting, hierboven bedoeld. Men gebruike den officieelen naam (gelijk hierboven vermeld).

K. S.

(Waar het toegezegde overzicht over het ontstaan der Stichting mij niet gewerd, nam ik, ter vervanging daarvan, dit artikel uit de Reformatie, in de Bijlagen der Acta op.
B. A. BOS).

REGISTER.

A.

Acta: vastelling der —, art. 18; 33; 49; 69; 80.
Adviseerend: — leden, art. 7;
Afgevaardigden: primi en secundi —, art. 2; — ter Synode aanwezig, art. 2; 17; 26; 32; 45; 67.
Agendum: art. 13.
Amerika: voorlichting van Noord — en Canada, art. 84 sub 18.
Antisemitisme: art. 53.
Archief: — bewarende Kerk, art. 41; deputaten voor toezicht op het —, art. 84 sub 15.
Argentinië: art. 57; 84 sub 8.
Art. XI K.O.: art. 85 sub 5.
Art. XIII K.O.: art. 23, Bijlage II.
Art. XIX K.O.: art. 85 sub 6.

B.

Bededag: uitschrijven van een —, art. 84 sub 16.
Benoeming: — van deputaten en functionarissen, art. 64, Bijlage XV; art. 84; — van Curatoren art. 14; van professoren en/of tijdelijke docenten, art. 20; — van Professoren, art. 34; 48; 71; 72; 73; 81. — van Lectoren, art. 34; 43; 82.
België: Contact met — en N. Frankrijk, art. 57; 84 sub 7.
Bentheim: Contact met — en Oost Friesland, art. 57; 84 sub 6.
Buitenlandsche Kerken: Contact met —, art. 58; deputaten voor correspondentie met, art. 84 sub 10.

C.

Canada: Voorlichting van N. Amerika en —, art. 84 sub 18.
Collecten: — voor arbeid in Noord-Oost-Polder, art. 39; 85; — voor geestelijke verzorging der militairen, art. 51; 85; — voor de Zending, art. 85; — voor de Opleiding tot den Dienst des Woords, art. 85; — voor Hulpbehoevende Kerken, art. 85; — voor Hulpbehoevende studenten, art. 85.

Comité: Zaken uit — zitting overgebracht in openbare zitting, art. 24; 34; 39; 75; 82.

Commissies: — van praeadvies, art. 10.

Credentiebrieven: Nazien der — art. 2.
Curaçao: Contact met —, art. 57; 84 sub 9.

Curatoren: Benoeming van —, art. 14; voorstel van —, art. 34; samenspreking van — met Ds. C. Veenhof, art. 73.

D.

Deddens: benoeming van Prof. P. —, art. 34; 48.

Deputaten: art. 64, Bijlage XV.

Docenten: eventueele benoeming van tijdelijke —, art. 20.

E.

Emeriti-verzorging: aantal dienstjaren bij vaststelling van emeritaats tractement, art. 23, Bijlage II; verzorging van weduwen met opgroeiende kinderen, art. 23, Bijlage II.

F.

Finantieele Commissie: art. 85.

Functionarissen: Benoeming van Deputaten en andere —, art. 64, Bijlage XV.

G.

Geestelijke verzorging: — van den Noord-Oost-Polder, art. 24; 27; 39; 84 sub 12; Bijlage VII. — van de militairen, art. 42; 51; 84 sub 11; Bijlage IX. — van gevangenen, art. 59; Bijlage XIV. — van de Schippers, art. 63; Bijlage XIII.

Gevangenen: geestelijke verzorging van de — art. 59; Bijlage XIV.

Greijdanus: herbenoeming van Prof. Dr. S. —, art. 34.

H.

Holwerda: benoeming van Prof. B. —, art. 34; 71; 72.

Hulpbehoevende: — Kerken, art. 85, sub 5; — Studenten, art. 85 sub 6.
Hulpprediker: afschaffing van het instituut van —, art. 38; Bijlage VI.

I.

Ingekomen stukken: art. 11, 13 sub 4; art. 27.
Instemming: — met de belijdenisschriften, art. 6; 17; 26; 47.
Instructies: art. 13 sub 5.

J.

Jaarboek: Jaarboek en Statistiek, art. 41, Bijlage VIII.

K.

Kerk: Roepende —, art. 1; 87.
Kerkelijke: Zekerheidsstelling der — goederen, art. 84 sub 2.
Kerken: Naam der —, art. 29; 75; 76; Bijlage XVII; Buitenlandsche — art. 84 sub 10.
Kerkenordering: Nieuwe uitgave van de —, art. 68.

L.

Legerpredikant: art. 42; 51; Bijlage IX.
Londen: contact met —, art. 57, 84 sub 9.

M.

Militairen: Geestelijke verzorging der —, art. 42; 51; 84 sub 11; Bijlage IX.
Moderamen: Verkiezing van het —, art. 4. Opdracht aan het —, art. 89.
Mulder: Benoeming tot Lector van Drs. H. M. —, art. 34; 43.

N.

Naam: — der Kerken, art. 29; 75; 76, Bijlage XVII.
Noord-Amerika: Voorlichting van — en Canada, art. 84 sub 18.
Noord-Frankrijk: Contact met België en —, art. 57; 84 sub 7.
Noord-Oost-Polder: geestelijke verzorging van de —, art. 24; 27; 39; Bijlage VII.

O.

Oost-Friesland: Contact met Bentheim en —, art. 57; 84 sub 6.
Opening: — der Synode, art. 1; van de zittingen der Synode, art. 16; 25; 31; 45; 66.
Opleiding: Stichting tot de — tot den Dienst des Woord, art. 50; 60; 61; 62; Bijlage XI, XII, XIX. Vóór — voor de Zending, art. 74; 84 sub 5.

Overheid: Deputaten voor correspondentie met de Hooge — art. 84 sub 1.

P.

Particuliere Synode: — van Noord-Holland, art. 22; 36; Bijlage V.
Penningmeester: — van het „Stichtingsfonds”, art. 60, Bijlage XIX.
Perscommissie: — der Synode, art. 9. — van Enschede, art. 68.
Praeadviseerende leden: art. 3; 37. Positie der —, art. 21; 35; 84 sub 13 Bijlage IV.
Profetisch Getuigenis: art. 55.
Promotierecht: art. 28; Bijlage III.

R.

Radio: — uitzending van Kerkdiensten, art. 40; 52; 84 sub 3.
Rapport: — in te zenden bij de Kerken, art. 35.
Roepende: — Kerk, art. 1; 87.

S.

Schippers: Geestelijke verzorging der —, art. 63, Bijlage XIII.
Sluiting: — der Synode, art. 94.
Statistiek: Jaarboek en —, art. 41, Bijlage VIII.
Stichting: — tot Opleiding tot den Dienst des Woords, art. 50; 60; 61; 62; Bijlage XI, XIX. Stichtingsacte, Bijlage XII.

T.

Telegram: aan H.M. de Koningin, art. 83.
Toespraak: — van Ds. D. Vreugdenhil, namens de roepende Kerk, art. 1. — van den Praeses tot sluiting der Synode, art. 91. — van den Assessor tot den Praeses, art. 93. — van Prof. Dr. K. Schilder, namens de praeadviseurs, art. 92.

V.

Veenhof: Benoeming van prof. C. —, art. 34; 73; 81.
Verwarming: art. 54; 70; XVIII.
Verzorging: — van Emeriti, art. 23; Bijlage II.
Vooropleiding: — voor de zending, art. 74; 84 sub 5.

W.

Wielenga: Benoeming tot Lector van Ds. D. K. — art. 82.

Z.

Zekerheidsstelling: — van kerkelijke goederen, art. 84 sub 2.
Zending: art. 74; 84 sub 4, 5; Bijlage XVI.